

Эсэгэ ороноо, эхэ нютагаа эб хамта мандуулая!

БУРЯАД

Бүгэдэ арадай сонин

ҮНЭН

1921 оной декабриин 21-нээ гарана

2005
декабриин
1
Четверг

№ 141
(21227)

Үбэлэй эхин
улаагшан
гахай
нарын
30
гарагай
5

Восток-Сибирь

ЭЭЛЖЭЭТЭ ЗҮБЛӨӨН

Буряад Республикын Арадай Хуралай ээлжээтэ бэшэ сесси декабриин 2-го 14 сарһаа хүдэлмэрээ эхилхэ. «Республикын 2005 оной бюджет тухай» хуулида хубилалтанууды оруулха асуудал эндэ зүбшэн хэлсэгдэхэ.

Буряад Республикын Президентын дэргэдэ аймагуудай болон хотонуудай муниципальна байгуулануудай толгойлогшонортой ээлжээтэ зүблөөн энэ долоондо үнгэргэгдөө.

Энэ зүблөөндэ зургаан асуудалнууд зүбшөгдөө. 2005-2006 онуудай дулаасуулгын хаһын ябаса тухай шухала асуудал хэлсэгдээ. Байгша оной 10 нарын туршада республикын бюджет олзо болон гаргашын талаар ямар тэнсүүритэйгээр дүүргэгдээб гэнэн тоосон хэгдээ. Тэрэшлэн бүхы шатын бюджетүүдтэ хэды шэнээн налогой татабаринууд оруулагдааб, байгша оной 10 нарын туршада бюджетдээ гадуурхи социальна жасануудта нийтэ нэгэн социальна налогой болон бусад түлбэринүүд шэглүүлэгдээб гэжэ Правительствын гэшүүдтэ мэдээсэгдээ. Социальна шэглэлтэй халбаринуудай хүгжэлтэ, тийхэдэ барилгын халбаряар ябуулагдажа байһан янза бүрийн ажал хүдэлмэринүүдтэ лицензи олгологодо табигдаха шэнэ эрилтэнүүд тухай асуудалнууд энэ зүблөөндэ анхарагдаба. Эдэ бүгэдэнһөө гадна соёлой талаар нютагай өөһэдын хүтэлбэрийн зургаануудай эрхэ түлөөлэлгэнүүдтэ хабаатай хубида 2003 оной октябриин 6-да абтаһан 131-дэхи Федеральна хуули хэр бээлүүлэгдэһэн тухай асуудал тодорхойгоор зүбшэн хэлсэгдээ.

Буряад Республикын
Правительствын мэдээсэлэй таһаг.

НОМОЙ ДУГУЙЛАН НЭЭГДЭБЭ

Номой дугуйланай хүндэтэ хабаадагшад!
Буряад Республикын Правительствын болон өөрынгөө зүгһөө Х ойн баярта Номой дугуйланда хабаадагшадые болон айлшадые амаршалнаб.
Телевиденише, Интернетше хэблэлтэ номые түрижэ шадахагүй гэжэ саг харуулаа. Ном мүнөөшье - хүн зоной эрдэм мэдэсэн булаг. Ноябрьриин 10-да Буряад Республикын Президентын дэргэдэхи Соёл болон искусствын талаар совет дээрэ 2006 оныие Уншалгын жэл гэжэ соносхохо тухай шийдхэбэри абтаһан байна. Тэрэ уншалгын аргаар мэдэсэнүүдэй хүгжэнги нийтын бодото нэгэдүүлгын удха зорилго болохо ёһотой. Хамтынгаа хүсөөр Россида «Уншагшадай гүрэн» гэнэн омог нэрыень бусаахын тула ехэ хэрэг бүтээхэ, тийн Буряадай арадуудай ухаан бодолой арга шадал болон сэдхэлэй баялиг дээшлүүлгэдэ горитой хубита оруулха аргатайбди.

Номой дугуйлан болон тэрэнэй хэмжээндэ «Жэлэй эрхим ном» гэнэн республиканска конкурс, «Буряадай ном: ном хэблэлэй, тараалгын болон уншалгын шийдхэгдээгүй асуудалнууд» гэнэн эрдэм-шэнжэлгын конференци, хизаар ороноо шэнжэлэлгын болон үндэһэн литературын ярмаг-үзэсхэлэн, семинар, шэнэ номуудай, сэтгүүлнүүдэй презентацинуудые үнгэргэлгэ полиграфическа фирмэнүүд болон предприятинуудай хүгжэлтэдэ, техническэ политика болбосоруулгада, шэнэ бэдэрэлгэнүүд болон нээлгэнүүдтэ түлхисэ боложо үгэхэ байха.

Номой дугуйланда хабаадагшадта болон айлшадта амжалта, һонирхолтой болон туһатай уулзалгануудые, ашаг үрэтэй хүдэлмэри хүсэнэб.
Леонид ПОТАПОВ,
Буряад Республикын Президент -
Правительствын Түрүүлэгшэ

ХЭБЛЭЛЭЙ БЭРХЭШЭЭЛНҮҮД ТУХАЙ

Буряадай номой дугуйланай үүсхэгдэһээр, эгсэ 10 жэл үнгэрөө. Заншалта болоһон энэ хэмжээ ябуулгада хубинише, гүрэнэйше хэблэлнүүдэй, мүн номой сангуудай хүдэлмэрилгшэд, эрдэмтэд, засагай зургаануудай түлоолгшэд хабаадалсаба. Буряад хэлэн дээрэ номуудые хэблэхэ талаар ушардаг бэрхэшээлнүүдые шийдхэхэ зорилготойгоор энэ дугуйлан үүсхэгдэнэ. Ноябрьриин 30-

һаа декабриин 3 болотор үнгэрхэ энэ хэмжээ ябуулгын үедэ шэнэ номуудтай танилсалганууд, фестивальнууд, духэриг шэрээнүүд эмхидхэгдэхэ. «Буряад номуудые хэблэлэй, тэдэниие дөлгөрүүлгын болон уншалгын бэрхэшээлнүүд» гэнэн нийтэ гаршагтай эрдэмэй конференци дээрэ түрэл хэлэнэймнай мүнөө үсын байдал, буряад хургуулинуудай, номой сангуудай ажал ябуулгада ушардаг бэрхэшээлнүүд хэлсэгдээ. Гэбэшые гол шухала асуудалын гэхэдэ, буряад номуудые хэблэлгын эрхэ байдал, тэрэнэй бэрхэшээлнүүдые шийдхэлгэ болоно.

Хэдэн жэлэй урда тээ хүршэ можо нютагуудай бюджетүүдтэ хэблэлдэ мүнгэн хараалагдаагүй байһан юм. Тийхэдэнь Буряад Республика энэ хэрэгтэ 1 миллион түхэриг һомолдог байгаа. Харин мүнөө эрхэ байдал эрид хубилаа. Хүршэ регионууд, жэшээлхэдэ, Саха-Яхад Республика һүүлэй жэлдэ 8 миллион хэблэлдэ гаргашалаа. Харин манай республикын бюджеттэ хараалагдаһан мүнгэн хайшаашье хүрэнгүй.

Ээлжээтэ удаа үнгэржэ байһан Буряадай номой дугуйланай түгэсхэлдэ заншалта ёһоороо һүүлэй жэл соо хэблэгдэһэн эрхим номууд элиржэ, авторнуудын шагналнуудта хүртэхэ.

Даша-Доржо БОЛОТОВ.
Радна-Нима БАЗАРОВАЙ фото.

БУРЯАДАЙ ПРЕЗИДЕНТ РАСН-ЫН СЕССИДЭ ХАБААДАНА

Ноябриин 30-да Москва хотодо Социальна эрдэмүүдэй Россин академиин ээлжээтэ сесси ажалаа эхилбэ. Тус хэмжээ ябуулгада республикын Президент А.В.Потапов түрүүтэй Буряадай делегаци хабаадана.

РАСН-ын сессидэ хабаадахын тула Россин Федерациин Правительствын түлөөлэгшэд уригданхай гэбэл: хүдөө ажахын министрствын, хуралсалай болон эрдэм ухаанай министрствын, элүүрые хамгаалгын болон социальна хангалгын министрствын, региональна хүгжэлтын министрствын болон Физическэ культура болон спортын талаар «Росспорт» федеральна агентствын.

«Социальна эрдэмүүдэй Россин академиин Буряадай филиалай социальна проектнүүдые бээлүүлгын талаар хараа боломжонууд тухай» гэнэн түрүүшын асуудалаар зүблөөн дээрэ Буряад Республикын Президент Леонид Потапов үгэ хэлэхэ: республикын толгойлогшо Социальна эрдэмүүдэй Россин академиин Буряадай филиалай Президент, экономика эрдэмэй доктор гэжэ булганда мэдээжэ.

Удаань Социальна эрдэмүүдэй Россин академиин бодото гэшүүн, Буряадай хуралсалай болон эрдэм ухаанай министр Сергей Намсараев республика дотор хуралсал болон эрдэм хүгжөөлгын шийдхэгдээгүй асуудалнууд тухай мэдээсэхэ. Социальна хүгжэлтэ, ажаһуугшадай медицинскэ хангалга, элүүрые хамгаалгын байгуулга болон спорт хүгжөөлгэ найжаруулгын хараа замууд тухай социальна халбарие хүгжөөлгын талаар Буряадай Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Степан Ефимов мэдээсэхэ. Республика дотор гэр байрын асуудалнууд хэр шийдхэгдэжэ болон ажаһуугшадта ипотекин урьһаламжа хэр нэбтэрүүлэгдэжэ байһан тухай РБ-гэй Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо - барилгын, архитектурын болон гэр байрын-коммунальна ажахын министр Николай Быков хөөрөжэ үгэхэ.

РАСН-ын сессин үедэ хабаадагшад хэлсэгдэһэн асуудал бүхэниие саашадаа бээлүүлгын тула шийдхэбэринүүдэй түлэб бэлэдхэгдэхэ юм.

НЮТАГАЙМНАЙ БАСАГАН - КОНКУРСДО ИЛАГША

Нютагаймнай басаган М.А.Притчина «Юундэ тоо бүридхэл хэрэгтэйб гэжэ мэдэнэб» гэнэн Бүхэроссин конкурсдо түрүүшын һуури эзлээ. Тус хэмжээ ябуулгы байгша оной намар «Труд» сонин Россин гүрэнэй тоо бүридхэлгын федеральна албантай суг хамта үнгэргэһэн байна.

Сониной хуудануудта толилогдоһон асуудалнуудта Россин Федерациин федеральна тойрогуудһаа олон бэшгэ ерэнэн юм. Тийн ноябриин 18-да гүрэнэй засагай зургаануудай түлөөлэгшэдһөө болон нийтын ажаһуулагдаһаа бүридэһэн жюри конкурсын дүнгүүдые гаргаа.

Илагшые элирүүлхэнэ бэлэн бэшэ байшоо - зүб харюунуудтай бэшгүүд олон байгаа. Конкурсдо хабаадагшадтай хүдэлмэринүүдые сэгнэхэдэ, жюрийн

гэшүүд тодо болон дүүрэн харюунуудые хараадаа абаа.

Конкурсын дүнгүүдээр федеральна тойрог бүхэнһөө эгээл ехэ балл абаһан гурба гурбан илагшад элирүүлэгдээ. Сибириин федеральна тойрогто Северобайкальскын М.А.Притчина түрүүшын һуурида гараа. Тийхэдэ Таксимо тосхоной Н.Мачай, Хяагтын Б.Дашиева, Улаан-Үдын Д.Лыгденов болон Л.Лыгденова гэгшэдтэ илагта туйлахын тула үсөөхэн балл хүрөөгүй, тийн тэдэниие конкурсно комисси онсолон тэмдэглэһэн байна.

Эмхидхэгшэдэй ханамжаар, конкурс үнгэргэгдэхээс байһан хүдөө ажахын тоо бүридхэлгын гурим ябасые хайнаар ойлгожо абаха талаар туһалаа.

ЗАЛУУ ЭХЭДЭ - ТЕЛЕВИЗОР БЭЛЭГ

Ноябриин 27-ой үглөөгүүр басагатай болоһон Наталья Бурцевадэшые Эхэдэ зориулагдаһан үдэр онсо байгаа.

4,78 килограмм шөгнүүртэй, 51 сантиметр угатай басаган энэ үдэр түрэнэн хүүгэдэй дундаһаа тон түрүүн мүндэлөө. Залуу эхые амаршалхаяа Республиканска нарийлалгын гэртэ РБ-гэй Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо С.Г.Ефимов ерэжэ, Буряадай Президентын болон

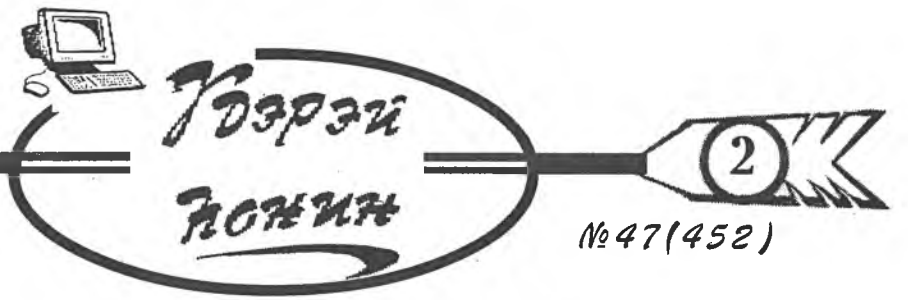
Правительствын зүгһөө Натальяда болон үхибүүндэнь элүүр энхые болон жаргал хүсөө.

Амаршалгын хэмжээн Ажалай болон социальна хүгжэлтын министрствын үүсхэлээр эмхидхэгдээ: министрствын хүдэлмэрилэгшэд жэл бүри мартын 8-да олон хүүгэдтэй эхэнэрнүүдтэ, мүн залуу эхэнүүдтэ бэлэг барюулдаг, харин мүнөө Эхын

һайндэртэшые иимэ заншал үргэлжлүүлэгдэхэ.

Мүнөө жэлдэ Наташа Бурцевада баглаа сэсэг, басагандань хүүгэдэй хэргэсэлнүүд болон үнгэтэ телевизор барюулагдаа. Залуу эхэ бэлэгүүдтэ гэгтээ - Баргажан тосхон абаашаха, тэндэнь эхэ, эсэгэн болон үхибүүнэйн эсэгэ хүлээжэ ядажа байнхай.

Буряад Республикын Правительствын мэдээсэлэй таһаг.

Сэбэр уһан - ажабайдалай эхин

Һүүлэй хэдэн жэлэй туршада Зелёный тосхоной гэрнүүдтэ шанар муутай, хоолдо хэрэглэгдэхын аргагүй уһан дамжуулагдадаг байһан юм. Наяхана эндэ уһа сэбэрлэлгын станци ашаглалгада тушаагдажа, энэ бэрхшээл шийдхэгдэбэ. Тусхай түхээрлгын түрүүшын туршалгада Буряадай Президент Леонид Потапов болон Улаан-Удын мэр Геннадий Айдаев хабаадалсаа.

Энэ станци тодхолго тосхоной ажаһуушадта ёһотой бэлэг болоо гэхэдэ алдуугүй. Юуб гэхэдэ, 6 жэл үлүү сагай туршада тэдэнэр сэбэр уһагүй байгаа ха юм. Гэрнүүдтэнь дамжуулагдаһан уһан соо түмэрэй жэжэхэн үлэгдэлнүүд ехээр дайралдадаг байгаа. Тиймэһээ ууха уһана тэдэнэр цистернээр үдэр бүхэндэ асардаг хэн. Зүгөөр шэнэ станциин бии болохотой хамта, энэ бэрхшээл одоошье шийдхэгдэбэ гэшээ ааб даа. Республикын Президент Леонид Потапов болон хотын мэр Геннадий Айдаев энэ онһон түхээрлгын түрүүшын үрэ дүнгүүдтэй танилсаад, тосхоной ажаһуушадые амаршалаа.

Геннадий Айдаевай тэмдэглэһээр, зарим ажаһуушад уһатай хүнэгүүдээ баряад, аяар

9-дэхи дабхар хүрэтэр ябагаар гараха баатай байдаг хэн. Харин мүнөө тэдэнэрэй баясангүй байхань аргагүй бшуу.

Энэ станци бариха, тодхохо хэрэгтэ республикын болон хотын бюджетүүдһээ 5 миллион түхэриг номолодоо. Тийгэжэ богони болзор соо, оройдоол 5 харын туршада, тэрэ хабсарагдаһан байба. Автомат гуримаар хүдэлдэг энэ түхээрлэг уһа сэбэрлэхэдэ, 4 шата гарана.

Тийгэжэ уһанай шанар хинан шалгагшадтай хэлһээр, тэрэгээр сэбэрлэгдэһэн уһан санитарна баримтануудта дүүрэн зохихо болоно. Станциин ашаар уһан соохи үлүү түмэрнын усадхагдаха юм ха. Тосхондо ажаһуудаг зон баяртайшые наа, сэбэр уһатай болообди, газанаа уһана зөөхөөе болибобди гэжэ үшөөл гүйсэд этигэнгүй.

Сэбэр уһатай газарта амиды амитан байха гэжэ дэмы хэлсэдэггүй. Тиймэһээ бүхы гэр байрануудые сэбэр уһаар хангаха программые бээлүүлхэбди гэжэ Улаан-Удын мэрэй найдуулһаниинь ушартай.

Даша-Доржо БОЛОТОВ.

ЭХЭНЭР ХҮНЭЙ НЭРЭ, ЭРХЭ ХАМГААЛАН...

Эхын үдэрэй һайндэртэ зорюулагдаһан республиканска слет Улаан-Удэдэ үнгэрбэ. Олон үхибүүдтэй гэр бүлын эжынэр, эхэнэрнүүдэй эмхинүүдэй түлөөлэгшэд, ажалдаашые, олонитын ажайбуулгада эдбхи үүсхэлтэйгээр хабаададаг эхэнэрнүүд эндэ суглараа.

Энэ уулзалгын үедэ мүнөө эхэнэр хүндэ ажал олохонь хүндэ, тийбэшые тэдэнэй ажалай салин эршүүлэй салинһаа 30% бага байна гэжэ хэлэгдэбэ. Гадна гансаараа хүүгэдые үргэжэ, үндылгэжэ ябаһан эхэнэрнүүдэй тоо жэлһээ жэлдэ олошорно. Тэдэнэй ажабайдалые һайнаар зохёохын тула тодорхой программанууд бээлүүлэгдэнгүй. Хүүгэдэй, эхэнэрнүүдэй, гэр бүлэнүүдэй иимэ тэгшэ бэшэ байдал бата һайн болгохын тула Буряад Республикада 2006 онһоо 2010 он

болотор гендернэ стратегиин концепци шудалагдаха дурадхал оруулагдаа.

Тус хэмжээ ябуулгада хабаадагшад Буряад Республикын Президент А.В.Потаповта хандаглын бэшэг эльгээгээ. Тэрэ бэшэг соогоо «Буряад Республикада олон хүүгэдтэй гэр бүлэнүүд тухай» гэхэн хуули бээлүүлгын ёһоор тодорхой хэмжээ-нүүдые абаха тухай, эхэнэрэй социальна болон ажалай эрхэнүүдые хамгаалха программануудые зохёожо бээлүүлхэ тухай дурадхалуудые, бусад мэдүүлэгнүүдые оруулаа юм.

Хоёр жэлэй нэгэ удаа иимэ суглаануудые республикын эхэнэрнүүд үнгэрэжэ, ажайбуулгана зүбшэн хэлсэхэ байна.

Ешигма ЦЫБЕНОВА.

Декабриин 3 - Эрэмдэг бээтэй зоной үдэр АЖАЛ ХҮНИИЕ АРГАЛДАГ

Дээдын табисуураар эрэмдэг бээтэй байха гэшээ наһанай зоболон. Бэе элүүр зон үдэрэй юрьезн соо тэрээн тухай балай бодомжолоншыегүй, заримдаа энэ тэрэмнай үбдэбэл, ажалдаа гү, али хэшээлдээ ошонгуй байжа болохо гэхэ ушар дайралдаха. Гэбэшые хэды олон зон хайран наһаа харанхы соо үнгэрэнб даа! Би нюдэнэй хараагүй түрэнэн хүнүүд тухай бэшэнб.

Ямаршые эмшэлгэ, шэдитэ хэрэгсэлнүүд эдэ зондо туһалхагүй. Тийбэшые ажа-мидарха хүсэл хэнэйншые зосоо бии. Тэдэнэрэй дундаһаа эрхим эрдэмтэншые, бээлитэй дарханшые гарадаг гэжэ олохон шэжээнүүд гэршээдэг. Нюдэнэй хараагүй аад, Москвагай гүрэнэй университетэй багша, биологийн эрдэмтэй доктор болон хүн тухай телепрограмма хараһаншые байнаб. Магад иимэ зондо ямар нэгэн шэглэлээр дээдын абыас үгөөд, тэрэнэй түлөө түлбэри болгон бэе махабадайн элүүрые бурхан багша абана, бү мэдэ...

Эдэнэртэй урид хүдэлжэ эхилхэдэм, аягүйшгэ байгша бээлэй. Һүүл тээнэ дадааб, илгаашые ойлгохоо болиһон байнаб. Би гүшаад жэл иимэ зонтой ажалланаб.

Тэдэнэртэ бэе бээтэйгээ харилсаха ушар дуталдадаг ха. Эндэ ержэ, суг хамта хүдэлхэдөө, сэдхэлээрэшые ханан амарна, хүн зондо хэрэгтэйб гэжэ һанана ха юм. Нэгэ гэр соо бүхэли үдэрөөрөө һуухадань, хүндэхэн байна ёһотой, - гээд нюдэнэй хараагүй зоние хургадаг реабилитационно байгуулгын рээдэмэриэлгшэ В.Ф. Агафонов хэлээ хэн. Тус байгуулгада мүнөө дээрээ нюдэнэй хараагүй 37 хүн ажаллана.

Эрэмдэг бээтэйшүүлэй ажал элүүр зоной туһаламжаар хэрдгэ жэшээтэй. Юуб гэхэдэ, нюдэ похор хүниие хургаха хүн хэрэгтэй болоно, - гэжэ энэ байгуулгын генеральна директор А.М. Суханов тэмдэглээ бээлэй. Тэдэнэр мяханай

полуфабрикат үйлдбэрилгын, оёдолгой, электротехническэ цехүүдтэ ямаршыегүй ажаллаһаар. Зариманиинь хорёод жэлээр хүдэлжэ байна. Пенсинггээ хажуугаар салин абана. «Салингийн хэмжээ - хоёр мянга гаран болоно. Ажал эрин ерэгшэ хүн бүхэндэ байгуулагдаа хүдэлүүлхээ оролдобо, тийбэшые мүнөө манай ажалай ябаса булганиие хүдэлмээрор хангаха аргагүй,» гээд А.М. Суханов хэлэнэ.

Ажал хүниие аргалдаг гэлсэдэг гэшээ. Нээрэшые, алибаа хүшэр үйлэ ябадалнууд тохёолдобол, ажал хэрэгтэ бүхы хүсэ шадалаа элсүүлэн, абарал гуйха хэрэг нэгэнтэ бэшэ ушардаг байха. Тиймэһээ эрэмдэг бээтэй зон дээдэ зэргын туйлаатануудые туйлаха ябадал дэлхэйдэ үзэгдэнэ. Тэдэниие ажал хэшыенэ хорижо огто болохогүй бшуу.

Сарюуна ЭРДЫНЕЕВА. Р-Н. БАЗАРОВАЙ фото-зураг.

ДУРАТАЙ АЖАЛАА ШЭЛЭЖЭ ОЛО...

Мүнөө үе сагта ажалгүй байха гэшэмнай ехэ хэсүү. Юуб гэхэдэ, ямаршые сагта ажал хүниие хубсалуудаг, хоолуудаг. Ажалгүй болоһон хүн ехэл зободог. Иимэ зон ноябриин 25-да 24-дэхи лицейдэ ажал хүдэлмэрин яармагта суглараа. Магад, хаа хаанагүй ажалтай болохо хүсэлтэйшүүл эндэ-тэндэ элжэжэндэ зогсон, бэе бээе нажаагаа, предпритийн болон эмхинүүдэй конкурснуудта өһөд тухай бэшэнэн баримта мэдээнүүдые эльгээнэ.

Тийн иимэ конкурс-нуудта тэдэнэй хоёр-гурбананай лэ ажалтай болохо ушар талаан тохёолдохо. Бэшэн ондоо ажал бэдэрхэ хуби заяатай болоно. Сугларһан зон ехэнхидэ залуушуул, эхэнэрнүүдые олон. Нэгэ залуу ород эхэнэр бетонщик болохо хүсэлтэй. «4 мянганай салин, сменээр хүдэлхэнэ тон намда таарама», - гэжэ тэрэ хэлэнэ. Эхэнэр хүнэй хүндэ ажал хэжэ ябадагынь, тэдэнэй олоороо хотын заводуудта хүдэлдэгын олондо мэдээжэ. Тийн сагай хубилха бүри, дайн гасалангай үни үнгэрэнхэйшые һаань, эхэнэрнүүдэй байдал хайжараа гэжэ хэлэхээр бэшэ.

Республикын аймаг-гуудай предпритинуудта, һуралсалай газарнуудта

мэргэжэлтэд тон хэрэгтэй. Томско, Амурска можонуудта, Хабаровск, Комсомольск-на-Амуре хотонуудта хара ажал хэжэ дуратайшуул тон хэрэгтэй. Тийн тэрэнһээ гадна багшанар, эмшэд, инженернүүд тэрэгүүр дуталдана. Ниислэл хотын предпритий, фирмэнүүдтэ хэдэн жэлдэ мэргэжэлээрэ хүдэлһэн зон хэрэглэмдэ ороно. Эрэшүүлэй альтернативна сэрэгтэй албанда ошоходошые болохо. Тийн тус яармаг эрэмдэг зондошые, оюугадташые, арбан долоон наһа хүрөөдүй үхибүүдтэшые ажалтай болохын туһална. Газар доосогуур хэрэгтэ хэрэггүй «Орифлейм» гэхэ мэтэ саарһа барихан зарима-шуул зоной тархи эрьюулэн, уулзалгада урина хэбэртэй.

Харин ажалгүй ябаһан зон хамаагүй тэдэнэнтэй харилсажа, сагаа һалгаана. Харахадаш, тус яармагта үнөөхил хүдөө нотагһаа ерэнэн хүнүүд. Хото ержэ, тэдэнэр ажал хээд, бага сага салин абана. Юуб гэхэдэ, хүдөө нотагта газартаа дурагүй хүн наа, яажанше тэндэ аажимдаржа шадхаагүй. Тийн хүдээрэ гараһан заримашуулын зарим тумоуршаг зондоо туһалха гэхэгүй, хаша-ха, дараха, хорон үгэ ябуулаха ушарнууд зоной дунда олон. Тиймэһээ хүдөө нотагта зобожо ябашад

хотын олон зон соо һагшагдаһаар, төөригдэһээр, олзотойшые боложо магад. Харин ямаршые ажал заатагүй хэгты гэжэ ажалгүйшүүлые баадхана бэшэб. Өөрынгөө һанаанда таарама ажаллаа хээд ябаа наа, тон хэрэгтэй гэжэ һанамаар. Тэрэ дары ажал олдодоггүй юм, урагша-хойшоо ябаһаар байтар, хүдэлхэ дуратайшуулда заатагүй ажал олдодохо байха.

Тиймэһээ түрүүшээр бага салин абахаб гэжэ гомдонгүй, ажаллажа үрдигты. Сагай хубилжа ерэхэдэ, мэргэжэлээрэ бэрхэ боложо, өөрынгөө фирмэ, предпритийи нээхэ арга олдодогын мүн лэ.

Я.ЖАПОВА. Р-Н.БАЗАРОВАЙ фото.

МЭРГЭЖЭЛ ШЭЛЭХЭ - БЭЛЭН БЭШЭ

Мүнөөнэй залуушуулда тааруу ажал Улаан-Удэдэ олохо гэшээ тон хэсүү. Тийбэшые хүн бүхэн оортоо эзэн, хүсэл шадабарийһань, оролдогоһоонь хуу дулдыдана гэхэн һанамжуулдог Исай Калашниковай нэрэмжэтэ хотын номой санда залуушуулые ажаалаар хангалгын түбэй, мүн ажаалаар хангалгын Улаан-Удын түбэй түлөөлэгшэдэй хабаадалгатайгаар «Улаан-Удын залуушуулые ажаалаар хангаха талаар асуудалнууд» гэхэн «дүхэриг шэрээ» үнгэрһэн байна.

Жэл бүри хори гаран политологууд дээдэ һургуули дүүргэнэ. Нэгэшые хүн мэргэжэлээрэ ажалда ороогүй, һургуу-лия түгэсөөд, хаана хүдэлхэбиди гэжэ багшанарһаа асуухадамнай, танай дуран гэнэ. Мэргэжэлээрэ хүдэлхэгүй аад, табан жэл һураһанай хэрэг бии юм гү? Тээд гансашые манай мэргэжэл энэ сагта хэрэгтэй бэшэ, харин хэдэн олон эконо-мист, юрист, бухгалтер гэхэ мэтэ мэргэ-жэлтэн хүдэлмэригүи һууна ха юм. Тий-мэһээ тон хэрэгтэй мэргэжэлнүүдээр хургаха шухала. Засаг түрэ энэ асуудалда найнаар хандан, тусхай политикна ябуулаха байгаа. Дээдэ һургуули дүүргэхэтэйгэ сасуу, ямар нэгэн байгуулаа руу эльгээг-дэхһээ эхилээд, залуушуулые эртэнһээ тусхай шэглэлээр бэлдэхэ хэрэгтэй, - гээд Буряадай гүрэнэй университетгэ һаяхана байгуулагдаһан ажалай биржэ хүтэлбэ-рилдэг эдбэхитэй оюутан Наталья Гарма-жапова һанамжануудараа хубаалдаба.

Залуушуул бэлэн юумэндэ тон дурагай, хүнэйг, мүнэйг ажалда шууд һуушахаар шэлсэдэг болонхой. Хүдэлмэригтэй боло-хоёо хүсэбэл, баһаһаа эхилхэ хэрэгтэй. Жэшээлбэл, ёһотой юрист болохые хүсөө наа, оюутан байха үедөө юридическэ бай-гуулгада юрын ажалшанаар ороод, дотоодо байдалтайны танилсажа болоно. Һүүдэнь мэргэжэлээрэ тушаалтай болоод ажалла-хадатнай һайн байха. Оюутан ябахадаа, саашанхия бодомжолоты, өөртөө шанга эрилтэнүүдые табигты. Танай олонхи зон номдоо оролдостой һурадаггүй байгаа ёһотой. Харин бэшэнэ - үдэр үнгэргөөл наа гээд ябана. Москвагай гүрэнэй уни-верситет дүүргэһэд булгадаа ажалтай болодог. Юундэб гэхэдэ, тэдэнэр тон һайн бэлдэлгэ гарана ха юм. Тэрэниинь мэдээд, дуратайгаар ажалда абана. Гүрэн түрэ зэмэтэй гээд байха гэшээ залуу хүнэй

шэнжэ. Таанад түлбэригүиһөөр дээдэ һургуулида һураха азатайт. Хари гүрэнүүдтэ хуу түлбэритэ болонхой, - гээд «Фирн» гэхэн клубай холбооной түрүүдэгшэ А.В. Черняев оюугадта хандаһан байна.

Мүнөө сагта мэргэжэлээрэ дүршэлгүй наа, ажал олохонь тон хэсүү. Байгуу-ланууд мэргэжэлтэниие бэлдэлгэдэ саг эдикэ дүрагүй болонхой. Тиймэһээ дүр-шэлтэй мэргэжэлтэд тон эрилтэйтэй. Эко-номист, юрист, бухгалтер, агроном, зоо-техник гэхэ мэтэ мэргэжэлнүүд эрилтэйтэй. Таба-зургаан жэлэй урда тээ юристнүүдтэ ажал олохоор байгша һэн, зүгөөр мүнөө дээрээ юристнүүдтэ ажал үгэ. Харин эмшэ-нэр, токарь, барилгашан, программист бо-лон электригүүд ходо хэрэгтэй байдаг, - гэжэ ажаалаар хангалгын Улаан-Удын түбэй мэргэжэлтэн А.Л. Бадурева тэмдэглэбэ. Уданы эмхинггээ ажал хүдэлмэригтэй танилсууһан байна. Ажалгүй зон хүдэл-мэри бээдэржэ, тус түб руу хандадаг зан-шалтай. Һүүлшын 9 харын болзор соо 1081 залуушуул хандаһан байна. Тэдэнэй 574-ниинь дээдэ һургуули дүүргэнэй үнэм-сэлтэйтэй. Статистикын ёһоор, дээдэ һур-гуулигай зоной 10 процент хубинь мэргэ-жэлээрэ ажалда ороно. Зургаа харын туршада энэ түбтэ хандагшад ажалтай бо-лохо зэргэтэй, харин мэргэжэлээрэ ажал олохогүй байбал, түлбэригүи тусхай кур-сануудта һургуулдаг байна. Гэхэтэй хамта ажаалаар хангалгын Улаан-Удын түб жэл бүри 6 дахин тусхай ярмарка үнгэрэнэ. Тус ярмаркада ажал бээдэрэгшэд элдэб тээгүүр ябангүй, нэгэ тээ ажаалаар хангаха эмхинүүдтэй танилсаха, ажал олохо артагай юм.

Би 19-тэй байгаад, залуушуулые ажа-лаар хангалгын түб нээһэн байна. Мүнөө 24-тэйб. Түбни амжалтагай ажаллаһаар. Залуушуулай 30 процент хубинь бага ол-зын хэрэг эрхилхэ шадабаритэй байдаг гэжэ баримта бии. Тиймэһээ туршажа үзэхэ хэрэгтэй, - гээд залуушуулые ажаалаар хангалгын түбэй түрүүдэгшэ А.Л. Раднаев хүсэбэ. Үнэхөөрөшые, ажалтай боло-хые хүсэгшэд, олохые оролдотод хүдэлмэригтэй болохонь мэдээжэ. Гэбэшые мэргэжэли эрилтэйтэй гэшээ гү гээд, дээдэ һургуулида орохын урда тээ бодомжолжо үзэхэ шухала ха.

Сарюуна ЭРДЫНЕЕВА.

Үншэн үхибүүдтэ гүрэнэй анхарал, туһаламжа хээдэдыше, ямаршые сагта тон хэрэгтэй. Хотын республиканска эдир-шүүлэй байшанда үншэн үхи-бүүдэй хэһэн бүтээлнүүд Мон-голой генеральна консульствын үүсхэлээр зоной үзэмжэдэ та-бигдажа, олониие понирхуулба.

Ушарын, тэндэ Ганчимэг, Цырма, Уянга гэжэ нэрэтэй

ҮНШЭН ҮХИБҮҮДТЭ ТУҢАЛАЯЛ!

гурбан монгол басагадай һезы-гээр болон нооһоор хэһэн бүтээл-нүүд, тийн гоё һайхан портре-дүүд, малгай, гутал, бээлэйнүүд олоор табигдаба.

Хэмжээ ябуулаа Монголой Арадай Республикын зарлагдаһан байгуулагдаһаар 81 жэлэй ойдо

зорюулагдаба. Хэмжээ ябуулгада Монголой генеральна консул Н.Тумэндэмбэрэл, Хүүгэдэй хүгжэлтын болон Монголой залуушуулай түбэй ахмад директор М.Есонмох хабаадажа, амаршалгын дулаахан үгэнүүдые хэлэбэд. Ниислэл хотын 2-дохи

интернат һургуулин оркестр хүгжэм гүйсэдхэбэ. Тийн тус интернадай һурагшад хэһэн бүтээлнүүдэ табиба.

Үхибүүдэй бүтээлнүүд һүү-лэрнэ худалдагдаха түсэбтэй юм. Оршо мүнгэниинь үншэн үхибүүдэй аша туһада үгтэхэ.

Я.ЖАПОВА. Р-Н.БАЗАРОВАЙ фото.

Владимир Ильич КОНДРАТЬЕВ тухай түүхэлэн бэшээ наа, олон тоото боти номууд болохоор лэ. Тибэ яабашье зүжэг найруулагша (режиссер) гэшэмнай бурханнаа табилантай хүн гэхэд, нэгэтэше алдуу болохогүй. Владимир Ильич Усть-Ордын тойрогой Баяндайн аймагта Хатар-Хадай нууринда 1945 оной декабриин нэгэнэй үдэр түрэн намтартай. Эхэ, эсэгэ Илья, Екатерина Кондратьевтайн бүлэдэ дүрбэдэхи үхибүүниинь түрээжэ, ехэтэ баярлуулаа бэлэй.

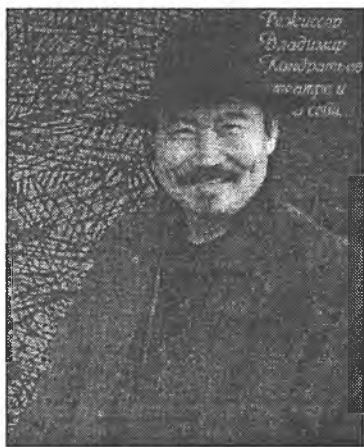
"Аласай холбоон-2005" гэһэн конкурсо

лагша гэшэмнай өөрын нарин бодолтой, артист бүхэнэй шадалье мэдэх ёһотой. Хубсаһа унарһаань захалаад, тайзан дээрэхи зураг хэрэгсэлүүдые, хүгжэм гэхэ мэтые хуу ухаан-

В.И.Кондратьев тухай дулаахан үгэнүүдые Японой искусство шэнжэлэгшэ Кимура Аяко, Монголой искусствун габыята ажал ябуулагша А.Тая, Зүүн Сибирийн соёлой болон

ЗҮЖЭГ НАЙРУУЛАН ТАБИГША

Буряад драмын академическэ театрай режиссер Владимир КОНДРАТЬЕВАЙ 60 наһанай ойдо

Олойн дунда хургуули дүүргэжэ, түрэл нутагтаа хоёр жэл совхоздоо хүдэлөөд, 1964 ондо Ленинград хото ошоожо, артистын мэргэжэл шуудалха азатай байгаа хэн. Эндэ нурахадань, профессор Л.Ф.Макарьев, Чечен-Ингушай мэдээжэ артист Н.К.Децик, Буряад Республикын искусствун габыята ажал ябуулагша А.А.Барановта нуража, артистын орё оньһотой, шадабари мэргэжэлтэй танилсажа, ЛГИМик 1969 ондо амжалтатгаар дүүргэжэ, Х.Намсараевай нэрэмжэтэ ГБАТД-ай артист боложо, ажалынгаа намтар эхилээ хэн. Тэрэ гэхээр зургаан жэл артистаар хүдэлхэ үедөө 30 гаран янза бүрийн гол рольнуудта наадаа.

1975 ондо Москва хотодо ГИТИС-эй найруулагшын таһагта орожо, 1980 ондо дүүргэжэ хэн. Эндэ нурахадань, СССР-эй арадай артист Ю.Завадский, Россин габыята искусствун ажал ябуулагша С.А. Бенкендорфын мастерскойдо нуража гараа. 1979 ондо табиһан Д.Дылыгровэй «Хари хүнэй гашуудал» гэхэн зүжэг дипломно хүдэлмэринь болоо юм. Энэ зүжэг табихадань, Буряад драмын театрай найруулагша байһан Ц.Ц.Цыренжапов дорюун бэрхэ Владимир Ильичтэ найдажа:

- Би шамда наалта болохогүйб, өөрынгөө шадабариине харуулжа шадыш даа, - гэжэ хэлээд, гаража ябашоо хэн. Одоол тиихэдэ залуу найруулагша хаба шадалаа харуулаа бэлэй. Энэ зүжэгын харагшадта халуунаар угтагдан абтагдаа гэжэ тэмдэглэе. Зүжэг найруу-

даа шүүжэ, түүхэ домогыень, байра байдалыень хүн зондо харуулжа шадыха гэшэ мин хэрэг бэшэ. Иигэжэ түрэл театртаа Д.Дылыгровэй, Б.Эрдэнеевэй, Ч.Айтматовай, А.Ангархаевай, Д.Доржиевагай, Г.Башкуевай, С.Лобозеровой, Б.М.Пурбуевай, С.Эрдэнын, Ч.Цыдендамбаевай гэхэ мэтэ драматургнуудай олон тоото зүжэгүүдые найруулан табиһан байха юм. В.И.Кондратьевай оролдоогоор Монголой театрай тайзан дээрэ 10 зүжэг табигдаһан байна. Тэдэнэй тоодо Н.Гоголийн «Ревизор», Ф.Лоркын «Кровавая свадьба» гэхэ мэтэ. Эдэ табиһан зүжэгүүдэйнгэ түлөө Владимир Ильич Чингис хаанай наһада сооһоо «Эгээн бэрхэ найруулагша» гэхэн үндэр нэрэ зэргэдэ хүртөө.

В.И.Кондратьев ганса найруулагша бэшэ, мүн оршуулагша гэжэ мэдээжэ. Олон зүжэгүүдые оролдоо буряадшалһан байха. Монголой драматург С.Жаргалсайхан «Хаан түүхэ» гэхэн зүжэгые буряадшалжа, Буряад театртаа табыа бэлэй. 1986 ондо Бестужевай нэрэмжэтэ ород театрта найруулагшаар хүдэлөө. 1997-1998 онуудта Буряад Республикын соёлой болон искусствун училищиде артистнуудые бэдэхэ талаар багшалһан байна. Иигэжэ Буряадай болон Россин искусствун габыята ажал ябуулагша гэхэн нэрэ зэргэдэ хүртөө. Буряад театрта олон жэлэй туршада ахамад найруулагшаар хүдэлөө гэжэ хануулаа. Хажуугаарнь арадай театрнуудта олон зүжэгүүдые найруулан табиһан байха.

искусствын академийн профессор Валентина Найдакова, Россин арадай артист Г.Бутуханов, Буряадай арадай артистка Должин Тангатовая, Россин габыята артистнууд Л.Дугарова, Н.Туманова, драматург Г.Башкуев, Буряадай арадай поэт Н.Дамдинов гэхэ мэтэ зон найруулан зүжэгүүдые магтан, нэрэ солыень үргэн бэшэһэн байдаг. Иигэжэ хүдөөгэй юрын хүбүүн ганса Буряад орондоо бэшэ, 1998 ондо Америкын харагшадта Бестужевай нэрэмжэтэ ород драмын театрттай ошолсожо, өөрөөшье гол рольнуудыень наадаһан юм.

Кино найруулагша Барас Халзановой Свердловско киностудийда табиһан гурбан кинодо наадаһан намтартай. Иимэ эрдэм бэлигээр түгэд, өөрын харасатай зүжэг найруулагша Владимир Ильич Кондратьев Буряад ороноо хаа-яагүй суурхуулжа, зүжэгүүдээрэ буряад зоной абари зангыень, түүхэ домогыень харуулжа шадыха гэхэдэ, нэгэтэше алдуу болохогүй. 60 наһанайн дабаан дээрэ юун гэжэ хэлэхэ байнабиши гэхэдэ, жаргал гэшэ үшөө урдатнай, жэнхэни буряад зондоо жэншэдгүй зохид зүжэгүүдые найруулан табижа, зүрхэ сэдхэлыень хүдэлгэн, зондоо хүндэтэй, зол жаргалаа эдлэжэ хуухатнай болтогой гэжэ үрээе.

Элбэг МАНЗАРОВ,
Россин Уран зураашадай
болон Уран зохёолшодой
холбооной гэшүүн,
Буряадай габыята уран
зурааша, Буряад Республикын
соёлой габыята
хүдэлмэрилэгшэ.

Франклин Петрович ТУШЕМИЛОВ-народный целитель, потомственный костоправ, тибетолог – пульсодиагност.

Франклин Петрович родился 3 июля 1945 г., в семье был седьмым - "отхончиком". Родом с Нукутского района с.Закулей.

Его мама - Евдокия — была дочерью известного улигершина- костоправа- Папы Тушемилова, а отец слыл хорошим костоправом и шаманом.

Судьбой было суждено стать целителем и принять дар шамана. С детских лет Франклин помогал всем, кто нуждался в его помощи: бывало мальчишки, заигравшись, могли вывихнуть руку или ногу, или встряхнуть голову, тут же на выручку приходил их сверстник. Но жизнь — сложная штука, порой подкидывает нам большие испытания.

Так получилось, что само принятие дара у Франклина Петровича должно было быть в 45 лет, но после тяжелого недуга, по истечении 15 лет, в 2001 г., когда его, тяжелобольного, увезли на родину, решили провести обряд посвящения. Были предприняты поиски родословной по материнской и отцовской линии для выяснения каким сахосанам нужно поклониться. С помощью ясновидящих узнали 3 колена, теперь каждую весну проводят обоим обряд почитания предков и духов местностей.

Учителями стали знатные шаманы - Владимир Григорьевич Нагуслаев- кузнец, дархан-боо; Вера Григорьевна Нагуслаева- в прошлом хирург-уролог и Татьяна Нимаевна Шолохова.

В 2002 г. на "Посвящении трех шаманов" происходили удивительные явления: камлание (жертвоприношение духам) проходило в пасмурную погоду, но после первых заклинаний небо прояснилось, и по-

На конкурс «Вершина мудрости - 2005»

ВО ИМЯ ДОБРА

явилась радуга, над костром летали орлы. Под радугой пели три женщины- дочь Инга и две шаманки. По словам жены — Галины Георгиевны, Франклин Петрович плакал - происходило очищение души и тела и принятие дара.

Трижды кидали чашу и она трижды падала верхом, что является хорошим знаком!

Так, в 60 лет началась новая жизнь: самообразование началось с изучения Атласа тибетской медицины, ставшей настольной книгой наряду с Атласом анатомии человека (автор Н.Е Боконь, редкое издание 1864г), учебником тибетской медицины Позднева, датированное 1908 годом издания. Франклин Петрович в со-

вершенстве изучил пульсодиагностику, а также особенности сбора лекарственных трав и ягод.

Когда я в первый раз побывала у них дома, (предварительно созвоенившись с хозяйкой - Галиной Георгиевной, выполняющей обязанности диспетчера-регулирующей), то увидела, как трепетно и скрупулезно готовит лекарство Франклин Петрович: отсеиваются почерневшие ягоды, плоды шиповника разделяются на три части, выковыриваются семечки, ножницами каждую разрезают, толкут в специальной посуде и просеивают через ситечко. Долгий процесс изготовления лекарства вручную, в который вкладывают душу, вызывает восхищение.

Франклин Петрович помогает желающим избавиться от алкогольной и наркотической зависимости. Он не просто лечит, но и оказывает психологическую помощь, что считает очень важным в своей работе.

Люди стали многое понимать и с верой в сердце идут к народным целителям и духовным лицам. И могу с уверенностью сказать, что находят большее понимание и помощь, чем в государственных медицинских учреждениях. Вот только порой сами страдающие не знают, как вести себя на приеме у целителя, мамы, шамана. У каждого - свой подход и методы. К Франклину Петровичу не стоит идти с водкой и прочими подношениями. Главное - приходите и он сам скажет, что лично вам нужно будет сделать, как, на-

пример, инвалиду, костыли которого он выбросил через балкон.

Сейчас, по истечении стольких лет безверия, бездуховности, когда все делалось под величайшим секретом и запретом, идет возрождение народных традиций, методов лечения, возвращение к истокам, Богу. Проходит энергетическая проверка живого и неживого, познания себя и окружающего мира, тайн природы и бытия, интуитивно, под воздействием древних инстинктов.

Все познается в сравнении. Счастье возможно в любом возрасте, никогда не поздно начать свою жизнь заново. Следуя наставлению Далай-ламы, который рекомендует каждый год выезжать на новые места, чета Тушемиловых уже посетила Окинский район, где на лошадях добрались до трех озер "Жойхан" (примечательно тем, что каждое озеро имеет свой цвет-бирюзовое, синее и белое); в прошлом году ездили в одно из сакральных мест-Алханай АБАО, бывали на Черном море, в г. Алуште. Франклин Петрович даже побывал в Америке с частным визитом, где гостил у племянницы.

У этой замечательной пары много плано, дай бог, чтобы все они осуществились. Приходится ведь много уделять внимания не только страждущим, но и родным, и близким людям. У Франклина Петровича — сын и дочь, успешные и состоявшиеся люди, у которых свои крепкие семьи. Подрастают внуки-четыре девчушки и трое мальчишек. В них тоже нужно немало вложить любви и внимания, что тоже является большой жизненной задачей и радостью одновременно.

Франклин Петрович пожелал всем не болеть и жить в гармонии с собой и окружающим миром во имя добра.

Туяра МАНЗАРХАНОВА.

Ага тойрогой Хара-Шэбэрэй дунда хургуулийн 75 жэлэй ойдо

ТҮРҮҮ НУРГУУЛИЙН ТҮСЭБҮҮД ЕХЭ

Нургуулийн барууд байсан

Хүндэтэ айлшад хоймортоннай

Хэшээлэй үедэ

Шэнэ номтой танилсая

Спортдошье, нуралсалдашье түрүү

Эгсэ 75 жэлэй үмэнэ бэлэй. Гурбан бишыхан модон байшанууд, тойроод хэдэн нэем гэр - ная байгуулагдажа байхан Хара-Шэбэрэй колхозой түб нууринай түхэл шарай. Тэдэ модоор баригдаһан гэрнүүдэй нэгэн соо нургуули түхээрэгдэхээр түсэбтэй нэн ха. Ньютагай дархашуулай сэхэ хабаадалгатайгаар арбаад парта, хоёр самбар, нэгэ хэды табсан бэлдэгдэжэ, 1930 оной сентябрийн 1-дэ түрүүшын хэшээлнүүд захалһан гэхэ. Тэрэ гэнээр, эрхэ байдал эрид хубилаа.

Мүнөө Хара-Шэбэрэй нургуули гурбан дабхартай абарга томо байшан соо байрладаг юм. Тэндэ 293 нурагшад нурана. Тэдэниие нурган хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ 43 багшанар бэлиг шадабария сүм хандуулна.

Округой Захиргаанай толгойлогшын 2004 оной январь соо баталһан тогтоолой үндэһөөр Хара-Шэбэрэй дунда нургуулида РФ-гэй хүдөө ажыхын габыята хүдэмэрилэгшэ, Шэтын областин болон Агын Буряадай автономито округой Хүндэтэ эрхэтэн, Социалис ажалай Герой Бальжинима Мажиевич Мажиевай нэрэ олгогдоһон байгаа.

2000-2004 онуудай туршада «Жэлэй эрхим нургуули» гэнэн районно, окружной мүрысөөнүүдтэ амжалтатайгаар нургуулимнай хабаадаа. Тиигэжэ тойрогой захиргаанай нуралсалай комитедэй делегациин бүридэлдэ түрүү багшанарнай оролсожо, Москва хотодо үнгэрһэн бүхэроссин форумдо хабаадалһан байна. 2005-2006 онуудай нуралсалай шэнэ жэлдэ бэлдэхэлэй дүнгүүдээр манай нургуули район дотороо түрүү нуурида гараа, - гэжэ Б.Мажиевай нэрэмжэтэ Хара-Шэбэрэй дунда нургуулийн директор **Цыцыгма Цыденжаповна Найданова** хөөрэнэ.

Нуралсалай талаар директорэй орлогшо **Долгоржаб Баточыреновна Балдановагай** хэлэхээр, 2001 онһоо шэнэ предметүүд ба тусхай курснууд нуралсалай программа оруулагдаа. Тиигэжэ эхин классуда англи хэлэ болон информатика үзэхэ, олзын хэрэг эрхилэлгын, агрономийн, менеджментын гол ойлгосонуудые бүридүүлхэ талаар ажал ябуулагдана. Ахамад классуудай нурагшад профилльно гуримаар ном үзэнэ.

Хара-Шэбэрэй нургуули Забайкалийн аграрна институттай ба Нэршүүгэй хүдөө ажыхын техникумтэй нягта харилсаатайгаар ажалаа ябуулха тухай хэлсээ баталанхай. Тэрэнэй үндэһөөр үнгэрэгшэ жэлүүдтэ нургуули түгэхэхэн 15 үхибүүд нэрлэгдэгшэ институтда нуралсалаа үргэлжлүүлхээр ороһон байна.

Багшанарай болон нурагшадайнгаа эрдэм шэнжэлгын ажал эрхилэлгэдэ онсо анхарал хандуулагдабди, - гээд, директорэй орлогшо **Зоя Викторовна Дарижаповна** онсолходоо: - 10 гектар талмайтай туршалгын поли дээрэ нурагшаднай агоронмөөр шэнжэлхэ ажал ябуулна. Гадна лаборатори байгуулаха түсэб бии, - гэжэ хөөрэнэ.

Хүмүүжүүлгын талаар директорэй орлогшо **Долгоржаб Гармажаповна Эрдынеевагай** ударидалга доро элдэб нэмэлтэ программнууд бээлүүлэгдэнэ. «Найдал» гэнэн хүүгэдэй нэгэдэл байгуулагданхай.

Нургуули хүтэлбэрилхэ хэрэгтэ Тэдхэмжын Совет (түрүүлэгшэнь **Дашидондок Лубсанцыренов**), Координационно Совет болон Түрэлхидэй комитет (ударидагшань **Владимир Батоболотов**) хамааран оролсожо, нилээдгүй туһа хүргэнэ.

Жэлээ жэлдэ нургуулийн эд бараан шэнэлэгдэнэ. Округой захиргаанай туһаламжаар мультимедийнэ оньһон түхээрлэгэ, бараан, тамирай хэрэгсэлнүүд абтаа. Гадна нургуули гурбан авто-унаатай.

Нургуулийн хамнабарин ажахыда 89 толгой хонид, 5 толгой эбэртэ бодо мал тоологдоно. Хара-Шэбэрэй захиргаан 191 гектар талмайтай газар болзоргүй эдлэлгэдэ үгэнэн юм.

Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, хэзээдэ түрүү ябадаг нургуулийн түсэбүүд ехэ.

Даша-Доржо БОЛОТОВ.

Үзэглэлэй найндэр үзэмжэтэй даа!

Түрэл ньютагни

Б.М.Мажиевай нэрэмжэтэ Хара-Шэбэрэй дунда нургуулида зорюулагдана

Үгэнэ Дагба Ринчиновэй Хүтжэмынь Светлана Базаровагай

Энхэргэн солотой ньютагтаа Энхэхэн ургажа жарганхайб, Эрдэмдэ нурган нургуулиа Эльгэндэ хайханаар хананхайб.

Дабталга: Хара-Шэбэр, жаргалтайб, Эхэ ньютагнай, Суутай Мажиевай Нэрэтэй нургуулимнай.

Алдархан хүгжэһэн ньютагтаа найхашаан дуунуудаа баринхайб, нүбэлгэн бэлигтэй багшынгаа нургаалын нангинаар сахинхайб.

Дабталга: тэрэл.

Үргэхэн баянхан ньютагаа Үргэжэ баясан магтанхайб, Урдалһан ажалша ардаһаа Урмашан жэшээнэ абанхайб.

Дабталга: тэрэл.

Эльгэн тоонто Хара-Шэбэрнай

Үгэнэ Гунгаа Чимшовэй Хүтжэмынь Анатолий Андреевэй

Эли харагдаа Элеэ үндэр, Эхэ ньютагнай, Энхэ дайдамнай.

Дабталга: Элинсэг манай Эхэ эсэгын ньютаг, Эм домтой, согтой Хара-Шэбэрнай, Хэшэгээ, жаргал золоо бидэндээ үршөөн, Хэтэдээ найн байхашни болтогой.

Золтой байнаш даа, Золтон үндэр, Зоригжонхойбди Бидэ - залуушуул.

Дабталга: тэрэл.

Ноён ууламнай, Амар мэндэ! Номтой, бэлигтэйш, Эргын буянтайш.

Дабталга: тэрэл.

Хара-Шэбэрэй дангина

Үгэнэ Рабган Рабжуевэй Хүтжэмынь Ольга Тангатовагай

Һарадал сэбэрхэн шарайтай, Одондол сэлмэгхэн харасатай, Урьдал урихан хүүхэнтэйш Уулзахал заяатай байгаалби.

Дабталга: Хара-Шэбэрэй дангина, Инаг дурым хүдэлгөөш, Хаанаш яба, дангина, Халуун зурхым хүлгөөгөөш.

Хүхыдэл ирагуу аялгатай, Хорогүй илдамхан аяг зантай, Ноһоондол сулахан хүүхэнтэйш Уулзахал заяатай байгаалби.

Дабталга: тэрэл.

Хуандад нарийхан бээтэй, Хониндол жороохон ябадалтай, Зуладад нуруулан хүүхэнтэйш Золгохол заяатай байгаалби.

Дабталга: тэрэл.

Олондо мэдээжэ артист, бэрхэ ударидагша байһан Гомбожап Цыдынжапович ЦЫДЫНЖАПОВАЙ түрэл тоонто Баргажанай аймагай Лугшахаан нотагта, мүн Уланда 100 жэлэйн ойн баярта һайндэрэйн үдэрнүүд үндэр хэмжээндэ, олон тоото нотагаархидайнь, суута дуушад, артистнуудай, мүн арадай театрнуудай хабаадалгатайгаар («2005 оной Баргажан голый театральна намар» гэхэн зональна фестивал) үнгэргэгдэжэ, олоной һөвирхол татаа. Түрүүшын үдэр мүргэлтэй, саһаар хушагдаһан эгсэ зула хадануудтай Улан нотагта хүржэ ошоһон бидэнэр, театральна зональна фестивалин жюриин гэшүүд - РЦНТ-гэй театральна жанраар гол мэргэжэлтэ, республикын соёлой габыята хүдэлмэрилэгшэ Цыцык Цыренжаповна Шөхочова, би гээд Хурамхаанай Уланхаанай, Барханай, Баргажанай районий Баян-Голой арадай театрнуудай зүжэгүүдые, зүжэгһөө хэһэгүүдые залаар дүүрэн сугларһан зоной урда харуулжа, бэлигтэй артистнууд байһанаа гэршэлбэ.

эндэ сугларһан зондо һайшаагдаа. Жэшэнь, Баргажанай Баян-Голой арадай театрай харуулан С.Лобозеровой «Тэндэһээ ерэнэн хүбүүн» гэхэн зүжэг соо нэгэ бага ухаагаа төөриһэн гүүдлээн залуу хүбүүн тухай хөөрһэн түүхэтэй танилсанабди. Барханай, Уланхаанай, Уланай театрнууд зүжэгүүдһээ багахан үзэгдэлнүүдые концерт наадагтайгаар харуулба. Харин Захаминай аймагай Дүтэ-лүүрэй арадай, Хэжэнгын аймагай Эдэрмэгэй арадай театрнуудай зүжэгүүд үндэрөөр сэгнэгдээ. Дүтэлүүрэйхид Б.Эрдынеевэй «Тэрэ хабарай ургынууд» гэхэн зүжэг, харин эдэрмэгэйхид Б.Эрдынеевэй «Хазаар хара һахал» гэхэн комеди харагшадай

Зүрхэ сэдхэлымнай ханаанан, баясуулан, баяжуулан гоё һайхан концертын һүүдэ аймагуудай хүтэлбэрилэгшэдэй, түрэл гаралайн, суута дуушадай хабаадалгатай баярай сайаалгын үдэшэ эмхидхэгдэбэ, дурасхаалай һайхан үгнүүд хэлэгдээ. Буряад ороноо, Россияга суурхуулан бэлиг талаантай, элитэ артист, Сталиной шангай лауреат Г.Ц.Цыдынжаповай нэрэ хүндэ, хүсэл оролдог хэзээдэһиё мартагдахагүй гэжэ түрэл гаралын, дүтын зон, нотагаархидын тэмдэглэбэ, бэлиг талаангынь үргэлжэлүүдхэ нотагтань залуу, бэлигтэй зон олон гэжэ һайндэрэй эдэ үдэшнүүд гэршэлбэ. Уланһаа 15 километр зайд оршодог

АРАДТАА СУУТАЙ АРТИСТ, БЭЛИГТЭЙ ХҮТЭЛБЭРИЛЭГШЭ

СССР-эй арадай артист, Сталиной шангай лауреат Гомбожап Цыдынжапович ЦЫДЫНЖАПОВАЙ түрэнһөөр 100 жэлэй ойдо зориулагдһан һайндэрэй хэмжээ ябуулганууд Баргажанай аймагта эмхидхэгдээ

Уланай соёлой байшангай фойе соо суута артист Г.Ц. Цыдынжаповай ажал ябуулгада, театр хүгжөөлгэдэ оруулан горитойхон хубита, оперно театр барилгада оролдон, ехэ ажал ябуулан тухайнь хөөрһэн урданай фото-зурагуудтай выставкэ, ханын газетнүүд бидэниё ехэтэ һонирхуулаа. Баян түүхэ харуулан, олон һонин фото-зурагуудтай стэндүүд СССР-эй арадай артистын, республикын Министр-нүүдэй Советэй Түрүүлэгшын орлогшо ябаһан Г.Ц.Цыдынжаповай зохёохы хүдэлмэри тухай хөөрэнэ.

Дынжапов Отеллын рольдо, харин Дедемоннын рольдо М.Шамбуева, Ягогой рольдо Н.Балдано гэгшэ наадаһан габыятай. Энэ зүжэгһиё Москвагай режиссер А.Ицков найруулан табиһан юм. Г.Цыдынжаповай, М.Шамбуевагай, Н.Балданогой бэлиг талаан бүхы харагшадай зүрхэ сэдхэлдэ хадуугдаа бэлэй.

Г.Ц.Цыдынжаповта театральна искусствоар Сталиной шан олгодоо. Наһа барагараа бүхы хүсэл зоригго, хүсэ шадалаа, бэлиг талаангаа театрта зориуулан Г.Ц.Цыдынжаповай нэрэ Буряадай искусствын алтан жасада оруулагданхай. Энэ зал соо харуулагдһан стэндүүд Баргажан, Хурамхаан нотагуудаа суурхуулан Г.Ц.Цыдынжапов, бусад бэлигтэй хүбүүдтэ, нотагаархидтань зориулагданхай байха юм. Жэшэнь, оперно театрай потенциалынь шэмэглэһэн темперэй техникээр бүтээгдһэн ехэ горитой зурагта үндэгэнэй шарые бэдэрһэн, аяр Москваһаа Бабаевай нэрэмжэтэ шоколадна фабрикаһаа үндэгэ шэрэжэ ерэнэн Г.Ц.Цыдынжаповай аша габыя тухай олон статьянууд, тус выставкын зүйлнүүд, фото-зурагууд гэршэлээ.

үзэмжэдэ табиһан байна. Хоёр үдэрэй туршада үргэлжэлһэн зональна фестивалин дүнгүүд согсологдожо, эрхим зүжэгүүд, артистнууд, режиссернуудай ажал сэгнэгдээ. Һонин зүжэг харуулан Эдэрмэгэй арадай театр (режиссерынь Донцок Дампилов) I шатын дипломдо хүртэбэ, харин бүхэли зүжэг харуулан баян-голойхид II шатын дипломоор шагнагдаба. Түүхэдэ дипломдо Захаминай Дүтэлүүрэй арадай театр хүртэжэ, режиссерынь Надежда Эрдынеева эхэнэрэй эрхим ролин түлөө (Гэсэгмаа) «Тэрэ хабарай ургынуудта» диплом абаба. Мүн дипломоор барханайхид шагнагдаа. Эрэ хүнэй (Бимбын) «Сагаан нуурай эрьбэдэ» эрхим роль наадаһан Гааргын арадай театрай Эрдэнэ Бадлуевай ажал тэмдэглэгдэбэ.

Яаригтын мүргэлтэ газарта соёл, искусствын зоние дэмжэдэг Янжима бурханда ошожо мүргөөбди, доро дохин ёһолообди... Түрэл Буряад искусстваяа, театраа дэмжэһэн, үргэһэн, бодото хубитаяа оруулан талаан бэлигтэй хүбүүнэйн, мэдээжэ артистын ажал хэрэгһе залуу уран бэлигтэн үргэлжэлүүдхэ ёһооро үргэлжэлүүдхэ, үргэлжэлүүдхэ байха.

Буряад оронойнай театральна искусствын охин һуури табигшадай нэгэн байһан Г.Ц.Цыдынжаповай баян намтар элитэ артистын зохёохы зам элрхэйлнэ. 1925 ондо Баргажан шотагай залуу хүбүүн Буряадай багшанарай техникум орожо, хүгжэмэй курсануудта бэлигтэй этнограф, буряадуудай хүгжэмэй баялиг, фольклор суглуулан бүридхэдэг байһан багша Б.Сальмонтын хүтэлбэри доро ехэ оролдосотойгоор һуража гараһан байха юм. 1931 онһоо 1935 он болотор Гомбо Цыдынжапович ГИТИС-т (Москвада) режиссёрско факультеттэ И.Я.Судаков, И.М.Раевский гэгшэдэй режиссёрска класста һуража гараа, мэргэжэлтэ режиссер болоо. Институдаа дүүргэдэ, Улаан-Үдэеэ бусажа, ород драматическа театрта хүдэлһэн байна. Удангүй буряад драмын театр бии болгохо хэрэгтэ хам оролсоо.

1939 ондо Буряад драмын театр хүгжэмтэ-драматическа театр болгон хубилгагдахадань, тэрэнэй ахамад режиссёрроо Г.Ц.Цыдынжапов томилогдон байгаа. Москвада Буряад искусствын түрүүшын декадада ехэ бэлдхэл эхилһэн юм. Москваһаа уригдһан уран һайханай хүтэлбэрилэгшэ И.М.Туманов, балетмейстер Игорь Моисеев болон бусад нүхэд ехэ туһа хүргэһэн байна. 1940 ондо Москвада буряад артистнууд бэлигтэ ехэ амжалтагатайгаар гэршэлээ: «Банир», «Энхэ-Булад баатар» гэхэн оперонууд, «Эржен» гэхэн зүжэг харуулагдаа, ехэ концерт үгтөө. Театрта Лениной нэрэмжэтэ орден үгтөө, харин театрай гол режиссер Г.Цыдынжаповта «СССР-эй арадай артист» гэхэн үндэр нэрэ зэргэ олгодоо һэн.

ТАЛААНТАЙ БЭЛИГТЭН ОЛОН ДАА

Республикын соёлой министрэй орлогшо В.Ш.Цыренова, Баргажанай аймагай захиргаанай гулова С.Р.Тэлин, ВСГАКИ-гай профессор О.А.Герасимова түрүүтэй хүтэлбэрилэгшэд, нотагаархидын, бэлигтэй артистнууд, соёлшод, библиотекарьнууд хоёрдохи үдэринь Баргажанай аймагай Лугшахаан ошожо, гоё буряад хубсаһатай морид дээрэ һууһан залуу хүбүүдээр утамжын ёһодо хабаадажа, баярай үгнүүдые шагнаба. Буряад ёһо заншалаар сагаан эдээнэй дээжээр, Г.Ц.Цыдынжапов «Бурятская кухня» номой автор, хүхэ номин хадагуудаар айлшадаа һэеы гэр соо утаһан лугшахаанайхид тоонто нотагаа, Буряад ороноо суурхуулан хүбүүнэйнгээ, элитэ артист Г.Ц.Цыдынжаповай нэрэмжэтэ нотагайнгаа музейе харуулаа, өөрын ажабайдалда хэрэглэһэн зүйлнүүдтэйн танилсуулаа. «Основоположник театального искусства Бурятин» гэхэн тэмдэг зориулагдһан баяр ёһолоойнь конференцидэ Улаан-Үдэһөө ерэнэн айшада, эрдэмтэд, библиотекарьнууд, багшанарын, нотагаархидын үгэ хэлээ, элидхэлнүүдые бэлдээ, Баргажан, Хурамхаанай уг гарбалтай артистнар бэлигтэ гэршэлээ.

Тэрэшэлэн Баян-Голой театрай үнийнэй артист, театрай ветеран Георгий Алексеевич Багеев театрта үнэн сэхэ байһандаа шагнагдаа. Залуу артистнууд сооһоо Эрдэм Доржиев (Барханай арадай театр) шалгарба. Эрхимлэһэн театрнуудта дипломууд мүнгэн шангайгаар барюулагдаа, эдэ үдэшнүүдэй дурасхаал болгогдон, Баргажан тухай гоё календарьнууд, сайн амһарта бэлэгүүд үгтөө. СССР-эй арадай артист, Сталиной шангай лауреат Г.Ц.Цыдынжаповай түрэнһөөр 100 жэлэй ойн баярта зориулагдһан, Уланда болоһон һайндэрэй түгсэхэлэй концертдэ нотагайн бэлигтэй артистнууд Софья Данзанэ, Цыпила Аюшеева, мүн Сандиповтанай гэр бүлэ, мүн Вера Васильева, аймагай зохёохы коллективүүд, эдир артистнууд хабаадажа, халуун альга ташалгаар уттагдаа.

Декабриин 2-то үдэшин 18 сагта оперо болон баледэй театр соо СССР-эй арадай артист, Сталиной шангай лауреат Г.Ц.Цыдынжаповай түрэнһөөр 100 жэлэй ойн баярай үдэшэ үнгэргэгдэхэ. Бэлигма ОРБДОЕВА, манай корр., «2005 оной Баргажанай театральна намар» гэхэн зональна фестивалин жюриин гэшүүн, республикын соёлой габыята хүдэлмэрилэгшэ. ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: һайндэрэй үдэс. Авторай фото.

Суута Мария Шамбуеватай сугтаа классическа репертуар байгуулжа, Мольерэй «Тартюф», Гольдонин «Слуга двух господ», Шекспирэй «Отелло» гэхэн зүжэгүүдые найруулан табиба. Шекспирэй драма соо Г.Цы-

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үедэ республикын искусство хүгжөөлгэдэ Г.Цыдынжаповай оруулан хубита аргагүй ехэ байгаа. Дайнда зориулагдһан тэмээр зүжэгүүд табигдаа, фронтын сэрэгшэдые концертээр хангаха бригаданууд байгуулагдаа. 1948 ондо оперо болон баледэй театр эмхидхэгдээ, дахинаа ахамад режиссёрроо Г.Цыдынжапов томилогдоо бэлэй. Бэлигтэй хүтэлбэрилэгшын ударидалга доро олон оперо, баледэй зүжэгүүд найруулагдан табигдажа, харагшадай, шагнагшадай зүрхэ сэдхэллэе «хайлуулба». Энэл жэлдэ

«2005 оной Баргажан голый театральна намар» гэжэ нэрлэгдһэн зональна фестивалда ерэнэн арадай театрнууд талаан бэлигтэ харуулжа,

Хабарай хаһын ялайхада, Хашарын аалин боложо, Хүүсэ урадалын урагшаа

Сорьёлон, салгиндан түргэлжэ, Сурхайнаг гол хүрэхээ хүсэдэг... Сайбалзһан хабарай сагта Суута Гомбожапов мүндэлбэ... Саашада соло асарһан гэдэг... Энээхэн мүрнүүдэй автор Светлана Махачкеева-Самбиранова хадаа буряад дайдада мэдээжэ болонхой уран зохёолшо гээшэ. Эдэ үдэрнүүдтэ Гомбожап Цыдынжапович Цыдынжаповай түрэнһөөр 100 жэлэй ойе республикыннай олоһонго үргэн дэлсэтэйгээр тэмдэглэжэ байна. Энэ баяр ёһолоотой дашарамдуулан, Светлана Цыреновна Махачкеева-Самбиранова алдар суута аха нүхэрэйнгоё дурасхаалада «Булганай оронһоо, булжамуурай жэргээнһээ» гэжэ үндэр габыядань һүгэдэн гүнзэги удхатай поэмэ бэлиг ехэтэйгээр бэшэжэ зориулба. Уншагшадта энэмнай ямар ехэ бэлэг гээшэб! Түрэл һайхан Баргажан нотаг, Боолонхон түмэрһөө эхи татан урдаһан мүрэн, зубшан нэмжыһэн үргэн Хүнтэй... Энэ элдин Буряад дайда түрэл арадтаа аргагүй ехэ бэлиг талаан, хурса, һонор ухаатай хүбүүд, басагадые зысагаа гээшэб! Хонгёо ирагуу хоолойтой, элбэг шог зугаатай энэ нотаг эм домто аршан булагтаал

«СУУТА ГОМБОЖАВНАЙ МҮНДЭЛБЭ...»

адли бурьялжа байһан бэлиг бултандань үгэһэн, үгэжэшые байна... Эгээл нимэ бодолнуудыё уран үгын уутаһаа удхалан холбожо, уран зохёолшо тайлбарилна. «Булганай оронһоо, булжамуурай жэргээнһээ, бурханай заяагаар буужа ерэнэн баатар хүбүүн» Гомбожап Цыдынжаповай гол дүрыё энэ поэмэ соогоо тобойлгон харуула, гүнзэги ухаан бодолыёнь, намтарыёнь эли тодоор, эрхим гоёор зураглан уншагшадта дамжуула. Хүдөө нотагай хүхэ ногоон соо, Хүнхинэн ургадаг горхонууд соо, Хүбшын модоной хүхын донгодоон соо Хүбүүн болохоһоо хүхижэ гүйхэхөө Хүнды сээжэдээ, халуун зүрхэндөө Хүгжэмэй дуулимхан солгёо дууе Хадуун абажа урһан Гомбожапов... Холын бодолтой хүтэлбэрилэгшэ, режиссёр, драматург, актёр Гомбожап Цыдынжапович үндэһэн буряад мэргэжэлтэ искусствода онсо шалгарһан хүн. Бүхы наһан соогоо энэ һалбарида хүдэлжэ, түрэл арадайнгаа соёл болбосоролой хүгжэлтэдэ хэһиэшыё ехээр хубитаяа оруулан гээшэ ааб даа.

Эхэ Буряад орон, арадта Эльбэ зүрхөөрөө шиидэн зүрхэлжэ, Эрмэлзэл оролдог гаргажа, Энхэ-Булат Баатар опероо Эхилэн эмхидхэжэ харуулан. Эгээл түрүүшын үндэр нэрэн СССР-эй арадай артист болоһон. Бадама Балдаков, Линховондоо, Баатар Будаев, Раднаевуудгаа Оперо болон баледэй байшангыё бодхожо, Үүдиёнь нээжэ, урхыёнь табижа Үгөө бэлэй Гомбожаповнай. Эдэ мүрнүүдыё уншажа байхадаа ямар олон бодолнууд хүнэй сэдхэл соо түрэнэ гээшэб. Театральна искусствын уран мэргэн оньһо олоһон хүн байһал даа! Метерликин хэлһээр, «хүхэ шубуу» саб шүүржэ шадаһан, шэдигтэ шубуунай үдэнүүдэйн баялигыё бидэндээ хубаалсажа, мүнөө үеын театральна искусствын бүхы һалбаринуудын (опера, балет, драма) хүгжөөлгэдэ үндэһэн һуури табилсажа хүтэлһэн хүн гээшэ даа. СССР-эй арадай артистка Мария Степанова залуу ябаһан бидэндэ иигжэ хэлэжэ байһыёнь һананаб: «Ехэл бэрхэ хүн байһан юумэл даа. Хүн зоние дахуула онсо шадабаритай, абьяастайгаар ажалаа эрхилхэ... Осгом сэхэ

зангай, нутаршагүй зоригтой байһан дээрһээ, хүн зондоо ехэ хүндэтэй байгаа. Хажуугаарнь тон бэрхэ актёр, олоһон лэ гол рольнуудыё эрхимээр бэлүүлжэ, өөрынөө үеын театр харагшадтай халуун альга ташалганда хүртэжэ үзэһэн зүжэгшэн байһан, үндэһэн театрай хүгжэн дэжэхэ хэрэгтэ олиггүй ехэ хубитаяа оруулаа... Хайра гамгүйгөөр эбхэрэн ошожо байһан сагта халтад лэ гэбэл мартагдахаа һанадаг олон тоото үйлэ хэрэгүүдыё удхалан дурдажа, залуу үгэһэн ой ухааны һэргээжэ байха дэмбэрэлтэй буянтай хэрэгтэ уран зохёолшо Светлана Цыреновна Махачкеева-Самбирановагай габыяа сэгнэшгүй ехэ, энэ хүнэй һайгаар арад зондоо элитэ мэдээжэ болоһон Гомбожап Цыдынжаповтай амидыгаар уулзаһан мэтэ болоһонди. Светлана Цыреновна өөрөө урагшаа һанаатай, нимгэн сэдхэлтэй, эрмэлзэл эхэтэй, үнийнэй багша гээшэ. Үеһөө үедэ арадайнгаа түлөө һанаагаа зободог, нимэл хүнүүдэй байгаа сагта угаа, түүхээ, хэлээ, соёлоо мэдэхэ буряад арадайн байхал байха. Эльбэ зүрхэнһөөн гараһан энэ поэмэнь залуушуулай болон ерээдэй үгэһэн һонор сэдхэлдэ гүнзэгигөөр хадуудхал байха гэжэ найдамаар!

Нина ТОКУРЕНОВА, РСФСР-эй арадай артист, РБ-гэй гүрэнэй шангай лауреат.

«Гуа сэсэн хатан-2005» гэхэн конкурсно

ЭНЭРХЫ СЭДЬХЭЛТЭЙ ЭМШЭН

1956 ондо январин 14-дэ Иннокентий Борисович Мария Маринуевна хоёрой бүлэдэ басаган түрэгжэ, ехэ баяр болоо хэн. Тэрэ үедэ Эрхүүгэй хүдөө ажахын институтта хуража байһан залуу хоёр үхибүүгээ эжы, абадаа абаашаха баатай болоо хэн.

Марину Алсагаевич Байхан Бадлуевна хоёр зээ басагаяа баяртайгаар уггажа абаба. Ная гараһан үхибүүндэ эхын хүн ханагдажа, энэ талаар нагаса хээтэйнь - Любовь Маринуевна ехэ туһа хүргэһэн байгаа. Мүнөө Лена нагаса хээтэйгээ зөөлөхөн үгөөр, зулгыхан харасаар ходоол уггажа байдаг юм. Тэрэ хурахадаа, хүбэлгэн бэрхэ хэн. Он жэлнүүд үнгэржэ, Лена эрхим сэгнэлтэнүүдтэйгээр хургуулияа дүүргэбэ. Тэрэ бага балшар наһанһаа эмшэн болохо хүсэлтэй байгаа. Үетэн хүбүүд, басагадгатаа наадахадаа, эмшэлэгшэ болоод, тэдэнээ аргалжа наадагша бэлэй. Тийн эдир наһанайнгаа хүсэл бэлүүлэн, Шэтын мединститутта хурахаая оробо. Эндэл инаг гансатаа уулзаа хэн. 1981 ондо институтта дүүргээд, Бата-Мүнхэ гинеколог, Лена терапевт мэргэжэлтэйгүүд түрэл Буряад ороноо бусажа ербэбэ.

Марину Алсагаевич Байхан Бадлуевна хоёрто ямар ехэ баяр болоо гээшэбэ! Мүнөө хүгшэн эжы аба хоёройнгоо мэндэ ябаа хаань, ямаршые зол жаргалтай байха хэмбиб гэжэ ходо хөөржэ, эжы, абаа ехэ урин дулааханаар ханажа, сэдьхэжэ,

дурсажа байдаг юм. Теэд баһаһаань хойшо хажуудань байһан лэ хүнүүд ехэ дүтэ ханагдадаг гээшэ ааб даа.

Лена Бата-Мүнхэ хоёр республиканска больницада интернатура гараба. Тийхэдэнь шадамар, бэрхэнүүд байһынь ажаглаад, тэндэнь үлөөгөө хэн. Елена Иннокентьевна республиканска больницын поликлиникэдэ терапевтээр, Бата-Мүнхэ Дамбаевич тус больницын нарийлалгын 2-дохи байшанда гинекологоор хүдэлбэ. Тийн 1988 ондо ординатурада хурахаар Москва хото эльгээгдэбэ, хоёр жэл соо хуража, тэрэнээ амжалтагайгаар дүүргээд, үнөөхил республиканска больницада бусаба. 1990 онһоо Елена Иннокентьевна УЗИ-да хүдэлдэг. Эдэ хоёр ямар эбтэйхэнүүд гээшэ хэм! Үндэр саруон бээтэй, сэбэр хайхан шарайтай, хурса онор харасатай, урин зулгы зантай, зондо шадал хаа туһа хүргэхье оролдожо ябадаг хоёр хэн. Юрэдөөл, шэмхэхэһээ нэгэ мяхатай, шэбэнэхэһээ нэгэ үгэтэй Бата-Мүнхэ Дамбаевич Елена Иннокентьевна хоёрто сэхэ хабаатай байгаал даа. Теэд...

Юумые жэгдэ хайн байлгадаггүй, хүнэй ханагшаар болодоггүй оршолонто юртэмсэдэ байһан хойноо яахабши даа.

Байдал гэшэ орёохон, Байдаг юм даа элдэб зүйл. Наран толорон байтараа, Үүлэн буужа магадгүй...

гэхэн дуунай үгэнүүд эзэлүүдгүй ханагдаа бэлэй. Ушарын гэхэдэ, 2000 ондо Бата-Мүнхэ Дамбаевич хүндөөр үбшэлжэ, энэ дэлхэйтээ хахасажа ошоо хэн. Тийгээдэ Елена Иннокентьевна гансаараа үлэжэ, хоёр хүбүүдээ хүл дээрэнь гаргажа байна. Ехэ хүбүүнийн Ураалай юридическэ академи дүүргээд, юристээр хүдэлдэг, харин багань Зүүн Сибириин соёлой болон искусствын академиин 5-дахи

курсда хурадаг юм. Иигэжэ энэрхы хайхан сэдьхэлтэй эхэнь зоригго мохонгүй, бүхы хүсэ шадалаа зангидажа, эсэгын хайхан дурсахаалье нангинаар сахижа, хүбүүдээ зоной зэргээд гаргаа гэжэ тэмдэглээтэй. Теэд энээнһээ үлүү юун байхаб даа...

...Ямаршые сагта орожо, ерэнэн ушар хэрэгээ хэлэхэдэшни, бултынь шагнаад, «хайшан гэхэбиди, иигээ хаамнай ямар бэ, ши юун гэжэ ханаанабши» гэжэ зүбшэн хэлэдэг зантай юм. Хүнийе тон хайнаар ойлгожо, шагнажа шаддаг, хандагшадта заабол туһалхые оролдожо ябадаг хайхан сэдьхэлтэй эмшэлэгшэ болон. Урин зулгы хандасаараа, арюун хайхан сэдьхэлээрээ, зөөлэн даруу үгөөрөө эмшэлэгшын угтахадань лэ, үбшэлхэн хүн хайжаржа захалдаг юм гэжэ дэмы хэлсэдэггүй гээшэ. Тиймэл хадаа Елена Иннокентьевна иимэ эмшэлэгшэдэй, аргалгашадтай тоодо ороно бшуу. Үнэхөөрөөшые, эмшэлэгшэд үбшээтэдэе гансал эм домудадар бэшэ, харин зүрхэ сэдьхэлэйнгээ ульһаар жэгнэжэ, урин зулгы, элдэр налгай хандасаараа урма зоригынь бадааруулжа, ехэ туһа нүлөө үзүүлдэг байха юм.

Елена Иннокентьевна

нүхэрнай гараха түрэхэһөө эмшэн болохо бурханай табисууртай, орон дэлхэйһээ үгтэһэн заяатай хүн байгаа гэжэ үетэн нүхэдын хэлсэдэгбди. Иимэ хүнийе эрхыдээ эмтэй, долёобортоо домтой гэжэ дэмы хэлсэдэггүй ёһотой. Теэд ямаршые мэргэжэлтэ хүүдэй шэнэ туйлалтануудаар, нээлтэ-нүүдээр ухаан бодолоо, арга шадабаряа дээшэлүүлээгүй, мүлөөгүй хаа, урагшаа дабшажа шадахагүйл. Энээниие хайн ойлгоһон Елена Иннокентьевна үдэр бүри шэнэ юумэ шудалжа, аха болон үетэн нүхэдһөө хуралсажа ябадаг хүн юм даа.

Олон мянган хүнэй бэеые үзэжэ, ами наһынь абаржа ябадаг эмшэлэгшэ дээдэ гарай врач болонхой. Республикын Президентын Зарлигаар Елена Иннокентьевна Егоровада «Буряад Республикын габьяата врач» гэхэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдонхой.

Иигэжэ эльгэ нимгэнтэй эхэ, энэрхы сэдьхэлтэй эмшэн бүхы хүсэ шадалаа, ухаан бодолоо, мэргэжэл шадабаряа олоной аша туһада зориулжа ябанал даа.

Түгэсхэддөө үнэн нүхэртөө иигэжэ үрээхэ байнабди:

Урин хайхан сэдьхэлээрээ
Улад зоноо хүндэлжэ,
Үндэр хайхан заяагаараа
Үри хүүгэдэ үршөөжэ

ябагы.
Гэртэтнай наранай толон
хододоо задарга лэ,
Сэдьхэлдэтнай бэлгэй дээжэ
хэтэдэ бадарга лэ!
Гэсэгма ДОРЖИЕВА.

«Сагаан үбгэн-2005» - «Вершина мудрости - 2005»

БЭДИГ ТҮГЭЛДЭР БАГШАМНАЙ

Табан уулын хоорондо нэмжыдэг, хүбшэ модоор, нэлэнхы хада уулаар, дуутай суутай зоноор үлэи баян Санага нотагта Викулий Шагдурович Хадаев 1933 ондо түрэнһон. Тэрэ 1940 ондо Санагын дунда хургуулида орожо, 7-дохи класс дүүргэбэ. Хүүдээрнь Сахирай дунда хургуулида хуража, тэрэнээ 1959 ондо түгээсэбэ. Тийгээд Санагынгаа Сталиной нэрэмжэтэ колхоздо (Хойто Эрэндэ) хүдэлһэн, Сагаан-Мориной эхин хургуулида багшалһан юм.

1954 онһоо эхилжэ, Санагын дунда хургуулида лаборантаар, завхзоор хүдэлөө. Хүүдээрнь арифметикын, ажалай хэшээлнүүдые үнгэргэдэг болоо. Эрдэмээ дээшэлүүлхын тула тэрэ 1962 ондо Буряадай багшанарай дээдэ хургуулида орожо, 1966 ондо «математикын багша» гэхэн мэргэжэлтэй болоод, Санагынгаа хургуулида хүдэлхээ эрээ бэлэй. Тэрэ саһаа өөрынгөө бүхы эрдэм мэдэсые, бэлиг шадабарие нотагайнгаа залуу үетэндэ шадал соогоо дамжуулаха гэжэ оролдоо гээшэ. Энэ буянтай хэрэгээ мүнөөшье үргэлжэлүүлһээр.

1979 ондо Викулий Шагдурович хургуулингаа дэргэдэ хизаар ороноо шэнжэлэлгын музей эмхидхэжэ эхилһэн юм.

Тэрэнээ мүнөөшье болотор шэнэлжэ, экспонатуудын нэмэжэл байдаг. Олонхи экспонатуудаа өөрынгөө гараар бүтээгээ. Ниилэхэ, ан арылатанай дүрсэнүүдые бүтээхэ, түмэр тоборюулгануудые хээлэхэ, шабараар урлаха гэхэ мэтые багша бултынь шаддаг.

Викулий Шагдурович талаан бэлигээ, шадабарияа өөр соогоо баряад байжа шадахагүй дээрһээ залуу үетэниие хургадаг. Нэгэ үедэ эндэхи хурагшад модо ниилэхэ, түмэр тоборюулган хээлэхэ, шабараар урлаха гэхэ мэтые тэрэнэй хүтэлбэри дор 3 жэл шудалжа, үнэмшэлгэ абажа гарадаг хэн. Музей соо багшын хэдэн үеын хурагшадтай бүтээлнүүдтэ зориулагданан тухай булан бии.

Нотагайнмай суута багша, хизаар ороноо шэнжэлэгшэ Викулий Шагдурович Хадаев мүнөө наһанайнгаа амаралтада гараһаншые хаа, миин нуужа шададаггүй. Тэрэ караңдашар, уһан ба тоһон шэрээр зураха, нямал зураг болон фото-зураг ехэ наринаар, һонниоор хэдэг. Тэрэнэй нотагайнгаа хүгжэлтэдэ хэһэн юумэн олон. Санага орожо ябахдаа байдаг аркын проект, районий гербын эскиз зохёогоо, нотагайнгаа дасанай гоёлтонуудые хэлсээ, хонгоодорнуудай найрта хун шубуунай һүүдэ, буряад гэргэй проект найруулаа. Эхин классуудай багша байһан,

мүнөө наһанайнгаа амаралтада гараһан Содном Дугжурович Цыренов тэрэн тухай иигэжэ хэлэнэ:

- Викулий Шагдурович бага наһанһаа ехэ һонюуша хүн хэн. Би 7-дохи класс хуража байхадаа, «наһан дэгэлтэй Гитлер» гэжэ шүлэг бэшээд, 1947 оной майн 9-дэ уншаһан байнаб. Тэрэн тухайгаа үни мартаһан байхадам, дайной дүүрһээр 55 жэлэй ой болоходо, багадаа һонин шүлэг бэшээ бэлэйш гэжэ Викулий Шагдурович хэлээ бэлэй. Тэрэ хүнэй хайн хэрэгүүдые сэгнэдэг,

ханажа ябадаг.

Тийхэдэ Викулий Шагдурович тухай багша Спиридонова Клавдия Гомбоевна иимэ ханамжатай.

- Викулий Шагдурович нотагайнмай эгээл хүндэтэй хүнүүдэй нэгэн. Тэрэ 1991 ондо хизаар ороноо шэнжэлэлгын кружок нээхэһээни эхилээд, ходо туһа хүргэдэг. Намда угай модонуудые, топонимическэ карта ехэ гоёор зуража үгтэһэндэнь баяртай байдагби. Кружогто заажа байхадаа, тэрэниие нэгэнтэ бэшэ үхибүүдтэ Санага нотагайнгаа уг гарбал, байгааһин баялг тухай хөөрхынь уридаг хэм. Тэрэнэй юумэ хэхэдэ һонин, дээдэ түхэлтэй, үрэ дүнтэй байдаг. Жэһээнь: 1998 ондо болоһон районий семинарта Санагынгаа герб, гимн ехэ зохидоор зохёожо, нэгэдэхи һуури эзэлһэн юм.

- Викулий Шагдурович тухай би олон хайхан үгэнүүдые хэлэхэ байнаб. Тэрэ олон мэргэжэлтэй хүн: минеролог, хизаар ороноо шэнжэлэгшэ, уран зурагша, барилгашан, архитектор, проектировщик, скульптор. Тэрэ нэгшые юумэнһээ зүрхэ алдадаггүй, ямаршые хүнтэй хөөрөлдэжэ шадаха, олон юумэ мэдэдэг хүн. Туһа эрижэ эрээ хааш, заатагүй туһалдаг, - гэжэ уран зурагай кружогто заадаг багша Инна Гомбоевна Цыденжапова хөөрөнэ.

Бүхы наһаараа Санага хайхан нотагайнгаа нэрэ хүндые дээрэ үргэхэ гэжэ оролдожо ябаханайнгаа түлөө Викулий Шагдурович Хадаев «РСФСР-эй арадай гэгээрэлэй отличник», «Буряад Республикын соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ» гэхэн хүндэтэ нэрэ зэргэнүүдтэ хүртэһэн юм.

Танай хэрэг үрэтэй байг,
Танай наһан дүүрэн байг,
Танай хүсэл бүтээсэй байг,
Танай бүтээл мүнхэ байг!

Гэрэлма БАДМАЖАПОВА,
үндэһэтэй гуманитарна институтай
5-дахы курсын оюутан.

ЕГО ДЕВИЗ:

НЕ СИДЕТЬ СЛОЖА РУКИ

Илья Анхеевич АНАНОВ родился в 1937 году в селе Гахан Баяндаевского района Иркутской области в крестьянской семье.

Илья Анхеевич испытал сполна трудности сороковых-роковых лет, жизнь испытала его на прочность. Ему было около четырех лет, когда умер отец. Чуть позже, когда он учился в школе, ушла из жизни мать. Старший брат - кормилец с войны вернулся инвалидом, без одной ноги. Поэтому Илья тяжелый деревенский, крестьянский труд познал в раннем детстве. В школьные годы Илья испробовал работу и полевода, и механизатора, и животновода в колхозе имени Жданова Баяндаевского района. Так же работал трактористом, прицепщиком, помощником комбайнера, табунщиком, пас овец.

Во время учебы в школе Илья увлекся спортом. Еще тогда он показал себя. Впоследствии он выполнил нормативы первого разряда по волейболу, лыжам, шахматам. Он профессионально занимался классической, греко-римской борьбой в весе свыше 100 кг, был членом сборной команды Республики Бурятия. Защищал честь республики в зональных, всесоюзных соревнованиях. Кроме вышеупомянутых видов, так же увлекался метанием ядра, диска, копья...

После окончания средней школы юноша поехал работать в г.Иркутск на мясокомбинат. Откуда был призван в ряды Советской Армии. После службы поступил на работу в авиационный завод г.Улан-Удэ клепальщиком-сборщиком летательных аппаратов. Диплом инженера-механика получил, окончил ВСТИ по специальности «Станки-инструменты». На заводе проработал 37 лет, пройдя путь от клепальщика-сборщика до начальника бюро технического контроля. Во время работы на заводе он постоянно выполнял общественную работу: более десяти лет был секретарем первичной партийной организации, политинформатором, пропагандистом. Он является отличником Министерства авиационной промышленности. Коллеги отзываются о нем всегда уважительно.

Сейчас Илья Анхеевич на заслуженном отдыхе, но не сидит спокойно ветерану труда, активно занимается общественной ра-

ботой. Он является председателем комитета рабочих движений Республики Бурятия.

С 1997 года является членом комиссии по правам человека при Президенте РБ. За четыре года работы в этой комиссии он добился больших результатов, за что Указом Президента Республики Бурятия награжден Почетной грамотой.

Вот что говорит о нем Н.М.Белобородов, главный инженер автотранспортного предприятия, член координационного совета рабочего движения республики:

«Илью Анхеевича знаю со дня первого съезда Комитета рабочего движения РБ (1997 г.). Он сразу активно включился в работу. На авиазаводе в музее провел конференцию, был создан комитет рабочего движения из 31-го члена.

Все серьезные мероприятия проходили без суеты, без лишнего разговора. За год работы в комитете Илья Анхеевич установил связь с рабочим движением городов Санкт-Петербурга, Москвы, Тюмени, Новосибирска, и они нам периодически отправляют газеты: «Народная правда», «Трудовое право», «За рабочее дело», «Трудовая Россия», «Знание - власть! Власть - народу».

Да, он действительно очень исполнительный человек. Даже, казалось бы, очень трудные вопросы ему удавалось решать положительно. Например, обратился в комитет ветеран войны и труда И.Табитиев, не мог он установить у себя в квартире телефон. Кому только он ни обращался (целая папка переписки), везде отвечали: «Нет технических возможностей». Тогда Илья Анхеевич изучил вместе с инженерами ГТС техническую документацию и доказал, что телефон в данном случае провести можно. А через неделю ветеран радостно известил комиссию, что телефон ему провели.

Илья Анхеевич - человек, внимательный к просьбам людей, требовательный к себе и другим, организованный.

Илья Анхеевич - хороший семьянин, имеет двух дочерей, внука и внучку. Он общительный, легко входит в контакт с людьми разного возраста, уровня.

Надя АНХЕЕВА,
студентка V курса НИИ БГУ.

Түрэн, үндийн нутагтаа аша ехэтэй ажаллажа, арад зоной байдалыг хайжаруулан, ами бээ хайрлангүй бүхы арга боломжоёо нутагтаа зориулан хүнүүд хэдэн үе дамжан хэзээдэшье мартагдадаггүй. Хурамхаанай аймагай Аргата нутагаархид нэрэтэй, солотой хүнүүдые сэдхэлдээ хадагалжа ябадаг хайхан заншалтай.

Аймагай болон нутагай аха заха багша Аюрзан Будаевич Будаинай түрэнөөр 100 жэлэй ойн хайндэрье Аргатын дунда нургуулийн коллектив, нутагай олонийтын ажалшад үндэр дээдэ хэмжээндэ тэмдэглэбэд. Тэрэ түрэл нургуулидаа эгсэ 40 жэл багшалхан баян намтартай. «Шалтаггүйгөөр нэгэшье үдэр таһарангүй, нэгэшье урогто хожомдоогүй, хайнаар хурагты, танай эрдэм мэдэсье хэншье хулуухагүй», - гэжэ Аюрзан Будаевич хэлэдэг хэн гэжэ мүнөө нуралсалай болон эрдэмэй министрествын ахаалгаша мэргэжэлтэн Гуржаб Очирович Дабаев омогорхоно. А.П.Белобородовой хүтэлбэри доро ехэнхидэ Сибирьһээ ерэгшэдэй 76-дахи стрелково дивизидэ Аюрзан Будаевич Москва хото сүлөөлэлсөөд, Кенигсберг хүрэтэр дайшалхы замаа гатаалхан. Тэрэнэй үбсүүндэ дайшалхы орден, медальнууд толооро. Республикын Правительство үргэн арадай урда габьяатай байһандань, Россин гэгээрэлэй отличник, Буриад-Монголоой АССР-эй габьяата багша Аюрзан Будаевич Будаинай нэрэ мүнхэлжэ, Аргатын дунда нургуулида Будаинай нэрэ үгтэнхэй. Хайхан Аргата нутагта Социалис Ажалай Герой Гарма Эрдэниевич Дамбаевай түрэнөөр 100 жэлэй ойн хайндэр тэмдэглэгдэб. Залууһаа 30-аад онуудаар нутагтаа «Бага Байдал» колхоз эмхидхээд, түрүүлэгшээр таһалгараагүй 15 жэл ажаллахан. Колхозой түрүүлэгшээр ажаллахада харюусалгатай. Ехэшье, багашы хэрэгые хүндэ даалгаха аргагүй, өөрөө шийдэхэ болохош. Ажал, зоной ажабайдал хайжаруула асуудалнууд хүни, үдэр илгангүй сэдхэлхээшье мултархагүй, үшөө тийгээд хүн бүхэнтэй хэлээ ойлголсохо, нутагайнгаа арга боломжые хүсэдөөр элирүүлжэ шадаха зэргэтэй бшуу. Тэрэ 30-40-өөд онуудаар барагдашагүй баян, үргэн, ута Хүнтэйн газарые эдэлжэ эхилэ. Сабшалангуудые уһалжа, ногооной үндэр ургаса хуряадаг болобо. Жэжэ бутархай таряанай звенонуудые нийлүүлжэ, томодхогдоһон тракторно-полеводческо бригаданууд бүридхэгдэб. Хүнтэйдэ бригада бүхэндэ полевой станууд байгуулагдаба. Стан бүхэндэ хүнэй байха байра, столово, пекарни, бани, хүүдинсэ, сарай, амбаарнууд, мориной дал (конюшни) бодхоогдобо. Заимкануудта баруун область,

хизаарнуудһаа племенной эбэртэ бодо мал, меринос нарин нооһотой хонид, хүндэ бзетэй орловско түхэлэй морида асарагдана. Калининай нэрэмжэтэ колхоз дээшээ аалиханааршье дабшаа хаа, яһалахан олзотой болобо. Жэшээн, Харамодоной Калининай нэрэмжэтэ колхоз 1949 ондо 1 миллион 600 мянган түхэриг олзотой боложо, республикын түрүү Загарайн (Улаан-Эрхирик), Ивалгын (Улаан-Оронго), Баргажанай (Карл-Маркс), Хурамхаанай (Ленинэй нэрэмжэтэ) колхозуудай зэргэдэ орожо, «миллионер» колхоз болоһон баян түүхэтэй.

1946 он. Дайнһаа бусаһан коммунистуудые Гарма Дамбаев томодхогдоһон тракторна бригадануудай бригадирнуудаар томилбо. Тэдэнэр үбэлдөө янгинама хүйтэн, үбдэг хүрэмэ саһан соо хургаагуудаар (жерди) клеткэнүүдые дархалаад, полинууд дээрэ хуулгажа, саһа тогтообо. Хүнтэйдэ жабартай

Г.Э.Дамбаев, Ш.У.Тубденов, Ц.Ш.Бубеев

АРГАТЫН АЛДАРТА ХҮНҮҮД

хүйтэн байдаг. Полеводууд даарахадаа, модоной шэлбэһээр, солоомо галдажа түүдэг носоожо дулаасадаг хэн. Хабартаа мульһэн хайлажа, полинуудые уһаар ундалууддаг бэлэй. Шииг нойто бээдээ шэнгээһэн газарнууд июль нарада түрүүшын бороогой орогтор гандадаггүй хэн. Иимэрхүү ажал мүнөө Хүнтэйдэ тракторай хүсөөр үбэлдөө саһа тогтоогоо хаа, таряанай үндэр ургаса абахан арсалтагүй бшуу.

Бригада бүхэндэ үрхэд, морида хайн тамиртай, зэр зэбсэгүүд эртэнһээ бэлдэгдэнхэй, хайн шадамар поварнуудаар хангагдадаг хэн.

1947 он. Хүнтэйдэ оройтожо, июлиин тэн багаар бороогой оробошье, саһа тогтооһоной ашаар газарай хүрһэн шииг нойто бариһаар, полинууд нэгэ жэгдэ ногоорбо. Таряанай ургасын үдхэн, жэгдээр урганда колхозой түрүүлэгшэ ябад гээд лэ полинуудаа эрьдэг болобо. 1947 ондо Калининай нэрэмжэтэ колхоз үзэгдөөгүй баян таряа хуряаба. Ц.Ш.Бубеевэй, Н.Б.Ринчиной, Ш.У.Тубденовэй хүтэлбэрилдэг тракторна бригаданууд тус тустаа зарим туршалгын полинуудһаа гектар бүхэнһөө 35-44 центнер шэниисэ хуряажа, 1948 оной мартын 29-дэ СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Указаар дээрэ дурдагдаһан тракторна бригадын бригадирнууд Социалис Ажалай Геройнууд гэхэн үндэр нэрэ зэргэдэ хүртөө. Колхозой түрүүлэгшэ Г.Э.Дамбаев 1616 гектарһаа дунда зэргээр 12 центнер шэниисэ хуряажа, жэлэй хоёр түсэб - 8000 центнер шэниисэ гүрэндэ тушаажа, Социалис Ажалай Геройн нэрэ

зэргэтэй болоо. Мүн колхозой түрүү полеводууд Б.О.Аюшин, Д.Г.Цыденжапов, Ч.Ш.Шотхоев Ажалай Улаан Тугай орденээр, Г.Б.Домшоев, Ж.Д.Аюшиева, Ч.М.Ринчинова «Ажалдаа шалгарһанай түлөө» медальнуудаар шагнагдаба. 1947 ондо гансахан Калининай нэрэмжэтэ колхоз Түнхэнэй, Байгал-Хударын, Яруунын аймагуудта 5000 центнер таряанай үрэнэ худалдаба. Нэгэ ажалта үдэртэ (трудодень) 4,5 килограмм шэниисэ колхозник бүхэндэ үгтэбэ. Зарим айлууд таряагаа багтаажа ядаад, сарай соогошье хэһэн ушарнууд үзэгдэн юм. Тэрэ үедэ мориной хүсөөр, жаткаар таряа хададаг, гараар боодолог боодог, морёор молотика эрыюулжэ, таряан сохигдоод, гараар триер эрыюулжэ таряа сээрлээд, амбаар соо гараар зөөгдэдэг хэн. Үрхэдээр газар хахалхаш, борнойлохш. Зундаа тракторта гараар чурка хюрөөдэхш, үбэлдөө Байгалай эрьдэхш Журавлиха, Соболиха, Турка, Шапаньково шадар модо бэлдэжэ, түмэр пезшэнтэй барааг соо байрладаг хэн. 40-50-яад онуудаар энэ баатаршала гаргаһан хүдөөгэй ажалшадые мүнөө нэгэ заримашуул тоодоггүйн гайхалтай. Эдэнэр тэрэ үеын саг, ажал мэдэхгүй, дээгүүр хараад лэ, ёһо тэдыгээр ябадаг гэхэдэ болохо. Республика дотор 37 Социалис Ажалай Геройнуудай нэрэ, соло үшөө Иуалг дэлгэрүүлэгдэнэ. Агуухэ Иуалгын 60 жэлэй ойдо тусгаар ном, журнал республикын засагаархидай хэблээгүй байһаниинь гайхалтай. Олон нургуулийн музейнууд соо тэдэнэр ёһо тэдыгээр харуулагдадаг. Аймагай, хүдөө нутагуудай засаг баряшад дайнай

үедэ ара талада ажаллаһан зоние мартаа. Россин Правительство ара талын ветерануудта тэдхэмжэ тон багаар үгэнэ. Мүнөө хүдөөдэ адаг ветеран 1800-2000 түхэриг пенсн абана. Республикын Арадай Хурал эдэнэртэ анхаралаа табинагүй. Ядахын зэргэдэ хайндэрнүүдтэ халуун баярай бэшгэ эльгээнгүй, зугаа наада, хөөрэдөө үнгэргэнгүй, сайшые уулганагүй бшуу. Иимэрхүү байдал нутаг бүхэндэ бэшэ.

Хайхан Харамодоной, аймагай советэй засагаархид хүгшэд үбгэдөө суглуулжа, Г.Э.Дамбаевай түрэнөөр 100 жэлэй оёе хайнаар тэмдэглэе. Ара талын ветерануудта бэлэг барюулаа. Таряа хуряалгада шалгарһан түрүүшүүлэй урма зориг бадаруулаа.

Дамбаевай ажаһууһан гэртэнь мемориальна самбар үлгэбэ. Аргатын арадай музей соо тусгаар Дамбаевта зориулагдаһан фото-выставкэ эмхидхэгдэбэ. Аймагай, Харамодоной засагаархид, «Хүтэрхэй» СПК-гай ажаха, Дамбаевай зээ энэ хайндэрье дээдэ хэмжээндэ үнгэргөө.

Г.Э.Дамбаевай эхилһэн хэрэгые унтаргаагүй, «Хүтэрхэй» СПК-гай түрүүлэгшэ Валерий Бадмаевич Доржиевай үргэлжэлүүлжэ ябаһандань баясамаар. Тус ажаха 1500 гектар газар дээрэ 800 гектар шэниисэ, 500 гектар обёос, 200 гектар ячмень тариха, тон ган га сууртай мүнөө жэлдэ 11 центнер таряа хуряажа, аймаг соогоо эрхимлээ. Хурамхаанда энэ жэлэй зун оройдоо 114 мм шииг нойтон ороо гэжэ метеостанци мэдээснэ. Имагтал хайн паарай ашаар саг соо хабарай тарила үнгэргэнхэй үрэ энэ байна

бшуу. Эндэ механизатор бүхэн олон мэргэжэлтэй. Полевой станда байра дулаан, тусгаар столово, пекарни, бани бии. «Механизаторнуудта амтатай эдэе повар Дышигма Раднаева буйлуулна. Эдээнэй хоол 50 процентээр хүнгэн байдаг», - гэжэ бригадын бригадир В.С.Раднаев хөөрэнэ. «Һара бүхэндэ шахуу ГСМ үнэтэйрнэ. Нэгэ литр солярка, бензин 18,50 түхэригтэ, тийхэдэ 1 килограмм таряан оройдоо 3,40 түхэригөөр худалданабди. Гүрэнһөө ямаршые туһа, тэдхэмжэ үгы. Хэрбээ иимэрхүү байдалай саашаада үргэлжэлөө хааны, таряа тариха, таряа хуряанай хэрэг хосорхо. Хүдөө зоной хайн хайхан заншал саашаада тэсэхгүй. Гансал пилораматай байжа, модо худалдажа ажаמידарнабди. Үшөө тийхэдэ нутагай баян наймаашан Сергей Галсанович Домшоев бидэнэртэ яһалахан туһална, - гэжэ В.Б.Доржиев хэлэнэ. Тэрэ һаһатайшуулдаа Хүтэрхэйһээ талха, солоомоһоо эхилээд туһална, ядуу зондо гэртэн асаржа үгэнэ. Аргатынхидай хайн хайхан хэрэгүүд республикын хүдөө нутагуудта дэлгэрэг лэ. Аргатынхид «Буриад үнэндөө», «Дүхэригтөө» дуратай захил хэдэг үнинэй хайхан заншалтай. Энэ хэрэг ябуулгада почтын дарга Цыремаа Шагжиевна Шоткоевагай үүргэ тон ехэ. Республика, аймаг соогоо буриад олон зонтой Аргата нутагай ажалшад, мүнөө 200 айлууд түрэл газетдээ захил 2006 ондо бэшүүлээд, урда жэлнүүдэйнгээ заншалые мартаагүй байһаар.

Владимир БАТОРОВ, журналист.

«Минии мүшэн шинии мүшэнтэй...» гэхэн конкурето

НАҺАНАЙНГАА ИНАГТА

Залуугай дорюухан наһанһаа
Заха табиха эхилһэн,
Залууритай тэрээхэн сагуудһаа
Зүрхэнүүдэйнгээ сохигдол нэгэдүүлһэн
Зохихон илгам инагтаа
Зориулаһан энээхэн хөөрөөгөө,
Далатай болоһынь уртангаа,
Долгитуулан зүрхөө хүлгүүлжэ:
Хүрһэтэ алтан гэлхэй дээр
Хүнүүд шэнгээр гэххэлжэ,
Хүнүүд шэнгээр хүбүүдээ
Хүл дээрэнэ таргажа,
Хүн амштанай габадар
Хэсгэ олон габанууды

Ховулан нэгэ зэргэшээндэ
Хамта зүдхэн дабажа,
Гайтай, хайтай ушарланууды
Гандиналдангүйгөөр гаталжа,
Өгсөм, элүүр ябаһаннай
Одоош мүнөө болоо даа.
Дабхарлаһан ханһаа тэмдэглэжэ,
Далатай хүсэд болоошье хаа,
Иимэл байһанш болоо даа,
Инаг минии Марина.
Хүн бүхэн өөрыншөө
Хамаг «мууһаа», «һайнаа»
Хуу мэддэг, ойлгодог гэжэ
Хэндэшье мэдээжэ ха юм даа.

Тэрэнһээ боложо бишые хадаа
Табисуурайнгаа абари зан
Тэмдэглэхэ дуратай байһанаа
Тобшоохом шамдаа, инагш:
Анханаим анда нүхэдтэмни,
Ажаһанаха түрэхидтэмни
Абари замш таштайшые хаа,
«Алиин» бэшэни, мэдгэжэл даа.
«Үбгөө», «хүгшөө» түүлэхээр
Үтинэйлди даа бичр хөөр,
Үндэр наһа наһалжа,
Үшөөл хамта ябаһайбди, - гэжэ
һанан дурдан ябаһаа
Һаршаганадаг сөөрһанда габтабаб.

Ж. ДАШНИМАЕВ

Тиймэрхүү сагуудай болоо бол,
Иимэрхүү юумэн үзэгдэхэ:
Хожомой холын сагуудта
«Хошимин» һахаатай үбгэхэн
Хажуудаш һуухал даа налгархан
Хамаг юумэ һануулажа,
Тэрэшни бишни байхаб,
Тиймэл байха ёһотой.
Табисуурай бидэ хоёрой.
Тэрэшни бүүхэн мартаарай,
Тэрэшни һанан ябаарай,
Тангил ганса нүхэрни.
Эдгэн тухай уйгарлан,
Элдэб юумэ һануулан
Энээхэн наһанайш нүхэр
Эршүүлэй нэгэн Жаргал мүн.

На конкурс «Вершина мудрости - 2005»

ТАЛАНТЛИВЫЙ ВОЖАК

Степан Матвеевич ФИЛИПОВ вот уже 34-й год руководит совхозом «Оёрский» Джидинского района. Это же ведь целая жизнь! Подумать только, те мальчишки и девочки, родившиеся в год вступления Филиппова на должность руководителя крупного хозяйства, ныне давно обзавелись семьями и детьми, работают бок о бок с С.М.Филипповым.

Степан Матвеевич Филиппов по-прежнему молод душой, энергичен, на груди его блестят три ордена и трудовые достижения, а труженики совхоза живут в достатке, смотрят на завтрашний день оптимистично, что руководит ими прославленный на всю республику директор.

Родился он в 1938 году на благодатной Джидинской земле в селе Худдай. Степан Матвеевич начал свою трудовую деятельность в 1951 году рядовым колхозником. После службы в рядах Советской Армии и окончания Бурятского сельскохозяйственного техникума опыта хозяйственного руководителя он набирался в качестве мастера производственного обучения в СПТУ-4, механика в Петропавловском автотранспортном предприятии, инженера совхоза «Торейский». Впоследствии этот опыт помог ему стать одним из лучших руководителей хозяйства республики.

В 1969 году по решению бюро Джидинского РК КПСС был направлен в совхоз «Оёрский» на должность главного инженера. В апреле 1972 года Степан Матвеевич назначается директором этого совхоза. К тому времени он закончил заочно

факультет механизации Бурятского сельскохозяйственного института. Под руководством Степана Матвеевича это хозяйство превратилось в крупное, многоотраслевое сельскохозяйственное предприятие с очень развитой производственной материальной базой, с ежегодно растущей продуктивностью животноводства и полеводства. По результатам прошлого года хозяйство собрало с 1 гектара 18,3 центнера зерна, и валовый сбор по хозяйству составил 52287 тонн. Это один из лучших показателей в республике.

В хозяйстве ежегодно создается хорошая кормовая база, позволяющая обеспечить животноводство собственными кормами, увеличить продуктивность сельскохозяйственных животных. В хозяйстве накоплен богатый опыт по интенсивному откорму молодняка крупного рогатого скота. Всего насчитывается 2095 голов КРС, в том числе 582 головы дойных коров. Ежегодно с 1 фуражной коровы надаивается не менее 2100 литров молока. В этом году была установлена на МТФ молочная доильная установка голландского производства, что позволяет сдавать молоко только высшим сортом. В совхозе под руководством опытного руководителя работают грамотные и очень ответственные специалисты,

внедряющие с научными сотрудниками БГСХА передовые достижения науки, как ресурсосберегающие и экологически безопасные технологии производства молока и мяса.

Хозяйство также занимается разведением казахской белоголовой породы мясной направленности, что позволило предприятию за короткий срок стать племенным репродуктором. Поголовье лошадей составляет 442 головы, в том числе 161 кобылица, овец - 4912, из них 2935 овцематок. По всем видам животноводства совхоз «Оёрский» достигает из года в год высоких результатов по выходу получения приплода. Успешно претворяется в жизнь план социально-экономического развития совхоза, ежегодно меняется в лучшую сторону облик усадьбы совхоза. За период

работы Степана Матвеевича построена мощная производственная база, в которую вошли МТМ, склад на 500 тонн зерна, детский сад, средняя школа, Дом культуры, врачебная амбулатория, жилые дома, животноводческие помещения.

В совхозе функционируют свои магазины, в селах Оер и Тохой, своя квартальная котельная, 76 семей животноводов, специалистов и рабочих совхоза живут в благоустроенных домах. В совхозе построены новый клуб и медпункт, завод по приготовлению сыра по итальянской технологии, мельница, реконструированы кошары и телятники. По инициативе Степана Матвеевича построен пешеходный мост через реку Джиду, который снял множество проблем в общении с селами Тохой и Укыр-Челон.

В нынешних тяжелых экономических условиях он направил свою деятельность на то, чтобы сохранить совхоз как единый коллектив. Многие хозяйства пришли в упадок, но совхоз «Оёрский» остается передовым и наращивает производство. Рабочие ежемесячно получают заработную плату. Хозяйственную работу Степан Матвеевич Филиппов сочетает с активным участием в общественной жизни. Он неоднократно избирался депутатом местного и

районного Советов, депутатом Верховного Совета Бурятской АССР десятого и двенадцатого созывов, был избран делегатом XXVII съезда КПСС. В районе и в республике знают Степана Матвеевича как общественного деятеля, инициатора многих преобразований в жизни сельчан.

За личный вклад в развитии совхоза, за высокие производственные показатели Степан Матвеевич награжден орденами Дружбы народов, Трудового Красного Знамени, «Знак Почета», имеет почетное звание «Заслуженный работник сельского хозяйства РСФСР», он Отличник социалистического соревнования с/х РСФСР, Отличник народного просвещения, Отличник погранвойск 2 степени.

Пример С.М.Филиппова подтверждает: руководители и специалисты, прошедшие школу хозяйствования при социализме, способны преодолеть немалые трудности, перестроить стиль своей работы и быть успешными и в условиях рыночной экономики. Их опыт и методы руководства отнюдь не устарели. А если государство, наконец, осознает необходимость адресной поддержки финансовыми и другими средствами лучших сельхозпроизводителей, как с частной, так и с коллективной формой хозяйствования, то такие руководители, как С.М.Филиппов смогут поднять аграрный сектор и принести еще большую пользу стране и республике.

Дондок-Доржо ДУГДАНОВ, старший научный сотрудник БГСХА.

На конкурс «Улыбка фортуны - 2005»

ВОКАЛЬНЫЙ РИНГ ВЯЧЕСЛАВА ЕЛБАЕВА

Осенью 1955-го в боксерскую секцию, руководимую будущим заслуженным тренером России Александром Ринчиновым, пришли заниматься двое по-юношески меркам рослых и крепких парней. Они были хорошо сложенные, пластичные и координированные, и толк из них мог выйти. Сужу об этом потому, что мне и самому довелось поработать тренером как раз по боксу.

А где-то месяца через полтора парни исчезли, «Они, к сожалению, оказались учащимися музыкального училища, вокалистами» - сказал Ринчинов по поводу их исчезновения. - Бок им не то, чтобы противопоказан, однако... А вдруг возьмут да станут знаменитостями, и приплюснутые носы, посеченные брови и бесформенные губы им вовсе ни к чему. Им же фотогеничными надо быть, петь, а не боксировать, петь на радость людям».

Это были Вячеслав Елбаев и Ким Базарсадаев - как раз будущие знаменитости...

А сейчас сижу в классе вокала музыкального колледжа имени Чайковского, ведомого заслуженным деятелем искусств России, заслуженным работником культуры РБ и РФ Вячеславом Елбаевым, и никак не могу вообразить его в роли боксера или его тренера-секунданта. Сижу, слушаю, вижу, как он ведет распевку, высоченного роста баса Максима Жапова приблизительно в течение часа, а затем столько же лирического тенора, обладателя «Гран-при» конкурса «Молодые голоса Сибири» Дамдина Дашпылова, готовящихся к поездке в Агинское на Международный конкурс вокалистов имени А.Линховойна. Затем приходит к нему на урок исполнительница народных песен, солистка театра песни и танца «Байкал» Намсалама, как выяснилось родом из эвенхэнских бурят. Пассажи, пассажи, пассажи... Создается впечатление, что за время уроков самому Вячеславу приходится петь значительно больше, нежели его подопечным, и к тому же в самом широком диапазоне.

Да, ровно 50 лет мы знакомы и приятельствуем со Славой Елбаевым. Встречаемся не часто, но при встречах нам всегда есть, что рассказать друг другу. «Стыковались» мы с ним и в Москве, где он учился 2 года, а затем перевелся в Ленинградскую консерваторию, чтобы обучаться в классе выдающегося педагога, заслуженного деятеля искусств России и Бурятии Ивана Ивановича Плешакова, современника и партнера по сцене самого Федора Шаляпина, признанного в Бурятии своим за подготовку А.Линховойна, К.Базарсадаева, А.Шоболова и его, Славы Елбаева. Между прочим, успешно занимаясь у И.Плешакова, молодые певцы всегда с благодарностью вспоминали и свою первую наставницу Веру Дашиевну Лыгденову. Как боксерам тренеры «ставят» удар, так и она изначально «поставила» им голоса.

После Питера наш герой поет в оперном, но затем его переводят на преподавательскую работу в его же родное училище производственная необходимость, социальный заказ, где в нем и обнаруживается необыкновенный педагогический дар. Были годы,

когда Елбаев заведовал учебной частью, директорствовал, уходил в директоры театра оперы и балета. Однако, несмотря на все эти передвижки, с вокальным отделением колледжа он не порывал ни на год, хоть 6 часов в неделю, а вел. В итоге была создана бурятская вокальная школа, которую сегодня в России зовут не иначе как «школа Елбаева», а это, знаете ли, дорогого стоит.

Верные поклонники вокала хорошо помнят гала-концерт учеников Славы Елбаева - мы с ним ровесники, я на 2 дня даже старше, показанный в дни 70-летия музыкального колледжа. Они собрались «на прием» к учителю со всех сторон России, не было и не пели лишь заслуженный артист Украины из Харьковского оперного Леонид Вавилов, заслуженный артист России, солист оперы Анатолий Смирнов из Сыктывкара и безвременно ушедшие из жизни заслуженный артист России Болот Боровов, лауреат Международного конкурса на призы Большого театра Николай Сибириков и заслуженный артист РБ Валентин Жаргалов...

Это был праздник, фейерверк, иллюминация из колоратурных сопрано, ярких теноров, бархатных баритонов и оглушающе сочных басов. Цветы, цветы, цветы...

За 40 лет творческого созидания Вячеслав Елбаев подготовил ровно 80 вокалистов, добрая половина которых является заслуженными и народными артистами Бурятии и России, лауреатами многих и многих вокальных конкурсов. Многие пошли сегодня по стопам своего Учителя. Народный артист Бурятии Баир Базаров уже и сам преподает на вокальном отделении колледжа, и у него уже есть ученики, достойные своего учителя. Константин Буинов закончил аспирантуру и, продолжая солировать в Новосибирском оперном, одновременно набирает класс вокала в консерватории, а это тоже, согласитесь, дорогого стоит...

И еще одна взволновавшая меня до крайности новость. На имя Вячеслава Баяндаевича недавно пришло Свидетельство редакции Энциклопедии «Лучшие люди России» следующего содержания (приводится с купюрами):

«Уважаемый Вячеслав Баяндаевич! Нам очень приятно сообщить, что Ваша кандидатура рекомендована и включена в том «Родины славные Сыны и Дочери»...

Лучшие люди России - это национальное достояние Отечества.

С уважением, Главный редактор: (подпись) А.В. Круй».

...Сижу, смотрю, слушаю, как продолжается и продолжается урок, и небольшая учебная комната представляется мне вокальным рингом, в котором властвует он, Слава имя-то какое, а?), и боец, и арбитр, и победитель.

Да, Победитель! Фортуна благовоит тем, кто сам ее творит.

Сергей БУХАЕВ, писатель, заслуженный работник культуры РБ.

На конкурс «Женщина года - 2005»

БЕСПОКОЙНАЯ ДОЧЬ СВОЕГО НАРОДА

Светлана Цыреновна родилась в 1935 году у подножия Бархан-Уула в долине Баргузина в селе Улюкчиан. С малых лет энергичная, волевая, жизнерадостная дочь репрессированного (ныне реабилитированного), несмотря на трудное детство, достигла профессиональных и жизненных высот. После школы поступила в педучилище, а затем получила направление на работу учительницей в Иркутскую область, Кукунурскую школу Аларского района, где обрела семью, родила 4-х детей. Заочная учеба в институте - становление в один из первых рядов учительства - от рядовой учительницы выросла до завуча школы. Закончила филологический факультет института, была избрана депутатом сельсовета в течение 6 лет, секретарем первичной партийной организации, вела активно общественную работу - руководитель художественной самодеятельности.

В 1969 году 7-й класс, где была классным руководителем, получил призывку в Москву (в то время это было редким явлением в тех краях). 1971 году получила Почётную грамоту от Министерства просвещения РСФСР и Республиканского комитета профсоюзов, высшей школы и научных учреждений РСФСР и была еще и другие награды - Почетные грамоты совхоза «Аларский» и района.

В 1976 году по семейным обстоятельствам переехала в г.Улан-Удэ и начала работать в спец-школе № 2, добросовестно проработала 14 лет. За время работы занимала активную жизненную позицию: проводила много мероприятий по классной и внеклассной работе. Выпущен ею буклет И.У.У. «Из опыта воспитательной работы вспомогательной школе № 2 г.Улан-Удэ». Награждена Почетными грамотами и медалями «За доблестный труд», «Ветеран труда» и пошла на заслуженный отдых.

Все дети получили высшее образование и работают. Ее сын один из известных журналистов Александр Махачеев работает в газете «Информ-полс».

Находясь на заслуженном отдыхе,

по приглашению дирекции школы № 60 г.Улан-Удэ пошла обучать детей инвалидов в п.Стеклозавод и Шишковка на дому. Все знания, душу, энтузиазм отдала детям, проработала 6 лет.

Все годы учительства интересовалась и собирала материалы по фольклору, истории, печаталась в газетах «Аларь», «Усть-Ордын үнэн», «Эбэлэ», «Баргузинская правда», «Буряад үнэн», в альманахе «Свеча».

Светлана Цыреновна с 2000 года очень продуктивна, с помощью спонсоров начала издавать свои собственные стихи. Выпустила 6 поэтических сборников стихов и поэм на бурятском языке, в основном для детей школьного возраста. Проведено несколько вечеров встреч с учащимися, учителями школ республики, Усть-Ордынского округа, где читались ее стихи, презентация в республиканской библиотеке им. Б.А.Абидуева. На многие ее стихи написана музыка композиторами Ларисой Санжиевой, Пурбо Дамирановым, Наранбаатором.

Она также интересуется и радуется успехам наших бурятских именитых спортсменов, посвящая им стихи. Она стала членом Союза писателей РБ.

Светлана Цыреновна не только мать своих детей, которая переживает за судьбу их, но и как истинная дочь своего народа переживает за судьбу, земляков-баргузинцев, у которых в районе плохая автомобильная дорога, земляков-аларцев-современников, детей, у которых плохо со знанием родного языка и где нет в улусе дацана, где можно молиться - приобрести духовность.

В ноябре 2005 года на Международной научно-практической конференции «Бурятский язык и культура в условиях глобализации» она выступила с докладом «Судьба бурятского языка в Алари».

Девиз и пожелания поэтессы - будьте духовно богаты, уважая и соблюдая обычаи, традиции своего народа, Любите природу и берегите и любите друг друга, так как и мы - частица природы.

Ф.УЛАХИНОВА

«Гуа сэсэн хатан - 2005» гэнэн конкурсо

«ЗОНОЙНГОО НҮЛДЫЕ ҮРГЭХЭЭВ ЗОРИГ ХҮСЭЛӨӨ ЗЭНЭГТҮ...»

Һаяхан мэдээжэ поэт Дулгар Доржиевагай «Хараасгай, хараасгай, хаана үбэлдөө амарбаш?» гэнэн һургуулида зориулжа бэшгэдэһэн номые уншаад байхадаа, түрэлхи хүлэээ «Улаан дэбтэртэ» оруулаад байһан буряад арадайнгаа хуби заяан, ерээдүй тухай яһала бодомжолхоор байна. Һүүлэй үедэ түрэл хэлэн дээрэ номууд үсөөншье хэблэгдэнэ. Харин заахан хүүгэдэй нүдөөр оршон тойроноо хаража, һонор сэдхээдэ ял байса ороһон зохёолнууд тиимэһье олон бэшэ. Энэ номой зарим шүлэгүүд «Хонхо» гэнэн хүүгэдэ зориулагдһан сорсолбори соо оруулагдһан байна. Харин ном боложо һаял гаргагдаба ха юм даа. Манай республикын Соёлой министрствын мунгэн туһаламжаар энэ ном үхибүүдэ зориулагджа, ехэ гоёр шэмэглэгдэжэ гаранхай, харин үсөөн хэблэгээр гараһинийн халагламаар. Тиигэжэ «2004-2007 онуудта бэлүүлдэгдэхэ Буряад Республикын соёл болон искусствэе сахижа ба хүгжөөхэ» гэнэн Президентскэ программа бэлүүлдэгдэжэ эхилбэ гээшэ. Тездэ саашадаа энэ пайн һайхан хэрэг бүри хүсэндөө орохо гэжэ эгтгэе.

Арад зонойнгоо, хүн түрэлтын хуби заяанай түүхэдэ шэнэ хуудһануудые нээжэ, шэнэ бодол, хүсэл асарһан гайхамшагта хүнүүд тухай олон дамжууланууд бэлдэгдэнэ. Баргажан дайдын бүхидөө Буддын шажан мүргэлэй гайхамшагта хүнүүдэй нэгэн Цыден Соодоев, хори буряадуудые нэгэ дугаар Петр хаанда хүргэлсэһэн Абжаа Ехэ Удаган, 17-дохи зуун жэлэй дундуур эхэ нютагаа, тоонтоёо аршалжа, баатарлиг үхэлөөр унаһан Шүбтэхэй Бураев, 37 оной хамалганда ошоһон 15 уран зохёолшоной дундаһаа амиды мэндэ нютагаа хүрэжэ, арадайнгаа түүхэдэ ехэ нүлөө үгэлһэн Сергей Балдаев, нэгэдэхи Николай хаанай эжые эмшлэлһэн Зүүн Сибириин Бандидо хамбын туршаалда 17 жэлдэ хүдэлһэн Чойнзин Ирэлтуев, 20 зуун жэлэй эхиндэ түрэл арадата аргагүй ехэ хүгжэлтэ асарһан Бата-Далай Очиров, Базар Барадин, Цыбэн Жамсарано, Михей Ербанов, Аюша Тэлин болон бусад олон буряад арадай ёһото хүнүүд тухай дамжуулануудые хэпэн. Журналист дамжууланууд соогоо арад зонойнгоо эрхэтэн мэдэрэлье хүгжөөхэ хэрэгтэ ехэ анхаралаа хандуулдаг. Мүн Цанид Хамба Агван Доржиев тухай радио-дажуулануудаараа бүхэли ном бэшэ. Энэ номые гаргалгада «Ламрим» дасанай шэрээтэ лама Чой Доржо Будаев туһалаа. Дулгар Доржиева һүүлэй сагта 2 ном гаргуулаа. Номуудын тиимэ зузаанууд бэшэһье һаа, өөрһн онсо маягтай, уран хурса бодолнуудтай, үнгэрһэн саг, мүнөө саг, ерээдүй турбание холбожо, бүтээд арадай, ажабайдал харуулдаг. Эрээм һуралсаалай министрствын ашаар Буряад арадай гайхамшагта хубүүн Элбэг-Доржо Ринчино тухай шүлэгэлэмэл туужаа барлуулаа. «Соёмбын элшэ» гэжэ нэрлэгдэнэ энэ ном тухай һанамжануудаа хэлэе һэм.

Энэ «Соёмбын элшэ» номоо гаргуулахадан туһалһан Сергей Дашини-маевич Намсараевта ехэ баяр хүргэжэ байгаа һэн. Дулгар Ринчиновна хаанашье хүдэлхэдөө хүнүүдэ, илангаяа залушуудта, холло һайниие хүсэжэ, шадхаа зэргээрээ дэмжэжэ бадаг. Хүнүүдые ойлгохые хүсэдэг. Олон шүлэгүүдынь дуунууд болгодонхой. Шүлэг, дуунуудые бэшэдэг залушуул Цырен Шойжиниамев, Баяр Батодоржиев, Баяр Ламаев, Инна Шагнаева, Лариса Санжиева болон бусад дуунуудай үгэнүүдые захидаг. Цырен Шойжиниамевтай бэшэлһэн «Тэнгэрийн долоон үбгэдэ» гэжэ дууенэ, Боохоншье буряадууд, хүүгэдэй хоорнууд гүйсэдхэдэг.

Дулгар Доржиевагай мүнөө үедэ хэжэ байһан ажал тухайн тобохоноор хөөрхэдэ нимэл даа.

Мэри ХАМГУШКЕЕВА, филологин эрдэмэй кандидат, БГУ-гай доцент, РФ-гэй дээдэ бургуулин хүндэтэ хүдэлмэрлэгшэ, Россин Уран зохёолшоной холбооной гэшүүн.

«Аласай холбоон - 2005» гэнэн конкурсо

«АЛТАН БУЛАННАА» ЭЖИЛНЭН ЗАМ...

Поэт Булат Жанчипов түрэн, үдэн тоонто нютагаа «Үлгэн дэлхэйн алтан булан», - гээд бэшэһэн байдаг. Үлгэн дэлхэйн алтан булан үлзы һайхан Үлбдэргэ тосхондо, хүдөөгэй хонишодой бүлүн 1947 оной зуһалан хаһада хоёрдохи хүбүүниинь хоһир дээрэ энэ дэлхэие эхилжэ мэдэрһэн байгаа...

Улаалзай лэнхобоор бүрхөөгдэнэ Уужамхан Яруунын юртэмсэ...

Эдээхэн хоёр мүр бэшээд лэ энэ бэшэл-гээ дүүргэжэрхөөшье һаа, юрэл хамаагүй, нэрлээшьегүй һаамни, үндэһэн хубсаһаяа үмдөөд лэ, үлгэрэй баатарнуудай нэгэн мэтэ үндэр тэгшэһэн, түб гэнэн хүнэй эндэр дээрэ дуулажа байхые нүдөөрөө хаража, алдар нэрһыне алдангүй нэрлэбэ байхат, хүндэтэ уншагшад. Зүб лэ таагаат, энэмнай Дамбадугар бээрээл даа.

Эхинһэнь һүүл хүрэтэр хэмтэй энээхэн бэшэлгэ соо энэ хүнэй ажабайдал, ябадал яажа баттааха? Гэбэшье декабрь һарын 21-дэ алдараа нэрлүүлжэ Буряад ороноймнай түрүү хүнүүдэй тоодо яабашье нэрлүүлжэ дүүрэн эрхэтэй Дамбадугар Бочиктоев тухай хэдэн үгөөр мэдүүлжэ бодолайб.

1975 он. Энэ жэлдэ үргэн олондо урдан оройдоошье мэдэгдээгүй бүлэг хубүүд, басагад Владивосток хотодо Алас-Дурнын искусствын институтай театральна факультет дүүргэжэ эрээд, ехэ программатай республикын нютаг бүхэнөөр яһан, шэлэһэн мэргэжэлээрээ хэһэн түрүүшынгээ тэрэ алхамһаа арад зондоо үнэн сэхээр албая хэжэ, буряад драмын академическэ театрта нэрэтэй, зэргэтэй артистнар болонхой ажаллажа байдаг. Барандаа шахуу мэдээжэ хүнүүд болонхой.

Бүхэ наһаараа хүдөөдэ ажалтай, колхозой хонишод Доржо Хубитувеч Цырма Ашитуевна хоёр энээхэн хоёрдохи хүбүүн Дамбадугарнай артист мүнээлбэ гэжэ, хүүгэдэй тамгатай гарадаг бэшэ хада, хойнаһаа мэдэбэ гээшэб. Дамбадугарнаа хойно гараһан үшөө найман үхибүүдые, хамта арбан үхибүүдээ Эхэ-Герой Цырма Ашитуевна Доржо Хубитувеч хоёр бариһынь тон лэ адлаар үргэһэн байха. Ямаршье ушарта хүдөөгэй үхибүүд, хожомоо, замаа оложо бэежэхэдэ, бусадһаа ажабайдал ойлгосоороо, хүн шарнаараа һайн тээшээ булоу байхаа һанадаг, хара баһаһаа һургуули дүүргэтэрээ хүнгэн бэшэ хүдөөгэй ажалай амта яһала таниһан, гурим заншалнуудые яһала ойлгохо, аха зоние хүндэлжэ һураһан, һургаал заабаринуудынь хадуужа абанан, юрэдөө, тэрэ үсын «тудамһын хүмүүжүүлгэ» гэшыье эгээл һайн талаһаан онсолхоор байдаг. Мүнөөл «тудамжа» гэшэмнай ондоо нүлөөтэй болонхой бээ.

Дамбадугарай аба эжы хоёр бэлгитэй хубүүгээрээ омогорхожо, сэдхээлэ дүүрэн ханажа үрдешые юм гү, республикын габьяата артист гэнэн нэрэ зэргэдэ хүртэһэ-нэйнь удаа жэл болоод (1983 он) эжынь, республикын арадай артист болоһонийнь удаа бэрэл нэрэ жэл болоод (1984 он) абан хада гартээ мордохон, үнэр бүлын ахашуулай нэгэн Дамбадугар олон тоото дүүнэртээ абын орондо аба боложо үлэһэн бээ, гэбэшье гасаланта дэлхэйн гашуудал гансаараа ябадэггүй гэлсэдэг, газар дэлхэйн һайхание хаража ябаха хубигүй дүүнэр али эдэб шалтагуудаар баял аба эжынгээ харһан хада гэр тээшэ аяла, айлай арбан хүүгэдэй оройдоол дүрбэниинь алтан нара хаража ябана гээшэ.

Яахабыи даа, орон дэлхэйн таби-суур тиимэл юм бээ, гайн гасалан-гые багтааха гэшэ хүнэй баһа нэгэ онсо тала...

Ехэ ехэ артист-нар дээгшэгүүр, юрын хүнэй дэргэ-дэнэ байжа боло-хоор бэшэ гээд һа-намаар байдаг, үнэн дээрээ тэдм-най зонийл дунда-һаа гараһан, зонийл дунда, зонтойл аб адлаар ябадаг хү-нүүд байха, гэбэшье ажабайдал гэшые үнэншэмэ зүбөөр харуулаха, һайн һайханда маанарые хүтэлжэ ябаха, шэлэһэн мэргэ-жэлдээ үнэн сэхэ артист гээшэ яабашье тээ дээхэнүүр лэ байха ёһотой.

1998 онһоо Россин габьяата артист Дамба-дугар Бочиктоев Буряад дайдын, Усть-Ордагай, Агын, Монголой харагшадай дура сэдхэл сүм эзлэһэн, манай театрай бэлгитэй артистнарай нэгэн гээшэ. 1975 онһоо хойшо 30 жэлэй туршада хэдэн арбада ехэ ехэ рольнуудые гүйсэдхэһэн, тэрэ олон тоото рольнуудһаан өөрһын тон дуратайгаар нэрлэһэн рольнуудые тоолобол:

- Дугар Дылгыровэй «Хари хүнэй гашуудал» соо Сандан Доржиевич,

- Туфан Миннулинай «Белая ворона» соо Альмандар,

- Чимит Цыдендамбаевай «Холо ойрын түрэлнүүд» соо Аралжаа наймаанай аргагүй ехэ ноён.

Эдэ болон олон тоото бусад рольнуудаараа харагшадай сэдхэл соо үлэһэн артист Дамбадугар Бочиктоев түрэхын дууша, хэдэн олон концерт наадануудта дуулажа, арад зоноо сэнгүүлдэг байха юм.

1994 ондо Улаан-Баатар хотодо үнгэрһэн монгол туургата арадуудай дуушадай улас-хоорондын конкурсо лауреат боложо тодорһон байгаа.

Дамбадугар 1966 ондо 10 класс дүүргээд, хоёр жэл сэрэгэй алба гаража эрээд, нютаг-таа хоёр жэлэй туршада колхозой комсомолой эжин эмхин секретаряар ажаллаад, ажа-лайнгаа забарта аба, эжыдээ ажал дээрэн хамхалсаад ябаһаар, 1971 ондо Алас-Дурнын искусствын институтта (мүнөө академи) мэргэ, киногой болон театрай актёр гэнэн орогжолээр һуража захална. Эгээл эндээ соёлой нуосануудай эди шэдүнүүдые шуудла-жа, тэрэ гэнээр Артистын үндэр нэрэтэй ажаллажа ябанал даа.

Наһанайн нүхэр, мүн лэ Ярууна нютагнаа гарбалтай Дарима Цыбикжаповна хотын наймаанай хамжаанай директорэй орлогшо, СССР-эй потребкооперации отличник, «Буряадай хангалтын һалбарин габьяата хүдэлмэрлэгшэ» гэнэн үндэр нэрэ зэргэ-нүүдтэй, Солбон хубүүниинь БГУ дүүргэһээр хотын социальна хангалтын хороондо ажал-тай.

Энэл даа, Буряадаймнай түрүү хубүүдэй нэгэн, Россин габьяата артист Дамбадугар Доржиевич Бочиктоев, арад зонийнгоо дундашые һаа, энэ наһандан тудһан үүргээрэ яаха аргагүй дээхэнүүр һуурида байхал ёһоороо байна гээд һанганшаб.

...Багларин досоомни һанарганхай Баталсан хайратай нүхэдүүднн...

Николай ШАБАЕВ.

На конкурс «Современная семейная пара - 2005»

А ЛЕТОМ ОНИ ПОЕДУТ НА МАЛУЮ РОДИНУ МУЖА

Чету Болдоновых – Александра Леонидовича и Ирину Сергеевну можно отнести к среднему поколению, сформировавшемуся ещё при советской власти. Отметим сначала, что родители обоих достаточно известные люди. Отец супруга – известный партийный и профсоюзный деятель Леонид Ларионович Болдонов. Он и сейчас возглавляет ветеранскую организацию Советского района. А отец супруги – мой многолетний коллега по редакции «Буряад үнэн», заслуженный работник культуры РФ, известный фотокор, фотохудожник-биолог Сергей Цыденнович Балдуев.

Оба закончили школы центра города: Александр Леонидович – 1-ю, Ирина Сергеевна – 2-ю и музыкальную №5 по фортепиано. Безусловно, стартовые позиции у них были хорошие, а пример отцов – вдохновляющим. Он закончил в 1975 году институт БГПИ с красным дипломом. Она на десятилетие позже – романо-германское отделение филофака МГУ. В 1985 году вышла замуж за А.А. Болдонова, который к тому времени уже закончил аспирантуру МГУ по специальности «История КПСС». В 1988 году он защищает кандидатскую диссертацию в МГУ. А до этого он успел поработать лаборантом ВСТИ, младшим научным сотрудником БНЦ, ассистентом кафедры истории партии БГСХА. В студенческие годы Александр был комсоргом группы, бойцом стройотрядов, состоял в руководстве комитетов комсомола городских вузов. В 1978 году стал членом КПСС. После аспирантуры он возвращается в БГСХА. С 1997 года работает на кафедре политологии и социологии ВСГТУ, является доцентом, заместителем заведующего кафедрой. В 2004 году стал заслуженным работником образования РФ.

Сферой его научных интересов являются проблемы этнополитологии, международного терроризма и региональных политических элит. В перспективном плане – работа над докторской диссертацией. В 1985 году у Болдоновых родился сын Арсалан. После академического отпуска Ирина Сергеевна вернулась в МГУ и в 1987 году закончила обучение на дневном обучении. Затем последовало возвращение в Улан-Удэ и работа преподавателем английского языка и англо-американской литературы на инязе БГПИ. А ещё через год в молодой семье появилась дочь Аяна. Первые восемь лет супруги жили у родителей мужа. В 1993 году БГСХА, где работал Александр Леонидович, выделил молодой семье двухкомнатную квартиру. Радости не было предела. Примерно в те же годы в семье появилась кот Дункан. Сейчас ему 12 лет. В 1995 году Болдоновы переехали в трёхкомнатную квартиру на Трубочеева, где проживают до сих пор.

На следующий год, когда быт семьи уже устоялся, Ирина Сергеевна поступила в очную аспирантуру ВСГТУ по специальности «Социальная философия» у научного руководителя профессора В.В. Мантатова. В 1997 году она проходит стажировку в МГУ и в 1998 году досрочно защищает диссертацию на соискание учёной степени кандидата философских наук. В 1999 году приглашается на работу в ВСГТУ по новой специальности «Связи с общественностью». Через год выигрывает два гранта, и оба на стажировку в США. По просьбе руководства программ И.С. Болдонова отказалась от одного гранта, а по второму уехала в США на годичную стажировку в университете Джорджа Вашингтона в Вашингтоне для молодых преподавателей вузов. Весной к маме приехали дети и до конца учебного года проучились там.

После возвращения домой Ирина Сергеевна возглавила специальность «Связи с общественностью», разработала концептуальную основу преподавания спецдисциплин, выпустила два учебных пособия по основам межличностного общения и социальной коммуникации.

В 2002 году И.С. Болдонова получает приглашение на работу в комитете по социальной политике Администрации Улан-Удэ, где с 2003 года является начальником координационно-аналитического отдела. В 2003 году она выиграла грант ДААД (Германский фонд академических обменов) на стажировку в Германии и осенью того же года стажировалась по герменевтике в университете Людвиг Максимилиана в Мюнхене. Там она работала над главой докторской диссертации по социальной философии. В 2004 году выпустила монографию «Герменевтика межличностной коммуникации», которая приблидила к завершению работу над док-

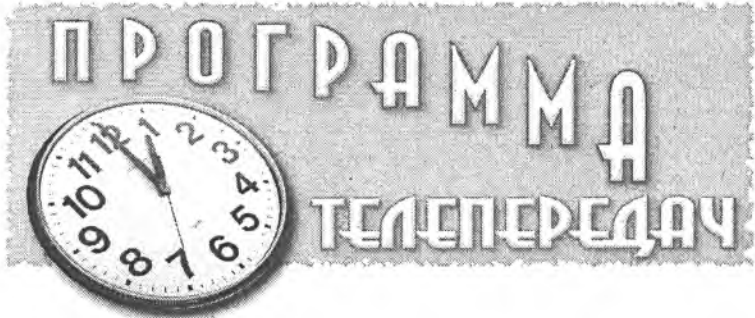
торской диссертацией. А уже нынче Ирина Сергеевна выиграла очередной грант Европейской Комиссии и съездила на стажировку в университете Брэдфорда в Великобритании.

Также нынче дочь Аяна закончила школу и стала студенткой экономического ВСГТУ. А ещё в 2002 году Арсалан поступил на специальность «Связи с общественностью» ВСГТУ.

Будучи учёным в области социально-гуманитарных наук, И.С. Болдонова эффективно соединяет научный метод и практические навыки в аналитической работе для нужд муниципальной службы. А знание языков позволяет ей вести все международные связи Комитета по социальной службе мэрии. В ближайших планах – выход второй монографии по межличностной коммуникации, завершение докторской диссертации, работа над коллективными грантами для социальной сферы города, изучение и внедрение инноваций в муниципальное управление.

В летнее время семья Болдоновых любит отдыхать на Шучьем озере и Байкале, а также на своей даче «Колос» на берегу Селенги. Александр Леонидович любит шахматы, настольный теннис, волейбол, зимой катается с детьми на лыжах. Ирина Сергеевна с дочерью составляют слаженный вокальный дуэт, в репертуаре есть и английские песни. Мама склонна к кулинарным изыскам, коллекционирует рецепты блюд из стран, где она побывала. «Летом мечтаем поехать на машине семьёй в Эхирит-Булагатский район Иркутской области, на малую родину Александра Леонидовича», - призналась при нашей встрече Ирина Сергеевна, как всегда элегантно, красивая и энергичная, в очках с модной оправой. Настоящая бизнес-леди! А супруг, как глава семьи, в знак одобрения сдержанно и в то же время очень обаятельно улыбнулся...

Николай БАДМАРИНЧИНОВ.

Понедельник, 5

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

07.00 "ДОБРОЕ УТРО"
10.00 НОВОСТИ
10.05 "СЕРДЦЕ АФРИКИ"
11.30 "ЧЕЛОВЕК И ЗАКОН"
12.30 ИСКАТЕЛИ. "МОСКОВСКИЙ КЛАД НАПОЛЕОНА"
13.00 НОВОСТИ
13.05 "БОЛЬШОЙ ОБЕД"
14.20 Х/Ф "БЕРЕГИТЕ МУЖЧИН"
16.00 НОВОСТИ
16.10 "ЛОЛИТА. БЕЗ КОМПЛЕКСОВ"
17.00 Т/С "ХОЗЯЙКА СУДЬБЫ"
18.00 "ФЕДЕРАЛЬНЫЙ СУДЬЯ"
19.00 ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ
19.10 "КРИВОЕ ЗЕРКАЛО"
19.40 Т/С "АДЪЮТАНТЫ ЛЮБВИ. ФАВОРИТКА"
20.50 ЖДИ МЕНЯ
22.00 "ВРЕМЯ"
22.30 Т/С "ЗА ВСЕ ТЕБЯ БЛАГОДАРИЮ"
23.30 Д/Ф "ЧЕРНАЯ МАГИЯ"
00.40 НОЧНЫЕ НОВОСТИ
01.00 "ФРЭНК СИНАТРА - ТЕМНАЯ ЗВЕЗДА"
01.50 Х/Ф "ПАТРУЛЬ СЕТИ"
04.30 Д/Ф "ВЛАСТЬ ЛЕГИОНОВ"
05.20 "ЛИЧНАЯ ЖИЗНЬ". МАЙЯ ПЛИСЕЦКАЯ
06.00 НОВОСТИ
06.05 "ЛИЧНАЯ ЖИЗНЬ". МАЙЯ ПЛИСЕЦКАЯ. ОКОНЧАНИЕ

"РОССИЯ"

06.00 "ДОБРОЕ УТРО, РОССИЯ!"

07.45, 08.45 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
08.15, 09.05 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ (НА БУР. ЯЗ.)
09.45 Х/Ф "БЕДНЫЕ РОДСТВЕННИКИ"
12.00 ВЕСТИ
12.30 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ. ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
12.50 Х/Ф "МАРОСЕЙКА, 12". "СЫН". 2 С.
13.45 "ЧАСТНАЯ ЖИЗНЬ"
14.45 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
15.00 ВЕСТИ
15.10 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ. ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
15.30 Х/Ф "СЕТИ ЛЮБВИ"
17.40 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ. ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
18.00 ВЕСТИ
18.15 "СМЕХОПАНОРАМА"
18.45 Т/С "ОБРЕЧЕННАЯ СТАТЬ ЗВЕЗДОЙ"
19.45 Т/С "ЧЕРНАЯ БОГИНЯ"
20.45 ВЕСТИ. ПОДРОБНОСТИ
21.00 ВЕСТИ
21.30 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ. ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
21.50 "СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!"
22.00 Т/С "ПРИМАДОННА"
22.55 Т/С "БОЙ С ТЕНЬЮ"
00.00 "ВЕСТИ+"
00.20 "ЦЕЛУЙ МЕНЯ КРЕПЧЕ"
01.15 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
01.30 "ЧЕСТНЫЙ ДЕТЕКТИВ"
02.00 "СИНЕМАНИЯ"
02.30 ДОРОЖНЫЙ ПАТРУЛЬ

НТВ

07.00 "СЕГОДНЯ УТРОМ"
10.15 "ВОПРОС... ЕЩЕ ВОПРОС"
11.00 "СЕГОДНЯ"
11.20 "ЧИСТОСЕРДЕЧНОЕ ПРИ-

ЗНАНИЕ"
11.55 "КУЛИНАРНЫЙ ПОЕДИНОК"
12.55 "КВАРТИРНЫЙ ВОПРОС"
14.00 "СЕГОДНЯ"
14.30 Т/С "МАРШ ТУРЕЦКОГО"
16.35 "ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ"
17.00 "СЕГОДНЯ"
17.20 Т/С "АДВОКАТ"
КАНАЛ БГТРК
ЭХО ВРЕМЕНИ
КАНАЛ НТВ
20.00 "СЕГОДНЯ"
20.40 Т/С "СВОЙ ЧЕЛОВЕК"
21.50 Т/С "ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА-2. ОЛИМПИЙСКИЙ РЕЗЕРВ"
23.00 "СЕГОДНЯ"
23.40 "РУБЛЕВКА. LIVE"
00.45 "ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ"
01.00 "СЕГОДНЯ"
01.20 "ШКОЛА ЗЛОСЛОВИЯ"
02.15 "ВСЕ СРАЗУ!"
02.45 Х/Ф "ЧЕРНЫЙ АНГЕЛ"
05.10 Х/Ф "ИНОСТРАННЫЕ ДЕЛА"

Ариг Ус

08.00 "С УТРА ПОЛЕЗНО"
08.45 "ЗНАКИ ЗОДИАКИ". ПОГОДА. "ФОРМУЛА УСПЕХА"
09.00 М/С "КАК ГОВОРЯТ ДЖИНДЖЕР"
09.25 "ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬ"
09.45 "ЗНАКИ ЗОДИАКИ". ПОГОДА
09.55 "ЗДРАВСТВУЙ, ПРАЗДНИК!"
10.00 "ОХОТНИКИ НА КРОКОДИЛОВ"
11.00 Х/Ф "КАРЬЕРА ДИМЫ ГОРИНА"
13.15 Т/С "ВО ВСЕМ ВИНОВАТЫ ПРЕДКИ"
13.40 М/С "ПРИКЛЮЧЕНИЯ ДЖИММИ НЕЙРОНА"
14.30 Т/С "РАБЫНЯ ИЗАУРА"
14.55 "ЗНАКИ ЗОДИАКИ"
15.00 "ШКОЛА РЕМОНТА"
16.00 Т/С "ПЛОХИЕ ДЕВЧОНКИ"
17.00 М/Ф. ПОГОДА
17.10 ПОБЕДОНОСНЫЙ ГОЛОС ВЕРУЮЩЕГО
17.40 Т/С "ДЕВСТВЕННИЦА"
18.40 "ЗНАКИ ЗОДИАКИ". ПОГОДА
18.45 "ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС"
19.00 "ВОЗМОЖНОСТИ ПЛАСТИЧЕСКОЙ ХИРУРГИИ"
20.00 "МОСКВА. ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ"
20.25 "ЗНАКИ ЗОДИАКИ"

20.30 "ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС". ПОГОДА
20.55 "ФОРМУЛА УСПЕХА". "ЗДРАВСТВУЙ, ПРАЗДНИК!"
21.00 Т/С "КАРМЕЛИТА"
22.00 "ДОМ-2. НОВАЯ ЛЮБОВЬ"
23.00 "ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС". ПОГОДА
23.25 "ЗНАКИ ЗОДИАКИ"
23.30 Х/Ф "МЕЧТАТЬ НЕ ВРЕДНО"

Тивиком

07.20 ПОГОДА. "ЛОСК"
07.30 "ШКОЛЬНОЕ ТВ"
07.55 М/С "БЭЙБЛЕЙД"
08.40 "ОЧЕВИДЕЦ"
09.30 Т/С "МЭШ"
10.30 "24". ПОГОДА
10.50 "ЧАС СУДА"
11.50 "ЧАС СУДА"
13.00 "ИСЧЕЗНОВЕНИЯ". "ШПИОН ИЛИ КИНОЗВЕЗДА?"
13.30 "24". ПОГОДА. "ЛОСК"
14.00 "НЕВЕРОЯТНЫЕ ИСТОРИИ"
15.00 "ДОРОГАЯ ПЕРЕДАЧА"
15.15 Т/С "СЕКРЕТНЫЕ МАТЕРИАЛЫ"
16.15 Т/С "АФРОМОСКВИЧ-2"
17.30 Т/С "ХОЛОСТЯКИ"
18.45 Т/С "МЯТЕЖНЫЙ ДУХ"
19.45 "МИСТЕР БИН"
20.00 М/С "СИМПСОНЫ"
20.30 "НА КОЛЕСАХ". ПОГОДА. "ЛОСК"
20.50 "ЖИЗНЬ С УЮТОМ"
21.00 Т/С "ЛОЛА И МАРКИЗ. ВИРТУОЗЫ ЛЕГКОЙ НАЖИВЫ": "РУКИ ВВЕРХ! Я ВАША ТЕТЯ"
22.10 Т/С "СОЛДАТЫ-5". ПОГОДА. "ЛОСК"
23.20 Т/С "ФИРМЕННАЯ ИСТОРИЯ"
00.30 "24". ПОГОДА
01.00 "МИСТЕР БИН"
01.15 "ШЕСТОЕ ЧУВСТВО"

СТС - "БАЙКАЛ"

06.00 Т/С "ПУМА. БОРЕЦ С ДОБРЫМ СЕРДЦЕМ"
06.50 М/С "СМЕШАРИКИ"
07.00 М/Ф "ВЕСЕЛЫЕ МЕЛОДИИ"
07.30 Т/С "МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ"
08.00 Т/С "НЕ РОДИСЬ КРАСИВОЙ"
09.00 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ
09.30 Т/С "ГРЕХИ ОТЦОВ"
10.30 Х/Ф "ФЛАББЕР-ПОПРЫГУНЧИК"

12.25 М/Ф "МАЛЫШ И КАРЛСОН", "ПУТЕШЕСТВИЕ МУРАВЬЯ"
13.00 Т/С "КАК СКАЗАЛ ДЖИМ"
13.30 М/С "ПИТЕР ПЭН И ПИРАТЫ"
14.00 М/С "ОХОТНИКИ ЗА ПРИВИДЕНИЯМИ"
14.30 М/С "ОЛИВЕР ТВИСТ"
15.00 М/С "ЛЮДИ В ЧЕРНОМ"
15.30 М/С "ПРИКЛЮЧЕНИЯ ДЖЕКИ ЧАНА"
16.00 Т/С "ЗЕНА - КОРОЛЕВА ВОИНОВ"
17.00 Т/С "ЧУДЕСА НАУКИ"
17.30 Т/С "ЗАЧАРОВАННЫЕ"
18.25 Т/С "МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ"
19.30 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ
20.00 Т/С "НЕ РОДИСЬ КРАСИВОЙ"
21.00 Т/С "ЛЮБА, ДЕТИ И ЗАВОД..."
21.30 Т/С "ЧАСТИ ТЕЛА"
23.30 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ
00.00 Т/С "МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ"
00.35 ДЕТАЛИ
01.35 ПРОФИЛАКТИКА (ДО 06.00)

ДТВ

10.00 М/Ф
11.00 Т/С "НЯНЯ"
11.30 "КАК УХОДИЛИ КУМИРЫ. НИКОЛАЙ ГРИЦЕНКО"
11.55 "НЕСЛУЧАЙНАЯ МУЗЫКА"
12.00 ТЕЛЕМАГАЗИН
12.30 "АГЕНТСТВО КРИМИНАЛЬНЫХ НОВОСТЕЙ"
12.50 Х/Ф "РИНГ"
15.05 "САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО"
15.35 Т/С "ОКРУГ КОЛУМБИЯ"
16.30 Т/С "КРУТОЙ УОКЕР"
17.30 М/Ф
18.30 "ДЕНЬГИ С НЕБА"
18.40 "ОПЕРГРУППА, НА ВЫЕЗД!"
19.25 "КАК УХОДИЛИ КУМИРЫ. НИКОЛАЙ ГРИЦЕНКО"
19.50 Х/Ф "АЛЕША"
21.30 "НЕСЛУЧАЙНАЯ МУЗЫКА"
21.35 "ОСТОРОЖНО, АФЕРА!"
22.05 "САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО"
22.30 Т/С "ЖЕНАТЫ И С ДЕТЬМИ"
22.55 Т/С "ВОЗВРАЩЕНИЕ ТИТАНИКА"
00.00 "ОПЕРГРУППА, НА ВЫЕЗД!"
00.40 "АГЕНТСТВО КРИМИНАЛЬНЫХ НОВОСТЕЙ"
01.00 Х/Ф "ТАЙНЫЙ АГЕНТ РОЙС"
03.10 "КАРДАННЫЙ ВАЛ"
03.30 "ФАНТАЗИИ"
04.05 "ШОУ ДЖЕРРИ СПРИНГЕРА"

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ • 21-62-62 • ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ

Вторник, 6

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

07.00 "ДОБРОЕ УТРО"
10.00 НОВОСТИ
10.05 Т/С "ЗА ВСЕ ТЕБЯ БЛАГОДАРИЮ"
11.20 Т/С "АГЕНТ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ"
12.30 ИСКАТЕЛИ. "КИТЕЖ. СЛЕД ПРОПАВШЕГО ГОРОДА"
13.00 НОВОСТИ
13.05 "БОЛЬШОЙ ОБЕД"
14.20 "КОМАНДА ГУФИ"
14.50 Т/С "СКАРЛЕТТ"
16.00 НОВОСТИ
16.10 "ЛОЛИТА. БЕЗ КОМПЛЕКСОВ"
17.00 Т/С "ХОЗЯЙКА СУДЬБЫ"
18.00 "ФЕДЕРАЛЬНЫЙ СУДЬЯ"
19.00 ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ
19.20 "КРИВОЕ ЗЕРКАЛО"
19.50 Т/С "АДЪЮТАНТЫ ЛЮБВИ. ФАВОРИТКА"
21.00 "ПУСТЬ ГОВОРЯТ"
22.00 "ВРЕМЯ"
22.30 Т/С "ЗА ВСЕ ТЕБЯ БЛАГОДАРИЮ"
23.30 КРЕМЛЬ-9. "ОБЩЕЖИТИЕ ДЛЯ ВОЖДЕЙ"
00.40 НОЧНЫЕ НОВОСТИ
01.00 "2030"
02.10 Х/Ф "СЕРЕНАДА СОЛНЕЧНОЙ ДОЛИНЫ"
03.50 Х/Ф "НЕМОЕ КИНО"
05.30 Д/Ф "ТРИ ЛЮБВИ ЛЮБОВИ ОРЛОВОЙ"
06.00 НОВОСТИ
06.05 "ТРИ ЛЮБВИ ЛЮБОВИ ОРЛОВОЙ". ОКОНЧАНИЕ

"РОССИЯ"

06.00 "ДОБРОЕ УТРО, РОССИЯ!"
07.45, 08.45 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
08.15, 09.05 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ (НА БУР. ЯЗ.)
09.45 Т/С "ПРИМАДОННА"
КАНАЛ БГТРК
КАНАЛ НТВ
10.45 БАМБААХАЙ
11.05 УЛГУР
11.15 ТАЙЗАН
КАНАЛ "РОССИЯ"
11.45 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
12.00 ВЕСТИ
12.30 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ. ВЕСТИ-БУРЯТИЯ

12.50 Х/Ф "МАРОСЕЙКА, 12". "ГЕН СМЕРТИ". 1 С.
13.45 "ЧАСТНАЯ ЖИЗНЬ"
14.45 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
15.00 ВЕСТИ
15.10 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ. ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
15.30 "СУД ИДЕТ"
16.30 Т/С "БОЙ С ТЕНЬЮ"
17.30 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
17.40 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ. ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
18.00 ВЕСТИ
18.15 "КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ"
18.45 Т/С "ОБРЕЧЕННАЯ СТАТЬ ЗВЕЗДОЙ"
19.45 Т/С "ЧЕРНАЯ БОГИНЯ"
20.45 ВЕСТИ. ПОДРОБНОСТИ
21.00 ВЕСТИ
21.30 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ. ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
21.50 "СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!"
22.00 Т/С "ПРИМАДОННА"
22.55 Т/С "БОЙ С ТЕНЬЮ"
00.00 "ВЕСТИ+"
00.20 "ГОРОД СЛЕПЫХ"
01.15 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
01.30 Х/Ф "ИМИТАТОР"
03.25 ДОРОЖНЫЙ ПАТРУЛЬ

НТВ

07.00 "СЕГОДНЯ УТРОМ"
10.15 "ВОПРОС... ЕЩЕ ВОПРОС"
11.00 "СЕГОДНЯ"
11.20 "ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ. ОБЗОР ЗА НЕДЕЛЮ"
11.50 "ПРИНЦИП ДОМИНО"
12.50 Т/С "АГЕНТСТВО "ЗОЛОТАЯ ПУЛЯ"
14.00 "СЕГОДНЯ"
14.30 "ДЛЯ ТЕБЯ"
15.30 Т/С "СВОЙ ЧЕЛОВЕК"
16.35 "ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ"
17.00 "СЕГОДНЯ"
17.20 Т/С "УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ"
КАНАЛ БГТРК
19.35 "ПАЗЗЛЫ"
19.45 СПОРТИВНАЯ ПРОГРАММА "ТАМИР"
КАНАЛ НТВ
20.00 "СЕГОДНЯ"
20.40 Т/С "СВОЙ ЧЕЛОВЕК"
21.50 Т/С "ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА-2. КОВАРСТВО И ЛЮБОВЬ"
23.00 "СЕГОДНЯ"
23.40 Х/Ф "ПОЛНОЕ ЗАТМЕНИЕ"

01.00 "СЕГОДНЯ"
01.20 Х/Ф "ПОЛНОЕ ЗАТМЕНИЕ"
01.35 БИЛЬЯРД
02.15 Т/С "КАРНАВАЛ"
03.15 ПРОФЕССИЯ - РЕПОРТЕР
03.35 ФУТБОЛ. ЛИГА ЧЕМПИОНОВ. "МИЛАН" - "ШАЛЬКЕ"
05.45 Т/С "ОДНАЖДЫ В КАЛИФОРНИИ"
06.40 "ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ"

Ариг Ус

07.30 "ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС". ПОГОДА
08.00 "С УТРА ПОЛЕЗНО"
08.45 "ФОРМУЛА УСПЕХА". "ЗНАКИ ЗОДИАКИ". ПОГОДА
08.55 "ЗДРАВСТВУЙ, ПРАЗДНИК!"
09.00 "ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС"
09.30 М/С "КОТОПЕС"
09.55 "ЗНАКИ ЗОДИАКИ"
10.00 "НАСТОЯЩИЙ БИОНИЧЕСКИЙ ЧЕЛОВЕК"
11.00 Х/Ф "МЕЧТАТЬ НЕ ВРЕДНО"
13.05 М/Ф "НАШ ДРУГ ПИШИЧИ-ТАЙ"
13.15 Т/С "ВО ВСЕМ ВИНОВАТЫ ПРЕДКИ"
13.40 М/С "ПРИКЛЮЧЕНИЯ ДЖИММИ НЕЙРОНА"
14.30 Т/С "РАБЫНЯ ИЗАУРА"
14.55 "ЗНАКИ ЗОДИАКИ"
15.00 "ШКОЛА РЕМОНТА"
16.00 Т/С "ПЛОХИЕ ДЕВЧОНКИ"
17.00 М/Ф
17.10 ПОБЕДОНОСНЫЙ ГОЛОС ВЕРУЮЩЕГО
17.40 Т/С "ДЕВСТВЕННИЦА"
18.40 "ЗНАКИ ЗОДИАКИ". ПОГОДА
18.45 "ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС"
19.00 "КАНДИДАТ"
20.00 "ПОСЛАНИЕ ХАМБО-ЛАМЫ"
20.25 "ЗНАКИ ЗОДИАКИ"
20.30 "ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС". ПОГОДА
21.00 Т/С "КАРМЕЛИТА"
22.00 "ДОМ-2. НОВАЯ ЛЮБОВЬ"
23.00 "ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС". ПОГОДА
23.25 "ЗНАКИ ЗОДИАКИ"
23.30 Х/Ф "ПОВАР-ВОР"

Тивиком

07.20 ПОГОДА. "ЛОСК"
07.30 М/С "ДУГ"
07.55 М/С "БЭЙБЛЕЙД"
08.25 Т/С "СОЛДАТЫ-5"

09.20 Т/С "МЭШ"
10.30 "24". ПОГОДА
10.50 "ЧАС СУДА"
11.50 "ЧАС СУДА"
13.00 "ИСЧЕЗНОВЕНИЯ". "СТАРДАСТ" В АНДАХ
13.30 "24". ПОГОДА. "ЛОСК"
14.00 Т/С "ЛОЛА И МАРКИЗ. ВИРТУОЗЫ ЛЕГКОЙ НАЖИВЫ": "РУКИ ВВЕРХ! Я ВАША ТЕТЯ"
15.15 Т/С "СЕКРЕТНЫЕ МАТЕРИАЛЫ"
16.15 Т/С "СОЛДАТЫ-4"
17.30 "ФИРМЕННАЯ ИСТОРИЯ"
18.45 Т/С "МЯТЕЖНЫЙ ДУХ"
19.45 "МИСТЕР БИН"
20.00 "СИМПСОНЫ"
20.30 "24". ПОГОДА. "ЛОСК"
20.50 "ЖИЗНЬ С УЮТОМ"
21.00 Т/С "ЛОЛА И МАРКИЗ. ВИРТУОЗЫ ЛЕГКОЙ НАЖИВЫ": "РУКИ ВВЕРХ! Я ВАША ТЕТЯ"
22.10 Т/С "СОЛДАТЫ-5". ПОГОДА. "ЛОСК"
23.20 Т/С "ФИРМЕННАЯ ИСТОРИЯ"
00.30 "24". ПОГОДА
01.00 "МИСТЕР БИН"

СТС - "БАЙКАЛ"

06.00 Т/С "ПУМА. БОРЕЦ С ДОБРЫМ СЕРДЦЕМ"
06.50 М/Ф "СМЕШАРИКИ"
07.00 М/Ф "ВЕСЕЛЫЕ МЕЛОДИИ"
07.30 Т/С "МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ"
08.00 Т/С "НЕ РОДИСЬ КРАСИВОЙ"
09.00 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ
09.30 Т/С "ГРЕХИ ОТЦОВ"
10.30 Т/С "ЛЮБА, ДЕТИ И ЗАВОД..."
11.00 Х/Ф "АДВОКАТ НА КАНИКУЛАХ"
13.00 Т/С "КАК СКАЗАЛ ДЖИМ"
13.30 М/С "ПИТЕР ПЭН И ПИРАТЫ"
14.00 М/С "ОХОТНИКИ ЗА ПРИВИДЕНИЯМИ"
14.30 М/С "ОЛИВЕР ТВИСТ"
15.00 М/С "ЛЮДИ В ЧЕРНОМ"
15.30 М/С "ПРИКЛЮЧЕНИЯ ДЖЕКИ ЧАНА"
16.00 Т/С "ЗЕНА - КОРОЛЕВА ВОИНОВ"
17.00 Т/С "ЧУДЕСА НАУКИ"
17.30 Т/С "ЗАЧАРОВАННЫЕ"
18.25 Т/С "МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ"
19.30 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ
20.00 Т/С "НЕ РОДИСЬ КРАСИВОЙ"
21.00 Т/С "ЛЮБА, ДЕТИ И ЗАВОД..."
21.30 Х/Ф "АНАТОМИЯ"

23.30 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ
00.00 Т/С "МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ"
00.35 ДЕТАЛИ
01.35 ПРОФИЛАКТИКА (ДО 06.00)

ДТВ

10.00 М/Ф
11.00 Т/С "НЯНЯ"
11.30 "КАК УХОДИЛИ КУМИРЫ. АННА ШИЛОВА"
11.55 "НЕСЛУЧАЙНАЯ МУЗЫКА"
12.00 ТЕЛЕМАГАЗИН
12.30 "АГЕНТСТВО КРИМИНАЛЬНЫХ НОВОСТЕЙ"
12.50 Х/Ф "ТАЙНЫЙ АГЕНТ РОЙС"
15.05 "САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО"
15.35 Т/С "ОКРУГ КОЛУМБИЯ"
16.30 Т/С "КРУТОЙ УОКЕР"
17.30 М/Ф
18.30 "ДЕНЬГИ С НЕБА"
18.40 "ОПЕРГРУППА, НА ВЫЕЗД!"
19.25 "КАК УХОДИЛИ КУМИРЫ. АННА ШИЛОВА"
19.50 Х/Ф "КАЗАЧЬЯ ЗАСТАВА"
21.40 "НЕСЛУЧАЙНАЯ МУЗЫКА"
21.45 "ДЕНЬГИ С НЕБА"
22.05 "САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО"
22.30 Т/С "ЖЕНАТЫ И С ДЕТЬМИ"
22.55 Т/С "ВОЗВРАЩЕНИЕ ТИТАНИКА"
00.00 Д/С "ОПЕРГРУППА, НА ВЫЕЗД!"
00.40 "АГЕНТСТВО КРИМИНАЛЬНЫХ НОВОСТЕЙ"
01.00 Х/Ф "СНАЙПЕР"
03.15 "КАРДАННЫЙ ВАЛ"
03.35 "ДЕВУШКИ С ОБЛОЖКИ"
04.50 "ДЕВУШКИ НЕ ПРОТИВ..."
05.20 "НЕСЛУЧАЙНАЯ МУЗЫКА"
05.25 "ШОУ ДЖЕРРИ СПРИНГЕРА"

Современное лечение
алкоголизма,
табакокурения,
ожирения.
Поликлиника №2.
Ост. Саяны,
Бульвар
Карла Маркса, 12
Ежедневно: с 18 - 20 ч.,
суббота: с 14 - 16 ч,
воскресенье: с 9 - 12 ч.

Среда, 7

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

07.00 "ДОБРОЕ УТРО"
10.00 НОВОСТИ
10.05 Т/С "ЗА ВСЕ ТЕБЯ БЛАГОДАРИЮ"
11.20 Т/С "АГЕНТ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ"
12.30 ИСКАТЕЛИ. "ЗАВЕЩАНИЕ ПЕТРА I"
13.00 НОВОСТИ
13.05 "БОЛЬШОЙ ОБЕД"
14.20 "КОМАНДА ГУФИ"
14.50 Т/С "СКАРЛЕТТ"
16.00 НОВОСТИ
16.10 "ЛОЛИТА. БЕЗ КОМПЛЕКСОВ"
17.00 Т/С "ХОЗЯЙКА СУДЬБЫ"
18.00 "ФЕДЕРАЛЬНЫЙ СУДЬЯ"
19.00 ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ
19.20 "КРИВОЕ ЗЕРКАЛО"
19.50 Т/С "АДЪЮТАНТЫ ЛЮБВИ. ФАВОРИТКА"
21.00 "ПУСТЬ ГОВОРЯТ"
22.00 "ВРЕМЯ"
22.30 Т/С "ЗА ВСЕ ТЕБЯ БЛАГОДАРИЮ"
23.30 Д/Ф "УМЕРЕТЬ ЗА КРАСОТУ"
00.40 НОЧНЫЕ НОВОСТИ
01.00 ИСКАТЕЛИ. "УБИЙСТВО КНЯЗЕЙ БОРИСА И ГЛЕБА"
01.50 УДАРНАЯ СИЛА. "БЕСШУМНОЕ ОРУЖИЕ"
02.40 Т/С "24 ЧАСА"
03.40 Х/Ф "ОФИСНОЕ ПРОСТРАНСТВО"
05.20 СПЕЦРАССЛЕДОВАНИЕ. "ВЫБИВАНИЕ ДОЛГОВ"
06.00 НОВОСТИ
06.05 "ВЫБИВАНИЕ ДОЛГОВ". ОКОНЧАНИЕ

«РОССИЯ»

06.00 "ДОБРОЕ УТРО, РОССИЯ!"
07.45, 08.45 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
08.15, 09.05 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ (НА БУР. ЯЗ.)
09.45 Т/С "ПРИМАДОННА"
10.45 "ЭЛВИС ПРЕСЛИ. ВО ВЛАСТИ РОКА"
11.45 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
12.00 ВЕСТИ
12.30 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ. ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
12.50 Х/Ф "МАРОСЕЙКА, 12". "ГЕН СМЕРТИ", 2 С.
13.45 "ЧАСТНАЯ ЖИЗНЬ"
14.45 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
15.00 ВЕСТИ

15.10 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ. ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
15.30 "СУД ИДЕТ"
16.30 Т/С "БОЙ С ТЕНЬЮ"
17.30 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
17.40 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ. ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
18.00 ВЕСТИ
18.15 "КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ"
18.45 Т/С "ОБРЕЧЕННАЯ СТАТЬ ЗВЕЗДОЙ"
19.45 Т/С "ЧЕРНАЯ БОГИНЯ"
20.45 ВЕСТИ. ПОДРОБНОСТИ
21.00 ВЕСТИ
21.30 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ. ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
21.50 "СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!"
22.00 Т/С "ПРИМАДОННА"
22.55 Т/С "БОЙ С ТЕНЬЮ"
00.00 "ВЕСТИ+"
00.20 "НЕСОСТОЯВШИЙСЯ ВОЖДЬ. ГЕОРГИЙ МАЛЕНКОВ"
01.15 "ПРОСВЕТ"
02.15 Х/Ф "ШАФЕР"

НТВ

07.00 "СЕГОДНЯ УТРОМ"
10.15 "ВОПРОС... ЕЩЕ ВОПРОС"
11.00 "СЕГОДНЯ"
11.15 "ОСОБО ОПАСЕН!"
11.50 "ПРИНЦИП ДОМИНО"
12.50 Т/С "АГЕНТСТВО "ЗОЛОТАЯ ПУЛЯ"
14.00 "СЕГОДНЯ"
14.30 "ДЛЯ ТЕБЯ"
15.30 Т/С "СВОЙ ЧЕЛОВЕК"
16.35 "ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ"
17.00 "СЕГОДНЯ"
17.20 Т/С "УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ"

КАНАЛ БГТРК

19.30 "ТОЛИ". ХУД.-ПУБЛИЦИСТИЧЕСКАЯ ПРОГРАММА

КАНАЛ НТВ

20.00 "СЕГОДНЯ"
20.40 Т/С "СВОЙ ЧЕЛОВЕК"
21.50 Т/С "ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА-2. НЕТ НАРКОТИКАМ"
23.00 "СЕГОДНЯ"
23.40 "РУБЛЕВКА. LIVE"
00.45 "ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ"
01.00 "СЕГОДНЯ"
01.20 Х/Ф "ЖЕНЩИНА ФРАНЦУЗСКОГО ЛЕЙТЕНАНТА"
04.10 "ФУТБОЛЬНЫЙ КЛУБ"
05.35 Т/С "КАРНАВАЛ"
06.40 "ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ"

Ариг Ус

07.30 "ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС". ПОГОДА
08.00 "С УТРА ПОЛЕЗНО"
08.45 "ФОРМУЛА УСПЕХА". "ЗНАКИ ЗОДИАКИ". ПОГОДА
08.55 "ЗДРАВСТВУЙ, ПРАЗДНИК"
09.00 "ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС"
09.30 М/С "КОТОПЕС"
09.55 "ЗНАКИ ЗОДИАКИ"
10.00 "ЗВЕРСКИЕ СКАЗКИ"
11.00 Х/Ф "ПОВАР-ВОР"
13.15 Т/С "ВО ВСЕМ ВИНОВАТЫ ПРЕДКИ"
13.40 М/С "ПРИКЛЮЧЕНИЯ ДЖИММИ НЕЙРОНА"
14.30 Т/С "РАБЫНЯ ИЗАУРА"
14.55 "ЗНАКИ ЗОДИАКИ"
15.00 "ШКОЛА РЕМОНТА"
16.00 Т/С "ПЛОХИЕ ДЕВЧОНКИ"
17.00 М/Ф
17.10 ПОБЕДОНОСНЫЙ ГОЛОС ВЕРУЮЩЕГО
17.40 Т/С "ДЕВСТВЕННИЦА"
18.40 "ЗНАКИ ЗОДИАКИ". ПОГОДА
18.45 "ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС"
19.00 "ЗАПРЕДЕЛЬНЫЕ ИСТОРИИ"
20.00 "БУДНИ"
20.20 "ФОРМУЛА УСПЕХА". "ЗДРАВСТВУЙ, ПРАЗДНИК!". "ЗНАКИ ЗОДИАКИ"
20.30 "ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС". ПОГОДА
21.00 Т/С "КАРМЕЛИТА"
22.00 "ДОМ-2. НОВАЯ ЛЮБОВЬ"
23.00 "ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС". ПОГОДА
23.25 "ЗНАКИ ЗОДИАКИ"
23.30 Х/Ф "БОЛЬШАЯ ПЕРЕМЕНА"

Тивиком

07.20 ПОГОДА. "ЛОСК"
07.30 М/С "ДУГ"
07.55 М/С "БЭЙБЛЕЙД"
08.25 Т/С "СОЛДАТЫ-5"
09.20 Т/С "МЭШ"
10.30 "24". ПОГОДА
10.50 "ЧАС СУДА"
12.55 "ИСЧЕЗНОВЕНИЯ". "ФРЭНК ЛЮК"
13.30 "24". ПОГОДА. "ЛОСК"
14.00 Т/С "ЛОЛА И МАРКИЗ. ВИРТУОЗЫ ЛЕГКОЙ НАЖИВЫ": "РУКИ ВВЕРХ! Я ВАША ТЕТЯ"
15.15 Т/С "СЕКРЕТНЫЕ МАТЕРИАЛЫ"
16.15 Т/С "СОЛДАТЫ-5"
17.30 Т/С "ФИРМЕННАЯ ИСТОРИЯ"
18.45 Т/С "МЯТЕЖНЫЙ ДУХ"
19.45 "МИСТЕР БИН"
20.00 "ДОМАШНИЙ ЗООПАРК"
20.15 "СПОРТ-ЦЕНТР РБ". ПОГО-

КАМСТРОМ ул. Крылова, 2. Заудинская реалбаз, пр. Автомобилистов, 12, (Стрелка). 41-44-32, 42-80-28 21-78-26 маг. "Строительные материалы"
Цемент Шифер 7-волновой Кирпич ДВП ДСП Рубероид Лапая
Асбестр Гипсокартон Лидоматериал Стекло. Резка "Изювер" Олифа Краски
Шифер плоский Лаки Водоэмульсионные краски Сухие смеси Инструменты
Добравка

ДА. "ЛОСК"
20.50 "ЖИЗНЬ С УЮТОМ"
21.00 Т/С "ЛОЛА И МАРКИЗ. ВИРТУОЗЫ ЛЕГКОЙ НАЖИВЫ": "РУКИ ВВЕРХ! Я ВАША ТЕТЯ"
22.10 Т/С "СОЛДАТЫ-5". ПОГОДА. "ЛОСК"
23.20 Т/С "ФИРМЕННАЯ ИСТОРИЯ"
00.30 "24". ПОГОДА
01.00 "МИСТЕР БИН"
01.15 Х/Ф "СЛИЗНИ"

СТС - «БАЙКАЛ»

06.00 Т/С "ПУМА. БОРЕЦ С ДОБРЫМ СЕРДЦЕМ"
06.50 М/Ф "СМЕШАРИКИ"
07.00 М/Ф "ВЕСЕЛЫЕ МЕЛОДИИ"
07.30 Т/С "МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ"
08.00 Т/С "НЕ РОДИСЬ КРАСИВОЙ"
09.00 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ
09.30 Т/С "ГРЕХИ ОТЦОВ"
10.30 Т/С "ЛЮБА, ДЕТИ И ЗАВОД..."
11.00 Х/Ф "ПРИКЛЮЧЕНИЯ НЯНИ"
13.00 Т/С "КАК СКАЗАЛ ДЖИМ"
13.30 М/С "ПИТЕР ПЭН И ПИРАТЫ"
14.00 М/С "ОХОТНИКИ ЗА ПРИВИДЕНИЯМИ"
14.30 М/С "ОЛИВЕР ТВИСТ"
15.00 М/С "ЛЮДИ В ЧЕРНОМ"
15.30 М/С "ПРИКЛЮЧЕНИЯ ДЖЕКИ ЧАНА"
16.00 Т/С "ЗЕНА - КОРОЛЕВА ВОИНОВ"
17.00 Т/С "ЧУДЕСА НАУКИ"
17.30 Т/С "ЗАЧАРОВАННЫЕ"
18.25 Т/С "МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ"
19.30 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ
20.00 Т/С "НЕ РОДИСЬ КРАСИВОЙ"
21.00 Т/С "ЛЮБА, ДЕТИ И ЗАВОД..."

21.30 Х/Ф "ТРОПА"
23.30 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ
00.00 Т/С "МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ"
00.35 ДЕТАЛИ
01.35 ПРОФИЛАКТИКА (ДО 06.00)

ДТВ

10.00 М/Ф
11.00 Т/С "НЯНЯ"
11.30 "КАК УХОДИЛИ КУМИРЫ. СЕРГЕЙ СТОЛЯРОВ"
11.55 "НЕСЛУЧАЙНАЯ МУЗЫКА"
12.00 ТЕЛЕМАГАЗИН
12.30 "АГЕНТСТВО КРИМИНАЛЬНЫХ НОВОСТЕЙ"
12.50 Х/Ф "СНАЙПЕР"
15.05 "САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО"
15.35 Т/С "ОКРУГ КОЛУМБИЯ"
16.30 Т/С "КРУТОЙ УОКЕР"
17.30 М/Ф
18.30 ШОУ "ДЕНЬГИ С НЕБА"
18.40 "ОПЕРГРУППА, НА ВЫЕЗД!"
19.25 "КАК УХОДИЛИ КУМИРЫ. СЕРГЕЙ СТОЛЯРОВ"
19.50 Х/Ф "НА ЧУЖОМ ПРАЗДНИКЕ"
21.40 "НЕСЛУЧАЙНАЯ МУЗЫКА"
21.45 ШОУ "ДЕНЬГИ С НЕБА"
22.05 "САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО"
22.30 Т/С "ЖЕНАТЫ И С ДЕТЬМИ"
22.55 Т/С "ВОЗВРАЩЕНИЕ ТИТАНИКА"
00.00 "ОПЕРГРУППА, НА ВЫЕЗД!"
00.40 "АГЕНТСТВО КРИМИНАЛЬНЫХ НОВОСТЕЙ"
01.00 Х/Ф "БАЗА "КЛЕЙТОН"
03.10 "КАРДАННЫЙ ВАЛ"
03.30 "ДЕВУШКИ С ОБЛОЖКИ"
04.45 "ДЕВУШКИ НЕ ПРОТИВ..."
05.15 "НЕСЛУЧАЙНАЯ МУЗЫКА"
05.25 "ШОУ ДЖЕРРИ СПРИНГЕРА"

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ • 21-62-62 •

Четверг, 8

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

07.00 "ДОБРОЕ УТРО"
10.00 НОВОСТИ
10.05 Т/С "ЗА ВСЕ ТЕБЯ БЛАГОДАРИЮ"
11.20 Т/С "АГЕНТ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ"
12.30 ИСКАТЕЛИ. "ИЛЬЯ МУРОМЕЦ"
13.00 НОВОСТИ
13.05 "БОЛЬШОЙ ОБЕД"
14.20 "КОМАНДА ГУФИ"
14.50 Т/С "СКАРЛЕТТ"
16.00 НОВОСТИ
16.10 "ЛОЛИТА. БЕЗ КОМПЛЕКСОВ"
17.00 Т/С "ХОЗЯЙКА СУДЬБЫ"
18.00 "ФЕДЕРАЛЬНЫЙ СУДЬЯ"
19.00 ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ
19.10 "КРИВОЕ ЗЕРКАЛО"
19.40 Т/С "АДЪЮТАНТЫ ЛЮБВИ. ФАВОРИТКА"
20.50 "ЧЕЛОВЕК И ЗАКОН"
22.00 "ВРЕМЯ"
22.30 Т/С "ЗА ВСЕ ТЕБЯ БЛАГОДАРИЮ"
23.30 Д/Ф "ДВОЙНАЯ ЖИЗНЬ ГЕОРГИЯ БУРКОВА"
00.40 НОЧНЫЕ НОВОСТИ
01.00 "СУДИТЕ САМИ"
02.00 Х/Ф "НАВЕРНОЕ, БОГИ СОШЛИ С УМА-2"
03.50 Х/Ф "ВТОРЖЕНИЕ НА ЗЕМЛЮ"

«РОССИЯ»

06.00 "ДОБРОЕ УТРО, РОССИЯ!"
07.45, 08.45 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
08.15, 09.05 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ (НА БУР. ЯЗ.)
09.45 Т/С "ПРИМАДОННА"
КАНАЛ БГТРК
10.45 "ТОЛИ". ХУД.-ПУБЛИЦИСТИЧЕСКАЯ ПРОГРАММА
11.10 МУНХЭ ЗУЛА
11.30 "ТАМИР"
КАНАЛ "РОССИЯ"
11.45 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
12.00 ВЕСТИ
12.30 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ. ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
12.50 Х/Ф "МАРОСЕЙКА, 12". "ГЕН СМЕРТИ", 3 С.
13.45 "ЧАСТНАЯ ЖИЗНЬ"
14.45 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
15.00 ВЕСТИ
15.10 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ. ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
15.30 "СУД ИДЕТ"

16.30 Т/С "БОЙ С ТЕНЬЮ"
17.30 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
17.40 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ. ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
18.00 ВЕСТИ
18.15 "КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ"
18.45 Т/С "ОБРЕЧЕННАЯ СТАТЬ ЗВЕЗДОЙ"
19.45 Т/С "ЧЕРНАЯ БОГИНЯ"
20.45 ВЕСТИ. ПОДРОБНОСТИ
21.00 ВЕСТИ
21.30 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ. ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
21.50 "СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!"
22.00 Т/С "ПРИМАДОННА"
22.55 Т/С "БОЙ С ТЕНЬЮ"
00.00 "ВЕСТИ+"
00.20 "СТРАСТИ ПО ДИЕТЕ"
01.15 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
01.30 Х/Ф "ЗАСНЕЖЕННЫЕ КЕДРЫ"

НТВ

07.00 "СЕГОДНЯ УТРОМ"
10.15 "ВОПРОС... ЕЩЕ ВОПРОС"
11.00 "СЕГОДНЯ"
11.15 "КРИМИНАЛЬНАЯ РОССИЯ"
11.50 "ПРИНЦИП ДОМИНО"
12.50 Т/С "АГЕНТСТВО "ЗОЛОТАЯ ПУЛЯ"
14.00 "СЕГОДНЯ"
14.30 "ДЛЯ ТЕБЯ"
15.30 Т/С "СВОЙ ЧЕЛОВЕК"
16.35 "ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ"
17.00 "СЕГОДНЯ"
17.20 Т/С "УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ"

КАНАЛ БГТРК

19.35 ПРАВЫЙ РУЛЬ
19.45 ТЕЛЕВИЗИОННАЯ ПРИЕМНАЯ

КАНАЛ НТВ

20.00 "СЕГОДНЯ"
20.40 Т/С "СВОЙ ЧЕЛОВЕК"
21.50 Т/С "ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА-2. СВЕЖИЙ ДИЗАЙН"
23.00 "СЕГОДНЯ"
23.40 "К БАРЬЕРУ!"
01.00 "СЕГОДНЯ"
01.20 КОНЦЕРТ "ФУТБОЛЬНАЯ РОССИЯ: ПРИКОСНИСЬ К МЕЧТЕ"
02.40 "В ПОИСКАХ РАДУЖНОЙ ЗМЕИ"
03.45 БИЛЬЯРД

Ариг Ус

07.30 "ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС". ПОГОДА
08.00 "С УТРА ПОЛЕЗНО"
08.45 "ФОРМУЛА УСПЕХА". "ЗНАКИ ЗОДИАКИ". ПОГОДА
08.55 "ЗДРАВСТВУЙ, ПРАЗДНИК!"

09.00 "ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС"
09.30 М/С "КОТОПЕС"
09.55 "ЗНАКИ ЗОДИАКИ"
10.00 Х/Ф "БОЛЬШАЯ ПЕРЕМЕНА". 1-2 С.
13.05 М/Ф "НАШ ДРУГ ПИШИЧИ-ТАЙ"
13.15 Т/С "ВО ВСЕМ ВИНОВАТЫ ПРЕДКИ"
13.40 М/С "ПРИКЛЮЧЕНИЯ ДЖИММИ НЕЙРОНА"
14.30 Т/С "РАБЫНЯ ИЗАУРА"
14.55 "ЗНАКИ ЗОДИАКИ"
15.00 ШКОЛА РЕМОНТА
16.00 Т/С "ПЛОХИЕ ДЕВЧОНКИ"
17.00 ГАРАЖ. ИЗ РУК В РУКИ
17.10 ПОБЕДОНОСНЫЙ ГОЛОС ВЕРУЮЩЕГО
17.40 Т/С "ДЕВСТВЕННИЦА"
18.40 "ЗНАКИ ЗОДИАКИ"
18.45 "ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС". ПОГОДА
19.00 "НЕВЕРоятно, но ФАКТ". "ФОРМУЛА УСПЕХА"
20.00 "БУДНИ"
20.25 "ЗНАКИ ЗОДИАКИ"
20.30 "ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС". ПОГОДА
21.00 Т/С "КАРМЕЛИТА"
22.00 "ДОМ-2. НОВАЯ ЛЮБОВЬ"
23.00 "ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС". ПОГОДА
23.25 "ЗНАКИ ЗОДИАКИ"
23.30 Х/Ф "БОЛЬШАЯ ПЕРЕМЕНА". 3-4 С.

Тивиком

07.20 "ЛОСК". ПОГОДА
07.25 "СПОРТ-ЦЕНТР РБ"
07.55 М/С "БЭЙБЛЕЙД"
08.25 Т/С "СОЛДАТЫ-5"
09.20 Т/С "МЭШ"
10.30 "24". ПОГОДА
10.50 "ЧАС СУДА"
13.00 "ИСЧЕЗНОВЕНИЯ". "ЛОРД ЛУКАН: УБИЙЦА В БЕГАХ"
13.30 "24". ПОГОДА. "ЛОСК"
14.00 Т/С "ЛОЛА И МАРКИЗ. ВИРТУОЗЫ ЛЕГКОЙ НАЖИВЫ": "РУКИ ВВЕРХ! Я ВАША ТЕТЯ"
15.15 Т/С "СЕКРЕТНЫЕ МАТЕРИАЛЫ"
16.15 Т/С "СОЛДАТЫ-5"
17.30 Т/С "ФИРМЕННАЯ ИСТОРИЯ"
18.45 Т/С "МЯТЕЖНЫЙ ДУХ"
19.45 "МИСТЕР БИН"
20.00 "ЛОСК". ПОГОДА
20.10 "ЖИЗНЬ С УЮТОМ"
20.15 "РАДАР-СПОРТ"
21.00 Т/С "ЛОЛА И МАРКИЗ. ВИРТУОЗЫ ЛЕГКОЙ НАЖИВЫ": "РУКИ ВВЕРХ! Я ВАША ТЕТЯ"
22.10 Т/С "СОЛДАТЫ-5". ПОГОДА. "ЛОСК"
23.20 Т/С "ФИРМЕННАЯ ИСТОРИЯ"

00.30 "24". ПОГОДА
01.00 "МИСТЕР БИН"
01.15 Х/Ф "СЛИЗНИ"

СТС - «БАЙКАЛ»

06.00 Т/С "ПУМА. БОРЕЦ С ДОБРЫМ СЕРДЦЕМ"
06.50 М/Ф "СМЕШАРИКИ"
07.00 М/Ф "ВЕСЕЛЫЕ МЕЛОДИИ"
07.30 Т/С "МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ"
08.00 Т/С "НЕ РОДИСЬ КРАСИВОЙ"
09.00 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ
09.30 Т/С "ГРЕХИ ОТЦОВ"
10.30 Т/С "ЛЮБА, ДЕТИ И ЗАВОД..."
11.00 Х/Ф "ДЖО КИДД"
13.00 Т/С "КАК СКАЗАЛ ДЖИМ"
13.30 М/С "ПИТЕР ПЭН И ПИРАТЫ"
14.00 М/С "ОХОТНИКИ ЗА ПРИВИДЕНИЯМИ"
14.30 М/С "ОЛИВЕР ТВИСТ"
15.00 М/С "ЛЮДИ В ЧЕРНОМ"
15.30 М/С "ПРИКЛЮЧЕНИЯ ДЖЕКИ ЧАНА"
16.00 Т/С "ЗЕНА - КОРОЛЕВА ВОИНОВ"
17.00 Т/С "ЧУДЕСА НАУКИ"
17.30 Т/С "ЗАЧАРОВАННЫЕ"
18.25 Т/С "МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ"
19.30 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ
20.00 Т/С "НЕ РОДИСЬ КРАСИВОЙ"
21.00 Т/С "ЛЮБА, ДЕТИ И ЗАВОД..."
21.30 Х/Ф "МАФИЯ"
23.30 ПРОГНОЗ ПОГОДЫ. ИСТО-

РИИ В ДЕТАЛЯХ
00.00 Т/С "МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ"
00.35 ДЕТАЛИ
01.35 ПРОФИЛАКТИКА (ДО 06.00)

ДТВ

10.00 М/Ф
11.00 Т/С "НЯНЯ"
11.30 "КАК УХОДИЛИ КУМИРЫ. ВАДИМ СПИРИДОНОВ"
11.55 "НЕСЛУЧАЙНАЯ МУЗЫКА"
12.00 ТЕЛЕМАГАЗИН
12.30 "АГЕНТСТВО КРИМИНАЛЬНЫХ НОВОСТЕЙ"
12.50 Х/Ф "СТАЛЬНЫЕ КОГТИ"
15.05 "САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО"
15.35 Т/С "ОКРУГ КОЛУМБИЯ"
16.30 Т/С "КРУТОЙ УОКЕР"
17.30 М/Ф
18.30 ШОУ "ДЕНЬГИ С НЕБА"
18.40 Д/С "ОПЕРГРУППА, НА ВЫЕЗД!"
19.25 "КАК УХОДИЛИ КУМИРЫ"
19.50 Х/Ф "И ТЫ УВИДИШЬ НЕБО"
21.25 "НЕСЛУЧАЙНАЯ МУЗЫКА"
21.30 ШОУ "ДЕНЬГИ С НЕБА"
22.05 "САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО"
22.30 Т/С "ЖЕНАТЫ И С ДЕТЬМИ"
22.55 Т/С "ВОЗВРАЩЕНИЕ ТИТАНИКА"
00.00 "ОПЕРГРУППА, НА ВЫЕЗД!"
00.40 "АГЕНТСТВО КРИМИНАЛЬНЫХ НОВОСТЕЙ"
01.00 Х/Ф "ОПУСТОШАЮЩИЙ"
03.10 "ШЕФ РЕКОМЕНДУЕТ"
03.15 "КАРДАННЫЙ ВАЛ"

КУПИ ПАЛЬТО
В СЕТИ МАГАЗИНОВ
"Иркутская одежда Синар"
и выиграй
ДОМАШНИЙ КИНОТЕАТР!
Акция проходит по 10 декабря
44-29-92 55-16-04

Пятница, 9

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

07.00 "ДОБРОЕ УТРО"
10.00 НОВОСТИ
10.05 Т/С "ЗА ВСЕ ТЕБЯ БЛАГОДА-
РЮ"

"РОССИЯ"

06.00 "ДОБРОЕ УТРО, РОССИЯ!"
07.45, 08.45 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
08.15, 09.05 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ (НА
БУР. ЯЗ.)

15.30 "СУД ИДЕТ"
16.30 Т/С "БОЙ С ТЕНЬЮ"
17.30 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
17.40 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ. ВЕСТИ-
БУРЯТИЯ

НТВ

07.00 "СЕГОДНЯ УТРОМ"
10.15 "ВОПРОС... ЕЩЕ ВОПРОС"
11.00 "СЕГОДНЯ"

КАНАЛ БГТРК

19.35 МИР СВЯЗИ
19.45 НОВОСТИ БЕЗ ПОЛИТИКИ
КАНАЛ НТВ
20.00 "СЕГОДНЯ"

Ариг Ус

07.30 "ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС".
ПОГОДА
08.00 "С УТРА ПОЛЕЗНО"

09.30 М/С "КОТОПЕС"
09.55 "ЗНАКИ ЗОДИАКИ"
10.00 Х/Ф "БОЛЬШАЯ ПЕРЕМЕНА".
3-4 С.

Тивиком

07.10 "РАДАР-СПОРТ". ПОГОДА.
"ЛОСК"
07.55 М/С "БЭЙБЛЕЙД"
08.25 Т/С "СОЛДАТЫ-5"

ШИНЫ". ПОГОДА
00.30 Х/Ф "ПОЖИРАТЕЛЬ ЗМЕЙ"
02.35 Т/С "СЕКРЕТНЫЕ МАТЕРИА-
ЛЫ"

СТС - "БАЙКАЛ"

06.00 Т/С "ПУМА. БОРЕЦ С ДОБ-
РЫМ СЕРДЦЕМ"
06.50 М/Ф "СМЕШАРИКИ"
07.00 М/Ф "ВЕСЕЛЫЕ МЕЛОДИИ"

00.20 Х/Ф "ЧУЖИЕ ДЕНЬГИ"
02.25 ПРОФИЛАКТИКА (ДО 06.00)

ДТВ

10.00 М/Ф
11.00 Т/С "НЯНЯ"
11.30 "КАК УХОДИЛИ КУМИРЫ.
СЕРГЕЙ СУПОНЕВ"

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ • 21-62-62 •

Суббота, 10

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

07.00 НОВОСТИ
07.10 "ШУТКА ЗА ШУТКОЙ"
07.30 Х/Ф "ПРОРЫВ"

"РОССИЯ"

07.00 "ДОБРОЕ УТРО, РОССИЯ!"
08.40 "ЗОЛОТОЙ КЛЮЧ"
09.00 ВЕСТИ
09.10 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ. ВЕСТИ-
БУРЯТИЯ

КОГО
17.10 КУРЬЕР
17.15 ТЕЛЕВИЗИОННАЯ ВИКТОРИ-
НА "ЧТОБЫ ЗНАЛИ И ПОМНИЛИ"

КАНАЛ "РОССИЯ"

19.00 "АНШЛАГ И КОМПАНИЯ"
19.55 "СЕКРЕТ УСПЕХА"
20.50 В "ГОРОДКЕ"

НТВ

07.35 КОЛЛЕКЦИЯ НАЦИОНАЛЬНО-
ГО ГЕОГРАФИЧЕСКОГО ОБЩЕ-
СТВА. "ВЕЧНЫЕ ВРАГИ. ЛЬВЫ И ГИ-
ЕНЫ"

КАНАЛ БГТРК

14.20 "КТО ЭТО?". ИНТЕЛЛЕКТУ-
АЛЬНАЯ ИГРА
14.45 РАДОСТЬ ВСТРЕЧИ
КАНАЛ НТВ
15.00 Х/Ф "ШАЛЬНАЯ БАБА"

01.55 "МИРОВОЙ БОКС. НОЧЬ НО-
КАУТОВ"
02.45 Х/Ф "ВОДНАЯ СТРАНА"
04.35 Х/Ф "55 ДНЕЙ В ПЕКИНЕ"

Ариг Ус

07.30 "ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС".
ПОГОДА
07.55 "ЗНАКИ ЗОДИАКИ"
08.00 М/С "ЖЕСТОКИЕ ВОЙНЫ"

Тивиком

08.30 "ДИКАЯ ПЛАНЕТА". ПОГОДА
09.30 М/С "ДЕЙГАНДР"
09.55 М/С "БЛИЗНЯШКИ-ПЯТЕР-
НЯШКИ"

16.55 Х/Ф "БАНДА КЕЛИИ"
19.30 "МУЗЫКАЛЬНЫЕ ПОЗДРАВ-
ЛЕНИЯ". ПОГОДА
19.55 "ЖИЗНЬ С УЮТОМ"

СТС - "БАЙКАЛ"

06.00 Х/Ф "ЗАМОРОЖЕННАЯ КА-
ЛИФОРНИЯ"
07.35 М/Ф "О ТОМ, КАК ГНОМ ПО-
КИНУЛ ДОМ"

17.30 Х/Ф "ГОРОД МАСОК"
19.50 Т/С "МОЯ ПРЕКРАСНАЯ
НЯНЯ"

ДТВ

10.30 Т/С "НАПРЯГИ ИЗВИЛИНЫ"
11.05 "ТОВАРЫ ДЛЯ ВАС"
11.25 "РЕЗЕРТ УСПЕХА"

ПОЧЕМУ ХОРОШИЕ ХОЗЯЙКИ
ВЫБИРАЮТ УСОЛЬСКИЕ
КОЛБАСЫ?
Сделана с любовью
Изготовлена из российского сырья и
свинины собственного производства

КОМПЬЮТЕР. Ремонт, ус-
тановка программ, локаль-
ные сети, обучение, консуль-
тации. Тел.: 42-58-65. Сот.
тел. МТС 8 914 841 2177
Св-во № 444043.

Воскресенье, 20

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.45 М/Ф "ДОЛИНА ПАПОРОТНИКОВ"
 07.00 НОВОСТИ
 07.10 М/Ф "ДОЛИНА ПАПОРОТНИКОВ". ОКОНЧАНИЕ
 08.00 Х/Ф "ЕСТЬ ИДЕЯ"
 09.20 СЛУЖУ ОТЧИЗНЕ!
 09.50 "ДОНАЛЬД ДАК ПРЕДСТАВЛЯЕТ"
 10.20 "УМНИЦЫ И УМНИКИ"
 11.00 НОВОСТИ
 11.10 "НЕПУТЕВЫЕ ЗАМЕТКИ"
 11.30 ПОКА ВСЕ ДОМА
 12.20 "ВЕСЕЛЫЕ КАРТИНКИ"
 13.00 НОВОСТИ
 13.10 ЖИВОЙ МИР. "БОЛЬШАЯ ОХОТА"
 14.10 АЛЕКСАНДР НЕВЗОРОВ. "ЛОШАДИНАЯ ЭНЦИКЛОПЕДИЯ". 2 Ч.
 15.20 "КВН-2005". ВЫСШАЯ ЛИГА. ПЕРВЫЙ ПОЛУФИНАЛ
 17.40 НЕВЕРОЯТНЫЕ ПРИКЛЮЧЕНИЯ РУССКИХ ВО ФРАНЦИИ В ПРОГРАММЕ "БОЛЬШИЕ ГОНКИ"
 19.00 ВРЕМЕНА
 19.50 "ТРУС, БАЛБЕС, БЫВАЛЫЙ". 2 Ч.
 20.40 "СЕРДЦЕ АФРИКИ"
 22.00 ВОСКРЕСНОЕ "ВРЕМЯ"
 22.45 Х/Ф "ЗНАКОМСТВО С РОДИТЕЛЯМИ"
 00.50 БОКС. МАРКО АНТОНИО БАРРЕРА - РОББИ ПЕДЕН
 01.50 СУПЕРЧЕЛОВЕК. "ДАРЫ ПРЕДКОВ". 4 Ч.
 02.50 Х/Ф "КАНДИДАТ НА УБИЙСТВО"
 04.40 Т/С "ДЕФЕКТИВНЫЙ ДЕТЕКТИВ"
 05.30 Д/Ф "РУБЛЕВКА"

РОССИЯ

07.00 "ДОБРОЕ УТРО, РОССИЯ!"
 08.20 "СЕЛЬСКИЙ ЧАС"
 08.45 "ТВ БИНГО-ШОУ"
 09.00 ВЕСТИ
 09.10 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ. ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
 09.20 "ДИАЛОГИ О ЖИВОТНЫХ"
 09.55 Х/Ф "БЕТХОВЕН-4"
 11.30 "УТРЕННЯЯ ПОЧТА"
 12.00 ВЕСТИ
 12.10 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ. ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
 12.20 "ГОРОДОК". ДАЙДЖЕСТ
 12.55 "САМ СЕБЕ РЕЖИССЕР"
 13.45 "СМЕХОПАНОРАМА"
 14.15 "ПАРЛАМЕНТСКИЙ ЧАС"
 15.00 ВЕСТИ
 15.20 "ФИТИЛЬ № 66"
 16.10 Х/Ф "ЗОЛОТАЯ МИНА"
 18.00 ВЕСТИ
 18.10 Х/Ф "ЗОЛОТАЯ МИНА"
 19.00 "АНШЛАГ И КОМПАНИЯ"
 21.00 "ВЕСТИ НЕДЕЛИ"
 22.00 "СПЕЦИАЛЬНЫЙ КОРРЕСПОНДЕНТ"
 22.25 Х/Ф "САМЫЕ СЧАСТЛИВЫЕ"
 00.20 Х/Ф "ТРУДНАЯ МИШЕНЬ"
 02.20 Х/Ф "ОСТРОВ"

НТВ

07.20 Х/Ф "СЛУЧАЙ В КВАДРАТЕ 36-80"
 08.30 М/Ф "СКАЗКИ БАЖЕНОВА"
 09.00 "СЕГОДНЯ"
 09.15 Т/С "ПОЛИЦЕЙСКИЙ КЭТТС И ЕГО СОБАКА"
 09.45 "ИХ ПРАВИ"
 10.25 "ЕДИМ ДОМА!"
 11.00 "СЕГОДНЯ"
 11.15 "ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ. ОБЗОР ЗА НЕДЕЛЮ"
 11.40 "TOP GEAR"

12.15 "ЦЕНА УДАЧИ"
 13.05 "РАСТИТЕЛЬНАЯ ЖИЗНЬ"
 14.00 "СЕГОДНЯ"
 КАНАЛ ВГТРК
 14.20 НОВОСТИ БЕЗ ПОЛИТИКИ
 14.30 "МУНХЭ ЗУЛА"
 КАНАЛ НТВ
 15.00 Х/Ф "СТРЕЛЕЦ НЕПРИКАЯННЫЙ"
 17.00 "СЕГОДНЯ"
 17.15 "ОДИН ДЕНЬ. НОВАЯ ВЕРСИЯ"
 17.55 "СВОЯ ИГРА"
 18.50 Т/С "СЫЩИКИ-IV"
 20.00 "СЕГОДНЯ. ИТОГОВАЯ ПРОГРАММА"
 20.55 "ЧИСТОСЕРДЕЧНОЕ ПРИЗНАНИЕ"
 21.30 "ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ. ОБЗОР ЗА НЕДЕЛЮ"
 21.50 Т/С "АДВОКАТ"
 23.00 "ВОСКРЕСНЫЙ ВЕЧЕР С ВЛАДИМИРОМ СОЛОВЬЕВЫМ"
 00.15 Х/Ф "ТЕНЕВОЙ ПАРТНЕР"
 02.20 "ЖУРНАЛ ЛИГИ ЧЕМПИОНОВ"
 03.10 Х/Ф "ЯНВАРСКИЙ ЧЕЛОВЕК"
 05.05 Х/Ф "ПОЗЫВНЫЕ БЭТ-21"

Ариг Ус

07.55 "ЗНАКИ ЗОДИАКИ". ПОГОДА
 08.00 М/С "ЖЕСТОКИЕ ВОЙНЫ"
 08.20 М/Ф
 09.00 М/С "СЕЙЛОРМУН"
 09.40 "ФОРМУЛА УСПЕХА". ПОГОДА
 09.45 "ВНИМАНИЕ! ЖЕНЩИНА ЗА РУЛЕМ"
 10.00 "С УТРА ПОРАНЫШЕ"
 11.00 Х/Ф "СОЛОМЕННАЯ ШЛЯПКА". "ЗДРАВСТВУЙ, ПРАЗДНИК!"
 "ЗНАКИ ЗОДИАКИ"
 14.00 М/Ф "КОТ В САПОГАХ"
 14.30 "ШКОЛА РЕМОНТА". "МАЛЕНЬКИЙ ТБИЛИСИ"

15.30 "БЛАГАЯ ВЕСТЬ"
 16.00 Х/Ф "НА ВОЙНЕ, КАК НА ВОЙНЕ". "ЗНАКИ ЗОДИАКИ"
 18.00 "САША ПЛЮС МАША". ПОГОДА
 19.00 "ШКОЛА РЕМОНТА". "ПОЭЗИЯ НА КУХОННОМ СТОЛЕ"
 20.00 "МОЕ ОТЕЧЕСТВО"
 20.20 "ЗДРАВСТВУЙ, ПРАЗДНИК!"
 20.25 Х/Ф "ЕГЕРЬ". "ФОРМУЛА УСПЕХА"
 22.00 "ДОМ-2. НОВАЯ ЛЮБОВЬ". "ЗНАКИ ЗОДИАКИ"
 23.00 "КОМЕДИ-КЛАБ"
 00.00 "СЕКС" С АНФИСОЙ ЧЕХОВОЙ"
 00.30 Т/С "ДИАГНОЗ - УБИЙСТВО"

Тивиком

08.20 "ДИКАЯ ПЛАНЕТА". ПОГОДА
 09.20 М/С "ДЕЙГАНДР"
 09.45 М/С "БЛИЗНЯШКИ-ПЯТЕРНЯШКИ"
 10.10 "НЕПОБЕДИМАЯ КОМАНДА СУПЕРОБЕЗЬЯНОК"
 10.40 М/С "СИМПСОНЫ"
 12.10 М/С "ДЯТЛОВЫ"
 12.40 "НЕДЕЛЯ"
 13.50 "ВОЕННАЯ ТАЙНА"
 14.30 "24". ПОГОДА. "ЛОСК"
 14.50 Д/Ф "ГИБЕЛЬ ГАГАРИНА"
 16.00 "НЕВЕРОЯТНЫЕ ИСТОРИИ"
 17.10 "ЖИЗНЬ С УЮТОМ"
 17.15 ШКОЛЬНОЕ ТВ
 17.45 "МУЗЫКАЛЬНЫЕ ПОЗДРАВЛЕНИЯ"
 18.15 ДОМАШНИЙ ЗООПАРК
 18.30 НА КОЛЕСАХ
 18.45 КИНЕМАТОГРАФ
 19.00 "НЕФОРМАТ"
 19.30 "24". ПОГОДА. "ЛОСК"
 20.00 "ОСТРОВ ИСКУШЕНИЙ"
 21.15 Х/Ф "СКРЫТАЯ УГРОЗА"
 23.15 "АЛЬТЕРНАТИВНЫЕ ГОДЫ РОК-Н-РОЛЛА"
 00.35 Х/Ф "МАЧЕХА"

ОСТС - БАЙКАЛ

06.00 Х/Ф "МИСТЕР МАГУ"
 07.30 М/Ф "ВЕРНИТЕ РЕКСА"
 07.50 М/С "СЕМЬЯ ПОЧЕМУЧЕК"
 08.20 М/Ф "СМЕШАРИКИ"
 08.30 М/Ф "ФЛИППЕР И ЛОПАКА"
 09.00 ПРОГНОЗ ПОГОДЫ. "УЛИЦА СЕЗАМ"
 09.30 М/Ф "ТАРАКАНИЩЕ"
 09.55 Х/Ф "ВЗРЫВ ИЗ ПРОШЛОГО"
 12.00 ПРОГНОЗ ПОГОДЫ. "ЖИЗНЬ ПРЕКРАСНА"
 14.00 СНИМИТЕ ЭТО НЕМЕДЛЕННО
 15.00 Т/С "ЛЮБА, ДЕТИ И ЗАВОД..."
 16.00 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ. СПЕЦИАЛЬНЫЙ ВЫПУСК
 16.30 М/С "ТОМ И ДЖЕРРИ"
 16.45 Т/С "МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ"
 17.20 Т/С "МОЛОДЫ И СЧАСТЛИВЫ"
 21.00 Х/Ф "МНЕ ХВАТИТ МИЛЛИОНА"
 23.05 МИСС МИРА-2005. ФИНАЛ
 01.05 Х/Ф "КЛЕРКИ"
 02.45 ПРОФИЛАКТИЧЕСКИЕ РАБОТЫ (ДО 06.00)

ДТВ

10.30 Т/С "НАПРЯГИ ИЗВИЛИНЫ"
 11.05 "ТОВАРЫ ДЛЯ ВАС"
 11.25 "РЕЗЕРТ УСПЕХА"
 11.35 М/Ф
 11.55 Х/Ф "ЛУЧШИЕ ИЗ ЛУЧШИХ"
 15.15 "ГОЛЛИВУДСКИЕ ИСТОРИИ. ДЕМИ МУР"
 16.10 Т/С "СПРУТ"
 17.25 "КАРДАННЫЙ ВАЛ"
 17.55 Т/С "ВОЗВРАЩЕНИЕ ТИТАНИКА"
 20.00 "САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО"
 20.30 "В ЗАСАДЕ"
 21.00 "ШОУ РЕКОРДОВ ГИННЕССА"
 22.00 "БЛАГОЧЕСТИВАЯ МАРТА"
 01.05 Т/С "C.S.I.: МЕСТО ПРЕСТУПЛЕНИЯ - МАЙАМИ"
 02.55 "ШЕФ РЕКОМЕНДУЕТ"
 03.00 "ДЕВУШКИ С ОБЛОЖКИ"
 04.20 "В ЗОНЕ РИСКА. СТАДНОЕ ЧУВСТВО"

ДУРАСХААЛЫНЬ МҮНХЭЛЖЭ...

Буряад ороной мэдээжэ хүбүүдэй нэгэн, мэргэжэлтэ кинооператор Василий СОКОЛОВ мэндэ ябаа наа, эдэ үдэрнүүдтэ тэбхэр 70 наһанайнгаа оёе тэмдэглэхэ байгаа.

СССР-эй кино-буулгабарин түүхэдэ горитой ехэ хубитаяа оруулһан зоной зэргэдэ Василий Сергеевич Соколов ёһото хуурияа эзэлнэ. Тэрэ 1935 ондо Шэтэ можын Хёлго станцида түрэнэн юм. наал 7 наһаяа гүйсөөд байһан хүбүүнэй абань - Сергей Антонович Балдаев - Эсэгэ ороноо хамгаалһын дайнда баатарай үхэлөөр унаа нэн. Тэрэ шэрүүн жэлнүүдтэ ажал хэжэ дүршлэн хүбүүн дайнай түгэсэхэтэй сасуу, Улаан-Үдэ ержэ, мүнөөнэй 1-дэхи лицей-интернатда оробо. Тэндээ 8 класс түгэсхөөд, хореографическа училищин оюутан болоо. Харин сэрэгэй албанда ябаха үедөө, тэрэ һайн дуранай фотографой мэргэжэл шудалһан байгаа. Тиймэһээ «Сибирячка» атальедэ фотографоор хүдэлжэ эхилһэн ушарын, саашадаа кинооператор болохо хуби заяандан сэхэ нүлөөлөө бэшэ гү? 1960 ондо тэрэ Москва ошожо, ВГИК-гэ орохо гэжэ шийдэб. Тэндэ орожо шадахаб гэжэ нэгшье этигээгүй нэм. Нэгэ хуурын түлөө аяар 15 хүн ана-мана тэмсэжэ байгаа ха юм. Гэбэ яабашье шалгалтануудаа «4», «5» дээрэ тушаагаад, оюутан боложо, өөрыгөө ехээр гайхуулаа нэм, - гэжэ Василий Сергеевич удаань, наһатайшаг болоод байхадаа дурсаһан байдаг.

1965 ондо тэрэ «Хасан-Арбакеш» гэжэ өөрынгөө түрүүшын фильм буулгаба. Тэрэнэ «Таджикфильмдэ» табигдаа нэн. Зүгөөр Василий Соколовой хүдэлмэрин намтар Киргизин киностудитай нягта холбоотой. 1960-аад онуудта «Киргизфильмдэ» табигдаһан ялас гэмэ кино тухай суу холо ойгуур тараба. Киргизин киногой суурхаха хэрэгтэ манай нотагай хүбүүн Василий Соколовой габьяа байһан лэ гэлтэй. Юуб гэжээ, «Токтогул», «Выстрел на перевале Караш», «Дела земные» болон бусад СССР-эй кинематографин алтан жасада ороһон фильмүүдье Василий Сергеевич буулгаһан байгаа ха юм. - Түрэл буряад арадтаа зорюулжа фильм буулгаха байгаа, - гэжэ тэрэ саг үргэжэ дурдадаг нэн ха. 1993 ондо тэрэ хүсэлын бэелүүлэгдэжэ, «Баргажан Тухам» гэхэн нийтэ гаршагтай баримтата фильм буулгаба. «Хара моритон» гэхэн кинофильм буулгаһан гэжэ нэгэ үе үргэнөөр соносхогдоо нэн. Тэрэниэ Василий Соколов буулгахаар томилогдон байгаа. Харин хуби заяан ондоогоор эрьшоо. Хоёрдохи тоонтодоо - Бишкек хотодо байха үедөө, тэрэ наһанһаа нүгшэжэ, тэндээл хүдөө табигдаа нэн.

Даша-Доржо БОЛОТОВ.

Соёлой һонинууд

ХАРАГШАД БУРДРАМЫН АРТИСТНУУДАЙ УУЛЗАБА

Үнгэрэгшэ долоон хоногой туршада Буряад драмын театрай танхим соо харагшад режиссёрнуудтай, артистнуудтай уулзалга үнгэрбэ.

Тэрэнэй урда Геннадий Башкуевый «СССР» гэхэн жүжэг табигдажа, олониие бодолгото болгоо хаш. Тэрэ бодолнууд тухайгаа харагшад жүжэгэй артистнар, режиссёртой хөөрэлдэхэ аргатай байба. Режиссёр В.И.Кондратьевта, жүжэгэй автор Геннадий Башкуевта сугларһан оюутад хандажа, асуудалнуудые табиба. Зүжэгэй гол удха тухай олон үгэ хэлэгдэбэ. Хэмжээ ябуулгада театрай ахамад режиссёр Цырен Бальжанов, РФ-гэй арадай артистка Нина Токуренова гэгшэд хабаадаба.

Иймэ хэмжээ ябуулга тус театрай литературна таһагые даагшаар наяшаг ажаллажа эхилһэн Н.Ч.Шабаевай үүсхэлээр үнгэрэгдэбэ.

ГОЁ ҺАЙХАНТАЙ ТАНИЛСАЖАЛ БАЙЛА

Ноябриин 29-дэ, Буряадай академическэ театрай тайзан дээрэ «Улаан-Үдын залуу балет» гэхэн бүлгэм театральна хаһаяа нээбэ. Тус театральна нэгдэлэй директор, Россин арадай артист Виктор Ганженкые нийслэл хотын мэргэй орлогшо Михаил Ян шэнэ хаһаар амаршалба. Гоё һайхан хатар наада хореографическа училищин оюутад харуулба. Тэдэнэй харагшадта табиһан вариацинууд гэхээд, «Баядерка», «Дон Кихот», «Диана и Октон», «Вакханалия».

Мүнөө дээрэ «Залуу балет» гэхэн бүлгэмдэ 26 залуу артистнар. Тэдэнэрэй нэрэнүүдые нэрлэе: Борис Ламажапов, Валентин Асалханов, Виктор Дампилов, Яна Коробова, Юлия Гончарова. Ерэхэ жэлэй апрель нарада залуу артистнар шалгалтаяа тушааха, тиймэһээ энэ концерт тэдэндэ баһалшые түрүүшын шалгалта болоно.

Иймэ бэлэгтэй бэрхэ багша Виктор Ганженкын шабинарыншые бэлэгтэй артистнар боложо, нютагаа суурхуулха юм бэшэ гү?

Янжам ЖАПОВА. Р.-Н.БАЗАРОВАЙ фото.

ЭДИР КОМПОЗИТОРНУУД ЭНЭЛ ДАА!

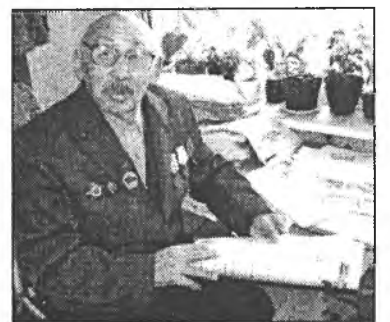
«Шэнэ зуун жэлэй бэлэгтэн» гэхэн эдир композиторнуудай нэгдэхэи республиканска конкурс байгша оной зун үнгэрһэн юм. Харин түгэсхэлэйн концерт ноябриин 19-дэ филармонида эмхидхэгдэбэ.

Буряадай мэргэжэлтэ хүгжэм байгуулагдаһадай нэгэн, бэлэгтэй композитор Жигжит Батуевай түрэнөөр 90 жэлэй ойдо зорюулагдаһан энэ конкурсдо арбаад гаран эдир композиторнууд хабаадаһан юм. Тэдэнэр Улаан-Үдэ хотын болон Таксимо тосхоной Хүүгэдэй искусствын хургуулинуудые, мүн П.И.Чайковскиин нэрэмжэтэ Хүгжэмэй коллежые түлөөлһэн байгаа.

Академическэ болон эстрадын хүгжэм зохёодог бэлэгтэйшүүл хоёр бүлэгтэ хубааржа, эрхимүүдээ элирүүлээ нэн. Тингэжэ эгээл бэлэгтэй гэжэ тодорһон хүбүүд, басагадые хүндэлэн ёһолхо хэмжээн түгэсхэлэй концертын үедэ эмхидхэгдээ бшуу. Тухай дипломүүдта болон мүнгэн шангуудта хүртэһэн эдиршүүл энэ концерт дээрэ бэлэгэ дахад гэршэлээ. Тэдэннээ гадуур, Жигжит Батуевай түрэлхид эндэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаа гээд тэмдэглэлтэй. Элитэ ехэ композиторай зохёохы замтай бодото баримтануудай үзэсхэлэн филармонин танхим соо дэлгэгдэжэ, суглаарагша олонийтын анхарал татаһан байха юм.

Буряад Республикын Соёлой болон олонийтэдэ мэдээсэлгын хэрэгсэлнүүдэй министрствын үүсхэнэн энэ конкурс заншалта болохо гэжэ найдахаар. Даша-Доржо БОЛОТОВ.

СОНИНОЙМНАЙ ҮНЭН НҮХЭР

Һаяхана редакцидамнай Эдын аймагай Петропавловка хууринһаа Найдан Гомбожапович МУНКУЕВ айлшаар ерээ. Тэрэ олон жэлдэ «Буряад үнэн» газетэдэ захил хэдэг юм. Найдан Гомбожапович - Эсэгэ ороноо хамгаалһын Агууехэ дайнда хабаадаһан, тон үнэгтэй сэрэгэй шагналнуудтай: «Улаан Одонной» орден, «Шэн зоригой түлөө», «Дайшалхы габьягай түлөө» медальнууд. Дайнай һүүлдэ ветеран Боцин совхоздо ахамад хонишоноор хүдэлөө. Тиин ажал хүдэлмэридөөшье оролдосотой, харюусалгатай, бэрхэ байһанаа гэршэлээ. Жэшэнь, 15 жэлэй туршада Найдан Гомбожапович хоёр дахин 100 эхэ хонинһоо 100 гаран хурьга абаһан юм. Тэрэ «Дүхэриг» газетэ уншаха дуратай: хүнүүд, тэдэнэй ажал хэрэгүүд тухай һонирхолтойгоор бэшгэдээд, үнгэрһэн ажабайдал зураглагдадаг гэжэ тоолоно.

Найдан Гомбожапович газетымнай олон хэнгээр гаража байхыень, мүн хүдэлмэрилэгшэдтэмнай ехэ амжалтануудые хүсөө.

Һайн даа, хүндэтэ Найдан Гомбожапович, танда элүүр энхые, эгээл һайн һайханиие хүсэнэбди. Саашадаашье газетымнай үнэн нүхэр байхатнай болтогой!

Редколлеги. Р.-Н.БАЗАРОВАЙ фото.

**1. УРАН ЗОХЁОЛШЫН
ТОБШО НАМТАР**
Тобхогор табан гүбээтэй
Таряата хадын оройд
Тииргэн нютагни анханһаа
томоотой аалин оршоно.
Эльгэ зүрхым хүлгүүлһэн
элдин тэрэ оройд
Эдир наһанайм түүдэг
элшэтэн-дүлэтэн носоно,
- гэжэ аяар табин жэлэй саада
тээ Матвей Осодоев түрэл
Оһынгоо Үлээ нютаг тухай
бэшһэн байдаг. «Хүдөө нютагай
хүбүүнби», - гэжэ тиихэдэ
омогорхон бэшэжэ ябаһан

болгогдожо гараһан юм.
Москвада хурахадаа Матвей
Осодоев олон яһанай нүхэдтэй
болоһон байха. Тэрэ хадаа
хожомоо суурхаһан ород уран
зохёолшо, «Литературная Рос-
сия» газетын ахмад редактор
байһан Эрнст Сафоновтой
илангаяа дүтөөр нүхэсэһэн
байба. Тиимэһээ тэрэ хүн
М.Осодоевой туужануудыг
оршуулжа, «На отшибе», «Зов»
гэһэн нэрэтэйгээр хоёр ном
Москвада ород хэлэн дээрэ
гаргажа, буряад нүхэрэйнгөө
нэрыг тэрэ үеын СССР гүрэн

Оһын аймагай В.К.Петоновой
нэрэмжэтэ библиотекэ тос-
хоной хургуулинуудтай хамта
М.Осодоевой 70 наһанай оёе
сентябриин хуушаар тэмдэг-
лэһэн байба.

Харин уран зохёолшын
түрэннютагай зон нажар,
намарайнгаа хэды ехэ тухагүй
ажал хүдэлмэрийн хоорондуур
айлшадай угтамжада эртээнһээ
түхээрээ. Юуб гэхэдэ, клубаа
газаа, досоогүй түбхинүүлхэ,
харгын захаархи бог шорой
сэбэрлэхэ, хургуули соогоо
музей шэмэглэхэ..., үшөө замда

Үлээ нютагай захиргаанай толгойлогшо А.Р.Шалтыков элидхэл хэжэ байна

ТҮРЭЛ ТООНТОЁО ДОМОГЛОҢОНОЙНЬ ДУРАСХААЛ

Уулзалгыг хүтэлэгшэ багша Н.А.Аюшинова хурагшадтаа

хүбүүн «Эмдэнь тулама
таряалан соогуур» холоһоо
ерэһэн айлшан шэнгээр миин
лэ адаглажа ябаа бэшэ ёһотой.
Балшар наһанинь дайнай
шэрүүн, үлэн хоһон сагта
тудаһан тула гүлмэр баһаан
«хүдэлмэрийн амта» үзэлсэжэ
үдөө ха юм даа. Олон хүүгэдтэй
айлай табадахи хүбүүн боложо
түрэннютагай Матвей сагай эрхэ
байдалаар орой хургуулида
орожо, таһалдажа байжа
хуража арбыг дүүргэхэдэ,
заабол саашань эрдэм бэлигээ
дээшлүүлхэ үсэд зоригтойгоор
өөрынгөө харгы шэлэжэ,
хуража, ажаллажа ябаа гэбэл,
нютагтаа колхоздошыг адуу-
шанаар, звеное даагшаар
хүдэлөө, «Усть-Ордын үнэн»
газетэдэ корреспондентээр
ажаллаа. Эдэбхитэй хүдөө
бэшгэжэ, шүлэгшэн удангүй
Москвагай, дэлхэй дээрэ ори
гансахан литературна ин-
ститудта орожо, орон дотороо
мэдээжэ уран зохёолшодто,
шүүмжэлэгшэдтэ зохёохы
ажалай орёо оньхо заалгаха
азатай байшоо.

Удаань ажал, ажал, үри
ехэтэй зохёохы ажал... «Буряад
үнэн» газетын редакцияда,
Буряадай номой хэблэлдэ
хүдэлхэ зуураа, даабарита
уялгынгаа хажуугаар амарха
нойроо намшаажа, уран зохёол
дээрээ яһала хуугаал даа.
Тиигэжэ «Уг изагуур» гэжэ
шүлэгэй суглуулбари, «Аша
хүбүүнэй бэлэг» гэжэ ба-
гашуулда зорюулан расказа-
зуудай номхоние, «Халуун
нажар», «Ууган хүбүүн», «Заха
холын займада», «Баршуудхын
дүүхэй» гэжэ туужануудыг
хойно хойноһоонь бэшэжэ
хэблүүлээ. Туужануудын 1985
ондо «Нютаг зонойм заяан»
гэһэн нэрэтэйгээр нэгэ ном

соо мэдээжэ болгоо ха юм.

«Буряад үнэн» болон «Ок-
ружная правда» гэжэ газетэдэ
эдэ бүгэдэ тухай бэшгэдээшье
һаань, уншагдада дахин
һануулан дурдабаб. Юуб гэхэдэ,
Матвей Михайлович Осодоев
үнгэрһэн зун дала хүрэхэ
байгаа бшуу. Харин нютагтаашье,
Буряад Республика
дотороошье хурса гуурһатай
журналист, уран зохёолшо
гэжэ бээ танюулан, хүн
талаараа сэбэр сэхэ һанаатай,
түбшэн зантай, урин шарайтай,
уярган сэдхэлтэй байһаараа
хүндэтэй болоһон Матвей
Михайловичнай аяар 26 жэлэй
саада тээ наһа барашоо бэлэй.
Тээд уран бэлигтэй хүнүүд
нютагай шарай, ороной
омогорхол хэн хадаа мартагдаха
бэшэ. М.М.Осодоевой ду-
расхаал үргэнөөр, хүндэтэйгөөр
тэмдэглэгдэбэ гэжэ мэдүүлээд,
энээн тухай богонёоршыг
хөөрэхэ дуран хүрэнэ.

2. «БУРЯАД ҮНЭННӨӨ» – ҮЛЭЭ ХҮРЭТЭР

Буряадай Уран зохёолшодой
холбооний правлени «Буряад
үнэн» Хэблэлэй байшангай
захирал хурагта уран зохёолшо,
журналистынгаа 70 наһанай
ойн дурасхаал яажа тэм-
дэглэхэб гэжэ һанаата болоһон
лэ байгаа. М.Осодоевой олон
жэлэй туршада сугтаа хүдэлһэн
журналист Б-М.Жигжитовэй
«Дүхэригтэ» гаргуулан «Дуугаа
дуулажа үрдеэгүй» гэһэн
очеркоор шуяатай, хүүеэтэй
бэшэшыг һаа, дурасхаалай
буянта хэмжээ ябууланууд
эхилээ һэн. Тэрэмнай сүлөө
забгүй август һара. Уран
зохёолшын наһанай нүхэр
Елена Анготовнагаар дам-
жуулан нютагтайнь холбоон
тогтоогдоо.

ябаашадай буужа тогтодог,
сэржэмээ үргэжэ гарадаг
Орголи гэжэ дабаан дээрэхи
барисада далабша бариха
хэрэгтэй байгаа. Үлээн захир-
гаанай толгойлогшо Анатолий
Романович Шалтыков
өөрөө гартаа хүхэ, хюрөө,
харуул баряад, хүниин тэн
болотор дархалалсадаг байгаа
гэһсэнэ.

Юрэ адаглахада, Үлээ аймаг,
округ дотороо яһала түб-
хинэнги, шанга шадалтай нютаг
байна. Барилга юумэн бата.
Үхэр малаар баяынь гэр-
шэлжэ, айл бүхэнэй хашаа соо
олон сомоо үбһэн. Зеленко
тээһэн һүүлшын тракторнууд
гудамжаар субажа ябаа һэн.

Би манай уран зохёолшодой
холбооние, «Буряад үнэн»
газетыг, мүн Буряадай гүрэнэй
университетэй буряад хэлэнэй
кафедрыг түлөөлжэ, Матвей
Михайловичай хани нүхэр
Елена Анготовнатай, Булад
хүбүүнтэйнь, мүн Шэтэһээ
ерэһэн Мария Михайловна дүү
басагантайнь хамта Үлээ нютаг
ошолсожо, дурасхаалай уулзал-
гануудта хабаадалсаха ушартай
болобоб.

Матвейн дүү Иосиф Ми-
хайловичайда буужа, үглөө-
дэрын болоһон баяр ёһолоддо

Зургаан ханатай буряад гэртэ угтамжа

хабаадалсабабди. 9 жэлэй урда
тээ баригдаһан 3 дабхар гоё
хургуулин газар зургаан
ханатай буряад модон гэр байна,
Урайнай тоног хэрэгсэл,
хубсаһа хунар суглуулагдажа
байһан, пезшэгүй зуухада гал
түлигдэһэн тэрэ гэр соо буряад
заншалаар угтуулаад, хур-
гуулин буряад хэлэнэй таһагта
оробобди. Номой үзэмжэ,
фотостенд, ханаар дүүрэн
поздэй шүлэгэй мүнүүд - булта
ойн баярай оршондо.

Ород болон буряад хэлэнэй
багша Надежда Александровна

Аюшинова хурагшад болон
багшанартайгаа хамта «Үлгэн
дайда - Үлээ нютаг» гэһэн уран
зохёолой, хүгжэмтэ композици
бэлдэһэн байба. хурагшад
М.М.Осодоевой намтарһаашье,
зохёолнуудһааньшыг хэһэ-
гүүдыг уншана... Матвей Ми-
хайловиче һайн мэдэхэ үни-
нэй багшанар, түрэлнүүдын
үгэ хэлэхээрээ хэлэбэ.

Эндэ аймагай түлөөлэгшэд;
захиргаанай толгойлогшо П.А.
Магданов, тэрэнэй орлогшо
А.Н.Болдырев, аймагай «Знамя
труда» газетын редактор
Л.С.Павлов, соёлой таһагыг
даагша И.С.Дампилова, райо-
ноной методист В.Б.Тулохонова
гэгшэд байлсаа.

Иимэ хэмжээ ябуулга яажа
буряад хэлэнэй багшанар-
гүйгөөр үнгэрхэ бэлэй. Тэдэнэр
- Д.М.Спасова (Эрхэдэй),
Т.В.Маркова (Ново-Ленино),
Т.Г.Шадаева (Үбэсэ), Д.И.Аша-
ханова (Бэлшэр), Э.Н.Батудаева
(Хаһаа) - манай абаашаһан
«Морин хуур», «Вершины»,
«Одон» журналуудыг хараад,
яажа захил хүүлэхэ, хаанаһаа
абажа байха гэһэн асуудалаар
намда хандаа һэн. Буряад хэлэн
дээрэ гарадаг номууд, газетэ,
журналнууд, туһаламжын по-
собинуудгүйгөөр үхибүүдыг

3 кооператив, 3 фермерскэ
ажахынууд урагшатайгаар
ажаллана. Нэгэ портрет хүнэй
анхрал татаадхина: үбсүүн
дээрээ 9 шагналтай зоригтой
залуу хүбүүн. Энэ хадаа
Афганистанда дайлагдаад,
Чечен Республикада алуулан
Владислав Шоболов гээшэ.
Үшөө нэгэ стенд бүришыг һаа,
гайхалтай. Хайша хайшаа хэдэн
метр хабтагай дээрэ мүнөөхил
Үлээмнай ноён Анатолий
Романович Шалтыковой угай
«модон» зураатай. Аяар 20 үе
һалаатуулан бэшээтэй байнал
даа.

Коридор соо үлгөөтэй байһан
ханын газетэдэ Матвей Ми-
хайловичай абгалха гуша болохо
9-дэхи классай хурагша
Светлана Осодоевагай бэшгэ
уншажа хайшаабабди.

Һүүлээрнь һая заһаба-
рилгада ороһон клубта үхи-
бүүдһээ захалаад үндэр наһатай
үбгэд, хүгшэд сугларжа,
нютагайнгаа хурагта хүбүүнэй
дурасхаал тэмдэглэхэ үдэшэ
үнгэрэгбэ. Эндэ һаһа концерт
наадан харуулагдаа ааб даа.

хургуулин мүнөөнэй ди-
ректор М.А.Халтаев М.Осо-
доевой зохёохы ажал тухай
элидхэл хэжэ, харин олон
жэлэй туршада хургуулин
директор ябаһан, мүнөө
нютагай засаг баряаша А.Р.
Шалтыков Үлээ нютагай түүхэ
тухай, солото бэрхэ хүнүүд
тухай баримта жэшээнүүд
дээрэ үндэһэлэн удха ша-
нартайгаар хөөржэ гараа.
Энээн тухай амьарынь
материал үгэмөөр.

Һаяшаг иимэл хэмжээ
ябуулга БГУ-гай Үндэһэтэнэй
гуманитарна институтта үн-
гэргэгдэбэ. Буряад таһагай
оюутадай энэ уулзалгада
кафедрыг даагша, профессор
С.Ж.Балданов элидхэл хэжэ,
литературна институтта сугтаа
хураһан уран зохёолшо
Д.О.Эрдынеев, суг хүдэлһэн
Буряадай арадай поэт Ц.Ц.
Дондогой, нютагайн хүн, аха
нүхэр болохо, хэдэн номой
автор М.Н.Гергенов болон бусад
Матвей Осодоев тухай ду-
расхаалнуудаараа хубаалдаа.
Оюутадыг миин байгаагүй -
зүжэг, шүлэг, дуутай багахан
программа бэлдэнхэй байба.
Буряад хэлэ, литературын
ерээдүйн багшанар иигэжэ
үшөө нэгэ зохёолшын нам-
тартай дүтөөр танилсаба.

Лобсон ТАПХАЕВ.

«Баатар мэргэн-2005» гэхэн конкурсо

ТҮРЭЛ ОРОНДОО ТҮРҮҮ ЗЭРГЭДЭ

Үнгэрхэн зундаа Зэдын районой байгуулагдахаар 70 жэлэй ой нур жабхаланта оршон байдалда гэмдэглэгдээн. Экономикын, эрдэм нуралсалай, соёлой болон спортын талаар туйлагдан горитойхон үнүүдын согсологдоо. Райондо спорт хөгжөөлгэдэ сэнгэшэгүй эхэ кубитаяа оруулан хүн тухай хөөрхэ хүсэлтэйб.

Анатолий Михайлович Цаганов Буряадай багшанарай дээдэ нургуулида нуража, түүхын багшын дипломтой болоод, түрэл Зэдынгээ Үшөөтэйн дунда нургуулида хүдэлжэ эхилхэн намтартай. Удаань ВЛКСМ-эй райкомой эмхидхэлэй таһагыг даагшаар баталагдаа. 1973 ондо Физкультура болон спортын талаар районно комитедэй түрүүлэгшээр томилогдоо хэн.

Районой бүхы нуурин, тосхонуудаар ябажа, хэрэг байдалтайн танилсахаан, голхормоор байгаа хэн гэхэ. Спортивна нэгшье зал үгы, спорт эрхилдэг хүнүүдыг үгы хэн. Анатолий залуугай сог залитайгаар шармайп оролдожо эхилээ. Урдаа түсэбүүдыг харалаад, үсэд нэтрүүгээр бээлүүдэг хэн. Спортдо үнхөөрөө дуратай, абьяас шуналтай, зориг түгэдэр, урагшаа ханаатай Николай Цыденжапович Гомбоев шэнги хүнүүдыг энэ ажалдаа олоор хабаадуулдаг болобо. Ажыхынуудай хүтэлбэрлэгшэдтэй холбоо барисаа тогтообо. Хонин ажалаараа бүхы республика соогоо суурхадаг райондоо хоншоодой дунда спартакиада үнгэргэбэл, зүйтэй байха гэжэ шидээд, эхэ бэлдэхэ хэжэ, шангуудыг тогтоожо, олон хоншоодой хабаадалгатай ёһотой хайндэр үнгэргөө хэн.

Энээнэй удаа нимэ спартакиада үнгэргэхэдэмнай туһалыг гээд бусад халбаринуудай хүтэлбэрлэгшэд Анатолий Михайловичта хандадаг болобо. Арадай гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй, барилгашадэй спартакиаданууд үнгэргэгдөө. Бага тосхонуудай спартакиада, спортын элдэб зүйлнүүдээр районой «дамжуулгын» кубогта хүртэхын түлөө, бусадшье мурсысөөнүүд үнгэргэгдэжэ эхилээ. Зэдын зон хүшэн, залуугүй архи, тамхи намнаха сүлөөгүй, ажалаа хээд лэ, хорилгодо бэлдээд лэ ябадаг болобо. Тингэжэ энэ хүдэлмэри «бурьялжа» эхилээ бэлэй.

Зэдын спортсменүүдэй бэлиг шадабари дээшэлжэ, республикада

үнгэргэгдэдэг элдэб мурсысөөнүүдэ олоороо эдбхитэйгээр хабаадажа шангай нууринуудыг эздэдэг болобо. Буряадай хүдөөтэй спортсменүүдэй түрүүшын наада үнгэргэхынь эздэнхидтэ найдаһанинь дэмы бэшэ. Энэ хэмжээ ябуулгыг үндэр хэмжээндэ үнгэргээн байна. Зэдын мэдээжэ хүнүүдэй шангуудта хүртэхын түлөө, үгышье наа, тэдэнэрэй дурасхаалда зорюулагдан республикын мурсысөөнүүд үнгэргэгдэдэг болоо. Жэшээн, Социалис Ажалай Герой, «Коммунизм» колхозой хоншоон Г.С.Цыремпиловагай шанда хүртэхын түлөө волейболоор, республикын ниитын ба шажанай мэдээжэ ажал ябуулагша Матвей Чойбоновой шанда хүртэхын түлөө дүрэ буялалдалгын ба буряад барилдаагаар, Оёорой совхозой директор Степан Филиповэй шанда хүртэхын түлөө боксоор мурсысөөн үнгэргэгдээн байгаа. Буряад оронхо Советскэ Союзай түрүүшын Герой хилын харуулан Гармажап Гармаевай дурасхаалда боксоор баһал мурсысөөн үнгэргэгдөө. Бултынь тоолохо болоо наа, газетын хуудаһаншье хүрэхэгүй байха.

Анатолий Михайловичай хүдэлхэн жэлнүүдтэ ажыхынуудай түб буусануудта 15 спортивна зал, 10 гаран стадион, Петропавловка нууринда хүрөөтэй гоё соёлой-спортивна комплекс, томо стадион баригдан юм.

Тэрэ бусад гүрэнүүдэй спортсменүүдэй харилсаа холбоо тогтоохон габыятай. Зэдын спортсменүүд Монгол, Хитад, Румыни, Болгари гүрэнүүдтэ нэгтэ бэшэ ошожо, мурсысөөнүүдтэ амжалтатайгаар хабаадаһан байна.

Тэрэ өөрөө дүрэ буялалдалгын

барилдаагаар районой сурхарбаануудта нэгтэ бэшэ илажа гараһан. Ажалдаа хэды сүлөөгүй байгашье наа, залуу халаанда бэлиг шадабарияа дамжуулдаг, зүб харгынь заажа, захижа, эхин шатаһаань дэмжэжэ, хүр хүдэнь үргэжэ байдаг хүн юм. Энэнь юунһэшье сэнтэй бишуу. Дүрэ буялалдалгын барилдаагаар РСФСР-эй болон СССР-эй суглуулагдамал командануудай гэшүүд В.Абушев, А.Айсуев, Б.Гомбожапов, С.Пашинский, армрестлингээр СССР-эй түрүүшын чемпион С.Федосеев гэгшэдэй, мүн бусад олон мэдээжэ барилдаашадай тренерынь байһан.

Хэжэ ябаһан хэрэгынь гүрэн түрэмнай сэнгэжэ, «Эсгэ ороной үмэнэ габыятай байһанай түлөө II шатын орденой» медалаар, «Россин Федерациин физкультура болон спортын отличник», «Ажалай шэн зоригтой түлөө», мүн «Россин Спорткомитедэй 80 жэл» гэхэн медальнуудаар шагнагдан юм. «РСФСР-эй физкультура болон спортын габыята хүдэлмэрилэгшэ», «Буряадай АССР-эй физкультурын габыята хүдэлмэрилэгшэ» гэхэн хүндэтэ нэрэ зэргэнүүд олгогдонхой. Монголой гурбан медалаар шагнагданхай. Районой алдарта ойн баяртай дашарамдуулан, Россин Барилдаашадай федерациин үнэтэ кубок барюулагдаа хэн.

Спортын хүгжэлтын 70 жэлэй түүхэ тухай ном бэлдэжэ гаргахы шидэхбэриин абтахада, спортивна хүдэлөөнэй эхи табилсагшадай нэгэн болохо А.М.Цаганов редактораар томилогдон байгаа. Энэ шухала хэрэгтэ хэзээ хэзээнэйхидэл харюулагдайгаар хандажа, бусад авторнуудтай хамта хужарлажа уншамаар. «Моя Джидна, долина богатырская» гэжэ ном бэлдэжэ хэблүүлэ. Орон нютагаа суурхуулан мэдээжэ спортсменүүд, мүн спортын түүхын «алтан» жасада оруулагдаһан гайхамшагта хүнүүд тухай эхэ дулаанаар бэшээтэй. Үнгэтэ фото-зурагуудаар шэмэглэгдэнхэй.

Нарантай үшөө эртэ, наһантай үшөө залуу. Буряад оронойнгоо, аглаг номин Зэдэ нютагайнгаа аша туһада саашааашье оролдожо, дэмбэрэлтэй хайхан хэрэгүүдыг бүтээжэ ябыг даа гээд Анатолий Михайловичта хүсээл даа.

Галина ЖАМСАРАНОВА, Россин Журналистнуудай холбооний гэшүүн, Буряад Республикын соёлой габыята хүдэлмэрилэгшэ.

На конкурс «Современная семейная пара-2005»

ЛЮБОВЬ К ДЕТАМ - БОЖИЙ ДАР

О, Еравна! «Край голубых озёр». «Синия Еравна». Необыкновенное ощущение свободы, свободного полёта, необычный прилив сил, замечательные люди... Это чувство не покидало меня во время знакомства с семьей из Еравны Николая Дашибыловича Бандеева - заслуженного врача РБ, врача высшей категории, супруги Натальи Батодалаевны, учительницы родного языка высшей категории, победительницы конкурса «Учитель года-1995», старшего сына Владимира - сотрудника Бурятской таможи и после ВСГУ, резчика по дереву, мастера берестяных изделий, младшего сына Гены - студента восточного факультета БГУ, участника ансамбля «Байкальские волны».

Н.Д. Бандеев родился в 1950 году в селе Исинага Еравнинского района. Окончил педиатрический факультет Томского медицинского института, ординатуру в Москве. Он в детстве мечтал лечить детей. Становление врача-профессионала, организатора и руководителя началось с работы в Прибайкальской и Еравнинской районных больницах, где ежедневно в его руках была жизнь ребенка. Сколько раз Николая Дашибыловича поднимали среди ночи. И в ночь, и в метель, и в дождь он спешил на помощь, спешил на боль, т.к. цена малейшего промедления - детская жизнь. И не было большего счастья видеть выздоравливающих ребятшек и радостные улыбки их матерей. Именно поэтому он идет по жизни, сверяя свои дела и поступки клятвой врача, данной ещё в юности. Н.Д. Бандеев в 1984 году стал руководителем детским стационарным отделением республиканского противотуберкулезного диспансера, оснастил всем необходимым. Он работал заместителем главного врача РПТА, главным фтизиатром г. Улан-Удэ с 1989 по 1997 годы. Сейчас руководит реабилитационным отделением РПТА.

Н.Д. Бандеев часто выступает по радио, телевидению, в периодической печати. А ведь такие шаги вызывают у населения чувство ответственности за свое будущее, здоровье, здоровье общества.

Его жена Наталья Батодалаевна, замеситель директора центра детского туризма и краеведения, имеет два высших образования: диплом библиотечного факультета ВСГАКИ и факультета бурятского языка и литературы БГПИ им. Д. Банзарова. В течение многих лет, работая в школах Бурятии, Наталья Батодалаевна на различных конкурсах подтверждает высокий профессионализм и отличное знание предмета. Стремление к самовыражению, прекрасная учительская интуиция, методический поиск привели педагога Бандееву к работе по системе развивающегося обучения. Её восторженные великолепные рассказы, неподдельная влюбленность в родную речь, язык, фольклор и историю родного края позволяют не только детям, но и взрослым по-иному взглянуть на изучение родного языка, вместе с тем правильно оценить культуру своего народа. Наталья Батодалаевна работала и успешно апробировала программу «Путешествие в страну Гэсэра», состоящую из 12 блоков. В её педагогической философии видим неустанный стремление пробудить томление «духовной жажды». Главное - воспитать своих подопечных в духе добра и любви к обычаям, традициям, богатейшему фольклору, культуре своего народа, а через них любви к родной речи и языку. Талант врача и учителя - это божий дар, которым обладает семья Бандеевых. На таких талантливых, фанатично влюбленных в свою работу людей держится наше детское будущее.

Валерий ЦЫБИКОВ, учитель школы г. Улан-Удэ.

«Туа сэсэн хатан-2005» гэхэн конкурсо

БАСАГАМНИ ЭРДЭМТЭН БОЛОХО ГЭЖЭ ХААНАНАА МЭДЭХЭ НЭМ ДАА

Түгнын талада үндэһэн хүн урин хайхан шарайгаараа, хүндэмүүшэ сагаан сэдхэлээрээ гансага илгардаг. Үни саһаа Түгнын бэрээд суутай бэлэй. Үнхөөрөөшье, мүнөөшье ажаглахада, сэрхэн хүүхэд олонхон байха. Эгээл нимэ үржэлтэй талын үхин болохо Светлана Санжижаповна ДАШИЕВА тухай бэшэ хүсэл түрөө.

Агуухэ дайнай хүүлэй хүндэ хүшэр үедэ Даша эсэгэн Света басага моринойнгоо тэргэ дээрэ нуулгажа, хутайн нургуулида абаашажа ябахдаа, хэдэн олон жэлэй ошоходо, басагамни эрдэмтэн болохо гэжэ хаанаһаа мэдэхэ нэм даа. Нургуулин наһа хүсэд гүйсөөгүй Света өөрөө эгэшэ нүхэр басага нажаан дахажа, ном үзэхэ тэгүүлэ бэлэй. Багшын гайхалаар, ерээдүйн хурагшан тоо тооложо, уншажа шадаха байба ха. Тимэһээ сэхэ нэгэдэхи класста торолтогүй ороһон байна. «Үшөө Хонхолын дунда нургуулида нуража ябаханда, багшамни математик болоорой гэжэ захинан юм, би тэрэ үгэнүүдынь мүнөө болотор зосоогоо хадагалан байдагби.» - гэжэ Светлана Санжижаповна нанан дурсана. Магад,

тихэхэшье тоо бодолгын орёохон харгы шэлэхэ гэжэ бодоо.

1943 оной зунай зулгы хаһада Даша-Нима Мункуевтанай бүлэдэ иддамхан басаган мүндэлжэ, аргагүй эхэ баяр баясхалан асарта. Тэрэ сагай байдалаар үри хүүгэдгүй түрэлэйхи болохо Дашатанда үриэс үргэжэ үндэлгүүлхэн байна. Түрэлхэн эсэгэ Даша-Нима Мункуев Свердловск хотодо юристын мэргэжэл абажа ерэнхэн, дээдын тушаалуудташье томилогдон - юстициин министр ябаһан бэрхэ хүн байгаа. Энэ түрэлхиин бэлиг талаан, һонор һүбэлгэн ухаан Света басагандань үгтөө гэхэдэ, адуу бэшэ. Светлана Мухар-Шабэрэй аймагай Хонхолын дунда нургуули амжалтатай дүүргэһэнэй удаа, Буряадай гүрэнэй багшын институтай физикоматематическа факультеттэ орожо, тэрэнэ эрхимээр түгэсэһэн байна. Тингэжэ түрэл Түгнээд бусаад багшалаа. Хоёр-гурбан жэлэй туршада багшын мэргэжэл бодотоор ойлгожо абаһанайнгаа хойно, Светлана Санжижаповна Зүүн зүгэй гүрэнэй технологическа институтта ассистентээр хүдэлхэе ороһон юм.

Тэрэ саһаа хойшо институтта таһалгарагүй ажаллаһаар. Гуша гаран жэлэй туршада юрын ассистенттэ доцент хүртээр ургаа. Тээд энэнь бэлээр үгтөөгүйн мэдээжэ. Воронежско гүрэнэй университеттэ аспирантура гаража, Хабаровскын гүрэнэй политехническэ университеттэ дэргэдэхи

диссертационно холбооний урда «Некоторые вопросы качественной теории дифференциальных уравнений» гэхэн темээр диссертаци хамгаалһан юм. Тингэжэ Буряадай технологическа университеттэ математикын эрдэмтэй кан-дидат гэхэн нэрэ зэргэтэй түрүүшын эхэнэр би болоһон байна.

Ямаршье шэгээлээр диссертаци бэшэхэ гээшэ нилээд хүндэһэн ажал гээшэ ааб даа. Тинбэшье минни диссертаци хамгаалгада аргагүй эхээр туһалһан А.Г. Баскаков, А.И. Перов гэгшэ профессор-хүтэлбэрлэгшэдтөө ходо баяртай байдагби, - гээд Светлана Санжижаповна тэмдэглэнэ. Тинхэ зуураа: «Формулуудыг бэшэжэ шадахаһаа бэшэ, намда ямар ондоо габыа байха даа», - гээдхинэ.

Светлана Санжижаповна эд бараагаар бээ шэмэглэнхээр, холын газарнуудыг харабал, дээрэ гэхэн һанал бодолтой. Тингэжэ сүлөө сагайнгаа байбал, мүнгэн хүрбэл, холуур аяншалжа эрэхэе зоридог. Германи, Франци, Итали, Люксембург, Австри гэхэн Европын гүрэнүүдээр ябажа ерэнхэнэ дулахаһаар хөөрэнэ. Арга тудалдабал, үшөөшье ябаха

хүсэлтэй байһанаа дуулгаа хэн.

«Урид хонхо дууламсаараа, оюутадтаа яаралта һэмби. Мүнөөшье гэдэнэртэйгээ харилсан хүдэлжэ ябахдаа, үнөөхидөө залуу заңдааб гэхээр байдаг», - гэжэ хөөрэнэ.

Эхэнэр хүнэй гол табилан хадаа үри хүүгэдэ зүбөөр хүмүүжүүлхэ гээшэ ааб даа. Светлана Санжижаповна энэ уялгана дүүрэнээр дүүргэжэ шадаа. Сэсэг басаганиинь Эрхүүгэй медицинскэ университеттэ түгэсэжэ эрээд, мүнөө дээрэ хотын санэпидстанцида санитарна эм-шинээр ажаллана, айл болонхой. Гэхэтэй хамта Света хээтэй хүгшэн эжы болодог. Марина ашань хүгшэн эжынгээ мэргэжэл шэлэхэ ханаатай - физико-математическа шэглэлтэй класста нурана.

Жаргалтай эжы, хүгшэн эжы, дүй дүршэл эхэтэй эрхим математик болохо Света хээтэйгээр минни түрэлхид омогорхдог. Ерэнхэн ороһон хүниин хүндэмүүшэ зангаар шэрээгээ дэлгээн, дулахан үгэнүүдээр утгадаг заншалтай Света хээтэйгээ ута наһа, элүүр энхыг хүсэхэ хүсэл байна.

Сарюуна ЭРДЫНЕЕВА, Б.БАЛДАНОВАЙ фото-зураг.

На конкурс "Меценат-2005"

АКАДЕМИК, ГОРНЯК, ПОЭТ...

И это все о нем - **Алексее Лукиче ЕРШОВЕ**, до недавнего времени генерального директора Восточно-Сибирского государственного института по проектированию шахт и разрезов ("Востсибгипрошахт"). Сейчас он - главный консультант этого института. Алексей Лукич - действительный член Академии горных наук Российской Федерации, член Академии проблем качества, обладатель награды Академии естественных наук "За пользу Отечеству". Щедро одаренный от природы, с душой, распахнутой для всего прекрасного, он сочиняет стихи, песни, играет на гармонии, занимается цветоводством - во всех смыслах замечательный человек.

А еще Алексей Лукич влюблен в природу и талантливых людей Бурятии - и все свои чувства выразил в новом сборнике стихов "Бурятская священная земля", презентация которого состоялась недавно в Национальной библиотеке РБ. Это одна из 25 книг, выпущенных поэтом. Странностями сотрудников библиотеки вечер получила замечательным, царил особая атмосфера высоких чувств, объединившая друзей, единомышленников.

Впервые с Алексеем Лукичом мы познакомились 2 года назад на традиционном празднике Сартул-Гэгэтуиского дацана, куда он приехал по

приглашению своего друга, в то время настоятеля дацана, доктора буддийской философии, поэта Матвея Рабдановича Чойбонова. Когда Матвей Рабданович обратился за помощью к Алексею Лукичу, и тот оказал неоценимую поддержку, внеся огромную лепту в строительство дацана.

Алексей Лукич родился на берегах Ангары, в Аларском районе, где через Ангару виден Боханский район. Закончил горный металлургический институт в 1960 году. И с 1961 года занимается проектированием и развитием угольной отрасли Бурятии. Это шахта Гусиноозерск в Селенгинском районе, разрез Холболдзинский в Закаменском районе, разрез Тугнуйский в Саган-Нуре Мухоршибирского района. Сейчас институт приступает к освоению месторождения Никольское в этом же районе. Будучи еще юным, он вместе с Андреем Урупхеевичем Модооговым забивал первый репер на разрезе Тугнуйский, выбирал площадку для поселка городского типа Саган-Нур. И как на этом вечере сказал представитель Сибирской угольной компании Виктор Картуков: "По сравнению с другими регионами, которых лихорадит, Бурятия не мерзла ни разу прежде всего потому, что те мысли, добрые руки работников "Востсибгипрошахт", которым руководил в течение десятилетий Алексей Лукич Ершов, создали такие проекты угольных разрезов..."

И еще много добрых слов было сказано в этот вечер в уютном зале Национальной библиотеки, неузнаваемо преобразившемся в последнее время. Удобные кресла, звук по последнему слову техники. Все здесь располагает к душевному разговору, общению. Иркутский художник, заслуженный художник Рос-

сии Карл Шулунов, говоря о творчестве Алексея Ершова, заметил: "На фоне всего того, что у нас происходит, мы сегодня говорим о любви, о дружбе, о том, что жизнь прекрасна. И Лукич своими стихами проповедует это прекрасное, будучи таким крупным руководителем. Иногда я поражаюсь, откуда у него берутся силы, время для того, чтобы воспевать все лучшее, что есть в людях и в природе!". Вел вечер председатель Союза писателей республики, генеральный директор Издательского дома "Буряад үнэн" Ардан Ангархаев. Об Алексее Лукиче, его творчестве тепло говорили в этот вечер народный писатель Бурятии Владимир Митыпов, прозаик Геннадий Орлов, народный поэт Бурятии Баир Дугаров и другие. Баир Дугаров, растроганный стихами А.Ершова о народном артисте СССР Лхасаране Линховоине, высказал мысль, что "теперь понимает, почему бурятские артисты всегда любили, и теперь любят иркутскую публику. Потому что среди них были такие поклонники творчества наших артистов, как Алексей Ершов!"

Академик, горняк, поэт Алексей Ершов - из настоящих меценатов, которыми всегда славилась земля российская. Он вошел в попечительский Совет Национальной библиотеки РБ, оказал материальную поддержку, подарил библиотеке и многочисленным читателям свои книги. И как он заявил, "готов и впредь верой и правдой служить Республике Бурятия". Хочется пожелать Алексею Лукичу долгого здоровья, новых творческих успехов, и чтобы эти узы добра и дружбы крепили с каждым днем!

Наталья
СУЛЬТИМОВА.

МЫ В ВЫБОРЕ НЕ ОШИБЛИСЬ

Андреян Геннадьевич ЗЫБЫНОВ известен в республике не только как руководитель большого предприятия «Славия-Тех», но и как депутат республиканского парламента. В 2002 году большинство избирателей Советского округа №60, ознакомившись с предвыборной программой всех кандидатов, отдали предпочтение молодому энергичному кандидату Зыбынову А.Г. И сегодня все жители округа с уверенностью говорят, да, мы на этот раз не ошиблись в выборе. За время своей депутатской деятельности он очень много сделал для своих избирателей, работая в тесном контакте с руководителями администрации Советского района, представителями организаций и учреждений округа. Очень много внимания он уделяет ветеранам, детям и молодежи. Свидетельством служит создание клуба ветеранов «Встреча», организация подписки на газету «Бурятия», проведение праздничных мероприятий к 60-летию Победы. И многое, многое другое. Андреян Геннадьевич откликается на любую просьбу, которая произнесена избирателем в его общественной приемной. Сегодня нет ни одного человека, который бы посетовал на отсутствие внимания с его стороны. Особенно благодарны были ветераны с открытием магазина при Республиканском доме ветеранов по ул.Ермаковского. Во дворе построена уютная беседка для отдыха ветеранов. Все это сделано благодаря усилению и оказанию материальной помощи со стороны депутата. Приобретены бытовая техника, компьютер, телевизор. А в канун праздника Победы наш депутат побывал во всех учреждениях на округе, где поздравлял ветеранов. А 30 апреля предприятие «Славия-тех» и Андреян Геннадьевич провели беспрецедентную акцию - торжественный обед в ресторане гостиницы «Бурятия», на котором чествовали 170 ветеранов войны и тружеников тыла. Всем были вручены персональные подарки и цветы.

В его депутатской деятельности особое место уделяется будущему нашего поколения - детям. Все 14 учреждений образования находятся под опекой депутата. Каждому учреждению не раз оказывалась финансовая и материальная помощь. Детскому клубу «Бригантина» - теннисный стол, сменной школе №1 - музыкальный центр, общежитию БГУ №3 - телевизор с большим экраном, торгово-экономическому колледжу - пять стипендий для лучших студентов от «Славии-Тех», ученику школы №3 - средства для поездки в Москву на ученическую конференцию. И это далеко не весь список его добрых дел на

округе. Для молодежи района и избирательного округа был два раза проведен культурно-спортивный праздник «Сурхарбан».

Андреян Геннадьевич тесно сотрудничает с учреждениями культуры. Как член попечительского совета Молодежного театра, содействовал в оказании «Молодежке» финансовой помощи для ремонта основного здания театра и оборудования мастерских. Музыкальной школе ДШИ №1 им.Л.Линховойна была выделена спонсорская помощь для поездки на III Международный фестиваль и мн. др. По инициативе депутата оборудованы детские игровые площадки по трем улицам округа, оказана помощь детским садам «Белочка», «Дружок», «Золушка».

Кто бы не обращался к нему, все они говорят о его человеческой доброте, порядочности, тактичности и готовности всегда прийти на помощь. Да, Андреян Геннадьевич - действительно настоящий избранник народа, который защищает его интересы. Да, в республике много бизнесменов, но таких меценатов очень мало. И нам жителям округа повезло с нашим депутатом.

Мы все свидетели популярности крупнейшего предприятия «Славия-Тех» в республике. Именно это предприятие думает о покупателе, знает его нужды, его возможности. И во главе такого коллектива гордо стоит уверенный в себе, талантливый руководитель, достойный избранник народа, депутат Народного Хурала Андреян Геннадьевич Зыбынов.

Р.ТЫХЕЕВА.

«Баатар Мэргэн-2005»

БУРЯДАЙМНАЙ БЭЛИГТЭЙ ХУБУУДЭЙ НЭГЭН

Владимир Михайлович БАДМАЕВ, хүршэ Баянгол хуурида үнэр баян гэр бүлэд ууган хубуунэй удаада-хинь - тээли улаахан хубуун түрөө хэн. Бага наһанайнгаа бүхи амаралтануудаа Борто нютагтаа эжыншье, абыншье талаһаа энхэргэн зөөлнөөр хандадаг, төөбни, таабайндаа үнгэргэдэг байгаа. хургуулида хуража байханаань эхилээд, хүбэлгэн бэрхээрээ нүхэдһөө илгардаг хэн. Дунда хургуулиа эрхимээр дүүргэһэнэй удаа, үдэ даалга хүдэржүүдээд, түрэл хургуулингаа уурхайһаа дэгдэжэ, урдань дайралдаһан бэрхэшээлнүүдые дабажа, эрдэм ухаанай орьёл өөдэ үсэд нэтэрүүгээр дабан гараа. Энэ дэлхэйн эгээ хүндэтэй, эгээ харюусалгатай багшын мэргэжэл шэлээ. Улаан-Удын багшанарай училищида хуража дүүргээд, сэлгээхэн Сэлэнгын хүтэйн (Сутой) найман жэлэй хургуулида эдир хөөрхэн хүүгэдтэ «а» үзэг заажа, ажалынгаа намтарые эхилээ хэн. Нэгэ жэлэй хугасаа соо хүдэлөөд,

түрэл хургуулидаа бусажа, интернадай хүмүүжүүлэгшээр эхин классай, түүхын багшаар ба хуралсалай талаар директорэй орлогшоор хүдэлжэ байхадаа, алишье талаһаань урагшаа ханаагай, өөрынгөө ханаашье табидаггүй, заал наа зорихондоо хүржэ шададаг, бэлиг шадабаритай байханаа харуулжа эхилһэн залуу багшые 1992 ондо

Захаминай аймагай РҮО-е даагшаар томилоо хэн. Тэрэ гэхээр арбаад жэлэй туршада таһалгаряагүйгөөр хүдэлжэ, түрүүшын үдэрнүүдһээ шадамар бэрхэ хүтэлбэрлэгшэ байханаа харуулаа. Тэрэнэй хэһэн ажал аргагүй ехэ. Бага хууруудта хургуули худар нээгдээ, хүүгэдэй сээрлигүүдһе хүдэлжэ эхилээ. Спортзалнуудһе, шэнэ хургуулинуудһе баригдаа.

Хургуулинуудай материално-техническэ бааза бэхжүүлэгдээ. Хүдөө ажахын талаар хургуули бүхэндэ өөһэдһын малай ҮҮА-хэбэри олошороо, машинно-тракторна парк үргэдхөө.

Владимир Михайловичай проектээр 6 экспериментальна площадканууд нээгдэнхэй. Эрдэм хуралсалай «Детский сад - школа - ВУЗ» («Хүүгэдэй сээрлиг - хургуули - дээдэ хургуули») аймагай гимнази болгодоо.

Табадахи жэлэй индустриально-педагогическа колледжын филиал хүдэлнэ, 2001 ондо БГСХА-гай Агротехническэ

колледж 185 хурагшадта үүдээс сэлээ хэн.

Владимир Михайлович 2001 ондо өөрынгөө эрдэм мэдэсье дээшлүүлжэ, «Эврика» хуралсалай политикын институтай дипломтой болоһон байна.

2002 онһоо залуу багшанарай ассоциаци эмхидхэгдэһэн байна. Энэл ондо Захаминай аймагай хуралсалай управлени федеральна туршалгын талмай боложо («Создание муниципальной системы образования как образовательного сообщества»), хуралсалай бүлгэм болохо, хуралсалай муниципальна байгуулга тогтоолог гэхэн түлэб бэлэдхэнэ.

2004 ондо аймагай управленинүүдэй, Буряад Республикын хуралсалай таһагуудай хүтэлбэрлэгшэдэй соведэй түрүүлэгшээр хунгагдаһан байна.

2005 ондо туршалгын площадкануудай соведэй гэшүүнэй зэргэдэ Россин Федерациин хуралсалай политикын хүгжэлтын хараа боломжонуудые бэлэдхэхэ талаар Россин Феде-

рациин хуралсалай болон эрдэм ухаанай министр А.А.Фурсенкогой уулзалгада уригдаа.

Бэрхэ удамарша, хүтэлбэрлэгшэ байханаа алишье талаараа хүдэлжэ байһан ажалшадтаа, багшанарай, түрэлхидэй, хүн зонойнгоо урда харуулжа шадаа.

Владимир Михайлович Санага найхан дайдын, сэрюухан дүүхэй Баярмаа, наһанайнгаа нүхэртэй хамтаржа, үргэн дороо өөбээлхэ басагатай, альган дээрээ үргэхэ хүбүүтэй болоо. Бэлиг шадабаряараа, эмхидхэхы ажалаараа, үсэд шанга ябуулган олон тоото шаг-налнуудаар урмашууагдаһан, нэрэ зэргэнүүдээр тэмдэглэгдэһэн юм. «Россин Федерациин арадай гэгээрэлэй отличник», «Россин Федерациин габьяата багша».

Буряадай бэлигтэй хубуунэй нэгэн «Баатар Мэргэн» гэхэн нэрэ зэргэдэ тоологдохол ёһоороо болонол.

Дарима ЦЫДЕНЖАПОВА,
Бортын хургуулин
буряад хэлэнэй багша.

«Гуа сэсэн хатан-2005» гэхэн конкурсно

ХАМАГЫЕ ХҮСЭЛДҮҮЛДЭГ ХАЛУУН СЭДЬХЭЛТЭЙ

Гушан зургаан жэлэй саана, 1969 ондо Буряадай Гүрэнэй багшанарай институтдай түүхын-хэлэ бэшгэй факультедэй ород хэлэнэй, литературын таагта хурахаа ороо бэлэйб. Тиин курсымнай зэргэшэ нэгэ бүлэгтэ хаб хара үнэтэй, урвалгы томо нюдэтэй, саб гэмэ хубсаа, шэмэг зүүдхэлтэй шамбай сэбэр нэгэ басаган онсоор үзэгдэдэг хэн ха. Теэд би ондоо бүлэгтэ хурадаг хэн хойноо тэрэ басагыг миил Дарима гэжэ нэрэтэй, Агаһаа уг гарбалтай гэхэнэ сааша бэшэ юмэ мэдэжэ үрдэггүй хэмби. Хоёрдохи жэлын тэрэ басаганай хадамда гараад, академическэ амаралта абаба гэхэн хураг дууддаба.

Халбаржа, үржэжэ, эдэсхэжэ байха юм байна гэжэ харахан олон зонһоо дуулаа хэмби. Теэд манай нүхэрэй хэр зэргэ шадамар, сүлхыг мэдэдэг тула дан гайхаагүй хэн хаб.

Хүтэлбэрлхы, эмхидхэхы үүргэ даахынгаа хажуугаар Дарима Данзановнагай эдэ бүхы жэлнүүдтэ өөрын бэшэжэ, "Дүхэригтөө", "Бизнес Олзо", "Бурятия" сонинуудта толилуулхан зүйлнүүдыг гүйсэд тоолохонь хэсүү. Манжуурта япон армийн генерал-лейтенант ябахан, Агын буряад гарбалтай Үржэн Гармаев тухай уран зохёолшо Дутар Дылгыровтэй бэшээн баримтата туужа "Буряад үнэн" хэблэлэй байшанай "Морин хуур" гэхэн сэдхүүлдэ хэблэжэ, олоной хонирхол үүсхэ хэн.

Үшөө нэгэ онсо талынь тэмдэглээгүйдэ аргагүй. Тодорхойлол, сонингой газарта ажалладаг хүнүүд гансал бэшээд ябадаг бэшэ, харин сонингоо зоной дунда, Буряад орон соогуураа тарааха амархан бэшэ уялгатай байдаг. Энэшье хүдэлмэрийн талаар Дарима Данзановнада хүрэхэ хүнүүд үсөөн даа. Энээнэй урда тээ хэдэн жэл удаа удаагаар Зэдын аймагта Галина Хандуевнатаяа суг нара харалан байраар байжа, захиргаанай, ажахынуудай хүтэлбэрлэгшэдтэй үгээ хайнаар ойлголсожо, "Дүхэригтэ" захиа нилээд олоор хүүлэжэ шададаг хэн. Улаан-Үдэншье эмхинүүдтэ захил баһал амжалтатайгаар абхууддаг байгаа.

Базар Мункуевич нүхэртээ гурбан хүүгэдэе бэрхээр хүмүүжүүлэн. Экономист мэргэжэлтэй ехэ басаган Туяань Зэдын аймагтай Бургалтай СПК-гай түрүүлэгшээр амжалтатайгаар хүдэлхэн Зоригто Дамчеев нүхэртээ дүрбэн жэлэй урда тээ манай хэблэлэй байшанай эмхидхэдэг "Буряадай түрүү хүнүүд" гэхэн конкурсын "Аламжа мэргэн Ариуун гоохон хоёр" гэхэн номинацида илажа, диплом, шанда хүртөө хэн. Байгалма Дамчеева гэжэ ехэ зээ басаганинь Москвада Арадуудай хани барисанай университеттэй 2-дохи курсда экономистын мэргэжэл шудална. Дулма Дамчеева зээнэ Буряадай үндэһэн лицейн 10-дахы класса хурана. Баяр зээ хүбүүнийн 4-дэхи класса Петропавловка хууринда хурадаг. Эрдыниевтэнэй Зоригто гэжэ хүбүүнийн БГУ-гай түүхын факультет дүүргээд, Улаан-Үдэдэ олзын хэрэг эрхиддэг, Ариуна гэжэ 8-дахы класса хурадаг басагатай. Эрдыниевтэнэй одон Баярма басаганинь Арадуудай хани барисанай университет магистр зэргэтэй уласхоорондын экономистын мэргэжэлээр дүүргээд, Нидерландада болоһон уласхоорондын конкурсно проектээ табяад, нэгэдэхи хуурида гаража, Баруун Европтын тэрэ орондо уригдажа, хуралсал гараад, үшөө нэгэ улаан дипломтой бусаа хэн. Үнгэрэгшэ зундаа хадамда гараа. Нүхэрын юрист.

Саашадаашы "Буряад үнэн - Дүхэригтөө" ажаллаха аргатайшы наа, Дарима Данзановнагайнгаа байгша хабартаа наһанайнгаа амаралтада гарахаадань, бидэ, нүхэдэнь, сэдьхэл дундашгай байдагбди. Теэд хайханаар ханагдадаг нүхэрнай бидэнэ эрьсэд лэ байдаг. Үнэн үгылдэгьмөннай бодоод, хүдэлдэг байхан халуун газартаа бүрил ходо ходо ерэгэ байхыетнай хүлээхээ мэдүүлэн, энэ дэлхэйн хамаг хайн хайхание, элүүр энхэ, зол жаргагыг, сэдьхэлэй амгаланниг хүсэнэбди!

Николай БАДМАРИНЧИНОВ.

«АЛМАҢ СУБАРТА БОДХООНОБ...»

Сэнхир номин Яруунын түрүү хүнүүдэй нэгэн болохо ЖАМБЯНОВА Цырен-Ханда Жамсуевна 1942 оной намарай хайхан сагта алтан дэлхэйдэ түрөө.

Баруун-Үльдэргэ нотагайм Булан тохой бүхэниинь Бүхы наһанай шэмэг, Бодол үзэлэим домог, -

гээд, Цырен-Ханда Жамсуевна үлэи хайхан Үльдэргэ тоонто ню-тагаа зоёоло соогоо энхэрэн дурдаһан байдаг.

Цырен-Ханда басаган долоон наһатайдаа нотагайнгаа эхин хургуулида ороо хэн. Тэрэ үедэ дүлэтэ дайнай хүлээр хүндэ хүшэр жэлнүүд байбашы, анханһаа хүбэлгэн, хурса басаган хургуулида хайнаар хурадаг хэн. Мужыхын дунда хургуули дүүргээд, Улаан-Үдын багшанарай училищида хуралсалаа үргэлжэлүүлээ. Буряад эхин хургуулин багшын мэргэжэлтэй болоод, 1964 ондо Үльдэргын дунда хургуулида хүдэлжэ, дэмбэрэлтэй ажалынь намтар эхилээ бэлэй. Багша мэргэжэлтэй болохо эрмэлзэлдэнь ехэ нүлөө үзүүлэн, жэшээ болоһон түрүүшын багша Бүүбэй Жалсановнае ехэ дүтэ ханажа, хүндэлжэ ябадаг. Эхэнэр хүн харида гэдэг. Харин Цырен-Ханда үлгэр домогтой, дуутай суутай Эгэтын-Адагай Батор Дондоковичтой инаг дураараа хуби заяагаа нэгэдэжэ, айл аймаг болоо хэн. Цырен-Ханда Жамсуевна, залуу бэри, 1967 онһоо Эгэтын-Адагай дунда хургуулида хүдэлжэ эхилээ. Түрүүшээр эхин класса багшалаа. Удангүй эрдэмээ дээшлүүлжэ, дээдэ хургуулигай болоо хэн. Олон жэлдэ буряад хэлэнэй, литературын багшаар хүдэлжэ, Цырен-Ханда Жамсуевна хурагшадтаашы, суг хүдэлдэг нүхэдтөөшье ехэ хүндэтэй болонхой. Дүшэн нэгэн жэлэй хугасаа соо батшалхадаа, хэдэн олон үеын зонийг хургажа, талаан бэлгэтэ харуулжа шадаа гэшээб! Цырен-Ханда Жамсуевнагай заанан хурагшадын мэдээжэ эрдэмтэд, врачнууд, юристнууд, багшанар, уран бэшээшэд, артистнууд, мүн ондоошье мэргэжэлтэд олон урган гараад, хүн зоной магтаалда хүртэжэ ябадаг. Эдэ хурса бэлгэтэй шабиннар тухайгаа багша ехэ халуунаар дурдан хөөрэдэг, омогорхдог. Цырен-Ханда Жамсуевна жэл бүхэндэ элдэб тээһээ олон олон шабиннарһаа амаршалга,

үнтэ бэлэгүүдыг абажа байдаг.

Амжалтатай ажалынгаа түлөө хүндэ-лэлэй олон грамотануудта, шагналда хүртэнхэй. Цырен-Ханда Жамбуевна РСФСР-эй арадай гэгээрэлэй, СССР-эй гэгээрэлэй отличник, Буряад Республикын габыата багша юм.

Энэнь баян дэлгэр сэдьхэлтэй, урагшаа ханаатай багшын бөөг гамнангүй хүдэлхэн ажалынь үрэ дүн болоно.

Цырен-Ханда Жамсуевна бэрхэ багша-хүмүүжүүлэгшэ байханаа гадна, уран зоёолодо шунал ехэтэй, үндэр бэлгитэй хүн. Эрхим ажалшад тухай, нотагайнгаа үбгэд хүтшэд тухай очерк, статьянуудыг бэшэжэ, «Буряад үнэн», «Ярууна» газетэнүүдтэ толилуулдаг. «Дүхэриг» газетынгээ «Буряадай түрүү хүнүүд» гэхэн республиканска конкурсно оло дахин автор-лауреат болонхой. Хургуулидаа уран зоёолой кружокуудыг эмхидхэдэг, залуу үетэндэ бэлгэ шадабаряа заажа, зоёохы ажалынь харгыда ехэ нүлөө үзүүдэг. Жамбуевнагай бэшэһэн зоёолнуудыг бултынь тоолохо болоо наа, барагдашагүй. Харин энэ жэлдэ «Алтан субарга бодхооноб» гэхэн номоо гаргуулжа, үргэн уншагшадтаа бэлэглээ. Энэ зоёолоо хайрата хубуун Абиде Баторович Халхаровый гэрэлтэ хайхан дурахаалда зориулаа.

Абиде Баторович ба бэри Баярма Доксонжаповна хоюулан дээдэ хургуулигай, багша мэргэжэлтэнүүд, хоёр хубуутэй. Ашанар амтатай гэдэг. Амгалан Алар хоёр ашанарын ухаансарнууд, номдоо хурсанууд, ирагуу хайханаар дууладаг, хатархадашы бэрхэнүүд, хэн хэнииньшы алышы тээшээ тэгшэ, хөөрхэнүүд юм. Элдэб амжалтануудараа үбгэн баабай хүгшэн эжы хоёроо урмашуулжа, баярдуулжа байдаг даа.

Цырен-Ханда Жамсуевна эдэ хоёроо энхэржэ, заабари заншал хэлэжэ буудаг.

Алтан гуурһаа бүрил хурсадан, зоёолоо бэшэжэ, элүүр энхэ, ута наһа, жаргал элдэжэ ябыш даа, Цырен-Хандамнай:

Үлэи дэлгэр Үльдэргэ тоонтошни Үргэжэ байнал одо зояешни Хии мориншни, һур һүлдэшни Ходоодоо дээшээ ябахань болтогой!

Цырен-Дулма ДОРЖИЕВА, ажалай ветеран.

«Гуа сэсэн хатан-2005» гэхэн конкурсно

«ДУУН - МИНИИ ДУРАН»

Би мүнөө Буряадаймнай Гүрэнэй академическэ оперо болон баледэй театрай гол дуушадай нэгэн болохо, залуу дуушан, Буряад Республикын габыата артист Туяна ДАМДИНЖАПОВА тухай үргэн олон уншагшадта хөөрэхэ хүсэлэнгэйб.

Туяна Агын аймагтай Урдо-Ага нотагта Дамдинжабай Суранзанай гэр бүлэдэ, гурбан хубүүдээ удаа - удаан хүлээгдэһэн басаган түрэгжэ, бүгэдэе баясуулаа бэлэй. Туяна басаган түрэхэһөө, абынгаа номгон абари зан, эжынгээ хайхан хоолой абажа гараһан байшоо.

Түрэхийн бэлгитэй эдир басаган багаһаа дуу дуулаха абьяастай хэн. Дуушан болохо гэхэн харгы шэлээд, Урдо-Агынгаа дунда хургуулине амжалтатай дүүргээд, Улаан-Үдын П.И.Чайковскиин нэрэмжэтэ хүгжэмэй училищида дуунай таагта сэхэ ерэгжэ ороһон юм. Эндэ олон дуушадые хүмүүжүүлэн гаргаһан Россин Федерациин арадай артистка Надежда Казаковна Петрова угтан абажа, Туяанын дууша хоолойны мүлжэ эхилхэн юм.

1988 ондо түрүүшын Лхасаран Линховиной нэрэмжэтэ Агын Буряадай автономито округой дуушадай мурьсөөндэ хабаадажа, лауреадай үндэр нэрэ зэргэдэ хүртэһэн байна.

Хүгжэмэйнгөө хургуули дүүргэхэдээ, гүрэнэй шалгалтын үедэ эгээл нарын хоолойтой дуушадай гүйсэдхэдэг, тон ороо ари Лекме Дэлибэ гоёор, шадамар бэрхээр дуулажа, «5» гэхэн сэгнэлтэ абажа, «лирико-колоратурное сопрано» гэхэн хоолойтой боложо дүүргэһэн байна.

Тиигээд нэгэ жэлэй туршада Буряадай Гүрэнэй филармонидо ажаллаһанайнгаа удаа, ханхинама хоолойngoо шэдитэ нугалбарниг

улам саашань хүгжөөхээ 1991 ондо М.И.Глинкын нэрэмжэтэ Нижний Новгород хотын Гүрэнэй консерваторидо ошожо, Россин Федерациин арадай артист Александр Сергеевич Правильовой класса оюутан боложо ороһон намтартай.

Тиигэжэ 1996 ондо дээдэ хургуулиа эрхимээр дүүргэжэ, түрэл нотагаа бусажа, Буряадай гүрэнэй академическэ оперо болон баледэй театрай дуушан-солист боложо ороо.

Эдэ жэлнүүд соо ажалдаа дуратайгаа, эрмэлзэл ехэтэйгээ тон зүбөөр харуулжа шадаа. Жэл бүри Уласхоорондын театруудай үдэртэ дашарамдуулан, үнтэ гарай бэлэг ба дипломдо хүртэдэгын гэршэ болоно бишуу.

Туяна зоёохы габыатай байһанайнгаа болон Буряадай искусствын хүгжэлтэдэ ехэ хубитага орууланайнгаа түлөө «Буряад Республикын габыата артист» гэхэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэнхэй.

Тайзан дээрэ олон ехышье, багашы образуудыг нарин нягтаар харуулжа шадаһан байна, тэдээн сооһоо онсо тэмдэглэмээр рольнууд гэхэдэ, Дж. Верди «Риголетто» Джильдын, Бизе «Кармен» Фраскитын,

П.Чайковскиин «Иоланта» Бригиттын, И.Штраусай «Легучая мышь» Розалиндын, Дикисын «Оливер Твист» Оливерой, А.Бородинай «Князь Игорь» Половецка басаганай ба олон тоото үхибүүдтэ зориулагдаһан зүжэгүүдтэ хабаадалсадаг.

Оройдоол хоёр жэл ажаллаһанайнгаа удаа, залуушы наа, хоолойngoо арга боломжыг хайн мэдэхэ байхан хойноо, суг хамта хураһан театрайнгаа дуушан Николай Сибиряковтой Россин арадай артист Дарима Линховиной хүтэлбэри доро түрүүшынгээ тоосоото үдэшээ үнэргөө.

Туяанамнай гол ажалынгаа хажуугаар, түрүүшын жэлһээ эхилжэ Буряадай Гүрэнэй телерадиокомпаниин дэргэдэхи Чингиз Павловой нэрэмжэтэ буряад арадай инструментүүдэй оркестрэй, дирижерын Жаргал Тогтонов, солист боложо ороһон байна. «Баян талын аялга» гэхэн дамжуулануудта хабаадажа, гоё хайхан хүгжэм дор зүрхэ сэдьхэлэйнгээ байдал, наһан бодоолоо, этигэл найдабари харуулжа концерт шагнагшадтай дура буладаг болоо.

Түрэл арадаа, тоонто нотагаа түлөөлжэ 2002 ондо Москва, 2004 ондо Улаан-Үдэ

хотонуудта үнэргэгдэһэн Агын Буряадай автономито тойрогой Экономикын болон соёлой үдэрнүүдтэ эдэбхитэйгээр хабаадаһан байна. Улаан-Үдэдэ ажауудга нотагаархитай эблэлэй үнэргэгдэһэн жэл бүрийн Сагааланай, зунай нааданай ба бэшэшье үйлэ хэрэгүүдтэ үнэн зүрхэнһөө дууһан хабаадалсадаг юм.

Нотагаархидын Туяанын бэлгэ талаан сэгнэжэ, «Агын Буряадай автономито округой соёлой габыата хүдэлмэрилэгшэ» гэхэн нэрэ хүндэ олгоһон юм.

Харин 2000 ондо түрэл театрайнгаа тэбхэр ойдо зориулжа табигдаһан Римский-Корсаковой «Садко» гэхэн зүжэгтэ, дирижерын Новосибирск хотоһоо уригдаһан А.Вольнский, гол роль Волховын парти гайхамшагта уранаар наадажа, тэрэнэйнгээ түхэлэе онсо өөрын маягтайгаар наадаһан байна. Энээнэйнгээ түлөө Буряадай Соёлой министрствын «За лучшую женскую роль» гэхэн шагнада хүртөө.

Энэл театрайнгаа дуушан Хягатын аймагтай Алтай нотагай Эрдынеев Александр хүбүүнтэй танисажа, хуби заяагаа холбуулжа, энэ жэлэй зулгы зунай хайхан сагта гэр бүлэ боложо түбхинөө. Залуухан айлда мэнэ хаяхана бишыхан Баира басагахан түрэгжэ, баяр байсхалан асарая. Ага нотагаймнай омогорхол болохо Туяана басагандаа иигэжэ үрээе:

Наран эртэ, наһан залуу Үрэнтэ шэнэ дуунуудыг Үер шэнгээр урахуулжа, Бэе энхэ элүүр, аза талаантай, Гэр бүлэдөө ариуэн сэбэр жаргалтай ябыш даа. Шойжит БАДМАЕВА.

«Буян хэшэг-2005» гэнэн конкурсдо

ҮНДЭНЭН ХЭЛЭЭЭ
ҮРГЭЛСЭНЭН
ГАБЬЯАТАЙЛ

Үнгэрхэн зуунай жараад онуудаар Дамнин Данжаевич Ошоровтой сонин бэшгын газарта суг хүдэлхэн зомди. Элихэн хананаб, жэшээлхэдэ, «летучка» дээрэ, илангаяа бэшгэй дүримэй талаар үгэ буляалдаанай гарахада, тэрэ өөрһын-гөө ханамжые тобтойхоноор баримталан үндэһэлжэ, хурса хэлтэниие заримдаа торгожорхидог юм хэн. «Набтар уула модотой, налгай хүн бодолтой» гэжэ дэ-мы хэлсэдэггүй бшуу. Мүнөө тухайл-хадамни, Дамнин Данжаевич эрдэм ухаанай хатуухан намар тэрэл үеһөө «хазажа» эхилхэн байгаа хаш.

Далаад онуудай тэн багаар буряад хургуулинуудта түрэлхи хэлэ заалгын хоригдоод байхада /тэрэ үедэ Гэгээрэлий министрствын инспектор ябаа/, «Яруунадамнай ямар байдалтай?» гэнэн ялас гэмэ статья «Буряад үнэндэ» гаргуулжа, олоной анхарал татаһан юм. Иймэ ушар байдалай тохёоллоод байхада, ерээдүйн эрдэмтэ ехэл хананта болоһон, тиигээд түбэгтэйхэн үеһе түргэн зайсуулха, зүйтэй тээшэн шэглүүлжэ тухай тэрэ нэгэ хүнийн зайда шобшээгүй ёһотой.

Дамнин Данжаевич территориальна инспекторээр гурбан аймагта /Хори, Ярууна, Хэжэнгэ/ 13 жэл соо хүдэлжэ үедөө, илангаяа хэлэ бэшгэй талаар тодорхой тобтой ханамжа зүйлнүүдэе хадуужал ябаа. Тэдэнь хожомоо диссертацинуудаа хамгаалха хэрэгтэн туһа нэмэри, тулга боложо үгэһэниин дамжаггүй. Албанай хэрэгээр Ага-Ярууна, Зэдэ-Захаамин, Хяагта-Сэлэнгэ, Усть-Орда - ябаһан лэ газартаа багшанарай хани инспектор «хүндүүлхэй» асуудалаар хөөрөлдөө хэжэ, арюун найдал эрмэлзэлгэтэй ябаал даа.

Бэшэлгын юрэнхы дүримүүдэе тогтууртай болгожо гуримшуулха талаар, элитэ ехэ эрдэмтэдэй хүдэлмэринүүдэе анхаралтайгаар шэнжэлдэг, сасуулжа үзэдэг, тиихэдэе онсо тухатай зүйлнүүдэе онобшолжо абадаг хэн бээ. Ябаһан хүн яһа зууха гэдэгтэл, залуу эрдэмтэ нютаг хэлэн тухай элдэб һонин үгүүлбэринүүдэе сасуулжа, гүлмэрхэн мэдэсээе гүнзэггүүрүүлжэ ябаа...

Нүхэр Д.Д.Ошоров республикынгаа Гэгээрэлий министрствэдэ болон национальна хургуулийн Институдай Буряадай филиалда хүдэлжэ үедөө олон һайн, гайхамшагта хүнүүдтэй үнийнэй танил тала байһан. Жэшээлхэдэ, Нобелин шангай лауреат, хэдэн гүрэнүүдэй хүндэт академик, Социалис Ажалай гурба дахин Герой А.Д.Сахаров, мэдээжэ монголшо эрдэмтэн Г.Д.Санжеев, алдар суута эмшэн, эрдэмтэй доктор Ю.С.Савельев, Юмжагийн Цеденбал, академик П.Ф.Атутов - бултынь нэрлэхэ болоо хаа, гарай арбан хурган хүртээхгүй жэшээтэй.

Буряад Республикын ба Россин Федерацийн габьяата багша Д.Д.Ошоров үнгэрхэн үе саг соо хэдэн арбаад үндэр

мэргэжэлтэй ород ба буряад хэлэнүүдэй методистнууды бэлдэхэлээ гадна багшын ажалые эрдэмтэй үндэһөөр хайжаруулха асуудалаар суглаа сударта хабаадалсадаг, мүн бага багшанарта тухатай пособинууды дахин хэлэхэ, шэнээр зохёон гаргаха хэрэгые хараанһаа алдаадаггүй хэн.

Үндэр зиндаатай эрдэмтэншые болоод байхадаа, Дамнин Данжаевич сүлөө саг намбаашалан, ушартай һонин сюжет «зүйгөөд» орхиходоо, угаа шадамар юм хэн. «Наран һүни унтадаг гү?», «Шэгшүүдэй» гэжэ хэзэ эхилээд, эдирхэн багашуудай хужарлан уншадаг номуудай автор гэжэ мэдээжэ. Ялагар хүхэ хабтанатай «Уран үгын абдарһаа» гэнэн һүүлдэ гараһан номынь уншахада, уян зөөлхэн, татаса ехэтэй, хэлэлгын хубийн, ухаан бодолойнгоо талаар урма зориг түхөөһэн, ульгам - ёһотойл «уталан хубшээрэйн уянга томоһон» зохёол гэжэ ойлгон сэгнэхэш. Үгэ хэлэнэйнгээ, найруулгын арга маягаар Д.Д.Ошоров ехэ һонин, уран хайханай шэдитэ нарин мэдэрэлтэй, болбосоржо «шүүһэрхэн» зохёолшон юм байна гэжэ урмашан тэмдэглэхэ дуран хүрэнэ. Зохёолойнгоо геройнууды зураглахадаа, автор уран хайхан шэрэ будагуудтай байгааһин үзэгдэлнүүдэе ябууд гаргажа, үйлэ хэрэгүүдэй ушар байдалы дэлбэлэн харуулха аргатай байна.

Үрэ ехэтэ ажалынгаа түлөө эрдэмтэ нүхэрэйнгөө үндэр шагнал хайрануудта хүртэһыень энэ удаа дурдабагүйбди. 30-40 жэл соо эрдэм гэгээрэлэй «үрэлэ сасажа» ябахадаа, Москва, Ленинград мэтын ехын газарнуудта тогтоһон, тэндээ гэр байратай боложо түбхинэнэн, тиигээд бага яһатанай түлөөлгын томо эрдэмтэдэй ээргэдэ жагсаһыень омогорхон дурданаб...

Эсэстэ иимэ нэгэ зүйл тэмдэглэхэ дуран хүрэнэ. 1937 оной «булангиртай дошхон» үер соогуур түрмэда хаагдаад, һүүл-дэнь зэмэгүй гэжэ сагааруулагданан Д.Д.Ошоровой түрүүшын багша Илья Николаевич Мадасон нэгэтэ шабитаһа уулзахадаа, иигэжэ үрээһэн гэхэ: «Дүү хубүүн Дамнин, эрдэм ном хайса шудалжа, эрхим эрэ болоорой...» Буурал багшын бодолтой сээсн үгэнүүд ушартай байһан ёһотой даа.

Үндэһэн хэлэ бэшгээ үргэлсэһэн Д.Д.Ошоров хожомоо хэн болобо? Россин Уран зохёолшоодой холбоной гэшүүн, педагогикын эрдэмтэй доктор, эрдэм ухаанай ба һуралсалай талаар академик П.Ф.Атутовай нэрэмжэтэ РБ-гэй Правительствоын шангай лауреат - иимэ даа үндэр нэрэ солодо хүртэһэн Алтан Мундаргын хубүүнэй аша буянта хэрэг, арюун үйлэ намтар!

Чимит-Цырен САНЖИЕВ,
Буряад Республикын
соёлой габьяата
хүдэлмэрилэгшэ,
поэт.

На конкурс
«Женщина года - 2005»

СЕЯТЬ РАЗУМНОЕ,
ДОБРОЕ, ВЕЧНОЕ

"Зона ближайшего развития", "целеполагание", "мыслительная деятельность", "межличностные отношения", "направленность личности" - все эти понятия необходимы для каждого учителя. Это глубокое убеждение учителя математики Сосново-Озёрской средней школы №2 Цыбиковой Сэндэмы Дугаровны. Учитель должен идти в ногу со временем, знать все новейшие достижения педагогической науки, в совершенстве знать свой предмет и постоянно учиться.

Как человек организованный и требовательный, Сэндэма Дугаровна старается всегда следовать своим внутренним убеждениям. Профессиональная компетентность, постоянный творческий поиск позволяют ей заинтересовать своим предметом каждого ученика, находить способных и одарённых детей, которые «влюбляются» в математику и связывают с ней свою будущую профессию. Этот учебный год для Сэндэмы Дугаровны особый - 25 лет педагогической деятельности и 20 лет школе, в которой она проработала с первого дня.

Выпускница Хошун-Узурской средней школы Мухоршибирского района после окончания физико-математического факультета БГПИ в 1980 году Сэндэма Дугаровна была направлена в Сосново-Озёрскую среднюю школу. Неиссякаемое трудолюбие, огромное желание работать лучше, работа над своим самообразованием, так необходимая в работе учителя, и педагогическая жилка позволили ей стать одним из лучших математиков в районе. Вспоминаются строки: "Учителями славится Россия, ученики приносят славу ей". Это о Сэндэме Дугаровне.

Её ученики учатся в Москве, Екатеринбурге, Новосибирске, Томске, Калуге, Перми, Иркутске, Улан-Удэ. Они благодарны своему учителю. Халзанова Саяна, закончив МИФИ, работает в городе Москве, Дугаров Гэсэр - студент механико-математического факультета НГУ, успешно учится в городе Новосибирске, Чебунин Миша, ученик девятого класса, участвуя в Республиканской научно-практической конференции "Шаг в будущее", занял первое место по геометрии и был награждён Дипломом I степени. Её ученики ежегодно принимают участие в централизованном тестировании при ВСГТУ, где есть прекрасная возможность получить объективную оценку своим знаниям, подготовиться к ЕГЭ и стать студентом ВСГТУ. 10 выпускников успешно учатся в ВСГТУ. Десятиклассники, участвовавшие в централизованном тестировании, получили по математике четыре "4" и четыре "5". А Эрдынеев Эрдэни набрал 100 баллов из 100. Это, несомненно, заслуга учителя Сэндэмы Дугаровны.

Сэндэма Дугаровна - прекрасный классный руководитель, она выпустила в нашей школе три выпуска учащихся. И каждый выпуск - это частица души, это бессонные ночи, это чувство гордости за успех каждого ученика. I выпуск - это первые в школе курсанты высших военных училищ. II выпуск - "поголовное" увлечение математикой, почти весь класс учится в заочной школе при МГУ, это лучшая баскетбольная команда мальчиков в районе, это первая золотая медаль в школе. III выпуск - класс, в котором 6 медалистов, 100% выпускников - студенты вузов. Это общественная организация "Молодёжь Еравны", где представителями от БГУ, ВСГТУ, ССУЗов являются ребята из данного выпуска.

Её, как учителя математики, очень волнуют и интересуют проблемы перехода учащихся начальной школы в среднее звено. В школе она является координатором по научно-методической проблеме преемственности между начальной и средней школой по обучению математике. Сэндэма Дугаровна неоднократно проводила семинары по данному вопросу в своей школе, выступала на районных семинарах. Результатом данной работы стало тесное сотрудничество учителей начальных классов и учителей математики в нашей школе.

Сейчас у Сэндэмы Дугаровны четвёртый выпуск. И всё начинается сначала. Дежурство в кабинете, проверка дневников, встречи с родителями и беседы о высоких нравственных категориях, о чувстве самоуважения и ответственности, о необходимости хорошо учиться, чтобы быть самодостаточным и востребованным. И в этом, думается, настоящее счастье учителя - сеять разумное, доброе, вечное.

По заслугам оценён труд Сэндэмы Дугаровны. Она учитель высшей категории, отличник народного просвещения, заслуженный учитель Республики Бурятия.

У Сэндэмы Дугаровны прекрасная семья. Супруг, Цыбиков Сандан Цырендоржиевич, педагог, преподаватель трудового обучения, дочь Оюна после окончания БГСХА и МИГА работает в Сбербанке. Во всех начинаниях они поддерживают её.

Сэндэма Дугаровна - счастливый человек. Утром она с радостью идёт на работу, а после работы с чувством глубокого удовлетворения спешит к своей семье. От всей души хочется пожелать нашему учителю неиссякаемого творчества, вечной молодости души и крепкого здоровья.

В.ИОЧИС,
директор Сосново-Озёрской
средней школы №2.

«Гуа сэсэн» хатан-2005" гэнэн конкурсдо

ЗОНОЙ ДУНДУУР ЗОЛОЙ ХАРГЫГААР ЯБЫТ ДАА

Ольга Бальжинимаевна БАДМАЕВА Буряадай багшанарай университетэй үндэһэтэнэй гуманитарна институтда багшалаг. Эндэ һуража байһан оюутадай дуратай, хүндэтэй багшанарай нэгэн болодог.

Хэбэд номхон Хэжэнгэ нютагта 1958 оной үбэлэй түрүүшын нарада үнэр баян Бадмаевтанай бүлэдэ басаган түрөө.

Хургуулида һурахаһаа эдэбхитэй, урагшаа ханаатай, шу-мууһан бэрхэ Ольга нүхэрөө сасуутанинь классайнгаа ком-соргоор ходо хунгадаг байһан. Үетэнөө хүтэлжэ, һайн хэрэгүүдтэ үүсхэдэг байһан тэрэ өөртөөшье амарые үзүүлхэгүй, бэшндээшье эрилтэ ехэтэйгээр хандадаг хэн гэжэ үхибүүн наһаяа ханахадаа, нүхэдэйн нэгэн заабол тэмдэглэхэ. Тиимэһээ зон нүхэдэйнгөө дунда хүндэтэй.

Бага наһанһаа номдоо бэрхэ-хэн басаган багша болохоёо хүсэһэн тула, 1976 ондо энэ хүсэлөө бэлүүлжэ. Доржо Банзаровой нэрэмжэтэ Буряадай гүрэнэй багшанарай институтдай түүхэ, хэлэ бэшгэй факультэдэй ород, буряад хэлэнэй таһагта ороһон байна. Бусадта жэшээ боломоор һуража, багшын мэргэжэлтэй болоһон юм. Дээдэ хургуулийн оюутаншые ябахадаа, нийтын ажабайдалда эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг хэн. Оюутадай һуралсалай комиссийн гэшүүн боложо, нүхэдэйнгөө һуралсалынь шалгадаг байгаа. 1981 ондо дээдэ хургуулиа дүүргэжэ, түрэл нютагайнгаа интернат-хургуулида ород хэлэ болон литература заажа, ажалынгаа намтар эхилээ. Дүрбэн жэлдэ амжалтаттай багшалаад, Хэжэнгын РайОНО-гой методическа кабинетые даагша болоо. РайОНО-до

9 жэлэй туршада О.Б.Бадмаева методистаар хүдэлөө. Бэрхэ методист-багшыне дээдэ хургуулийн багшанар анхаржа, буряад литературы кафедрда ахалагша багшаар хүдэлхыень уриһан байна. Тиигэжэ 1998 он-һоо һуралсалай талаар деканай орлогшо болоо. Харин 2002 он-һоо багшанарай үндэһэтэнэй

гуманитарна институтдай һуралсалай талаар директорэй орлогшоор хүдэлнэ. Багшанарай дээдэ хургуулида хүдэлжэ үедөө «Духовно-нравственное образование учащихся бурятской национальной школы» гэнэн темээр педагогикын эрдэмтэй кандидаттай нэрэ зэргэ хамгаалаа. Эрдэмтэй хүдэлмэрийе мэдээжэ эрдэмтэн, педагогикын эрдэмтэй доктор, профессор Геннадий Цыденович Молонов хүтэлбэрилхэн юм.

Доцент, Россин Федерацийн арадай гэгээрэлэй отличник Ольга Бальжинимаевна ажал хүдэлмэридөө харюусалгатайгаар хандадаг, хүндэ ходо туһалжа гэжэ ябадаг. Залуу багшанарта методическа талаар ехэ туһалжа байдаг. Хүн бүхэнтэй хөөрөлдэжэ, үгээ ойлголсожо шалдадаг, тухатай заабари зүбшэл үгэдэг гэжэ онсо тэмдэглэхэ байдаг.

2005 ондо тэрэнэй бэшэһэн «Теория и методика обучения бурятской литературы» гэнэн номынь «Жэлэй эрхим ном» гэнэн тусхай шанда хүртөө.

Ольга Бальжинимаевна Бадмаева аша үрэ ехэтэйгээр хүдэлжэ байһанайнгаа түлөө «Буряад Республикын эрдэм һуралсалай габьяата хүдэлмэрилэгшэ» гэнэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ энэ намартаа хүртөө.

Һайхан ханаатай, сагаан сэдхэлтэй, бэрхэ нимэ багшатай байһандаа бидэ, үндэһэтэнэй гуманитарна институтдай оюутад, омогорхонобди. Зоной дундаууса ороосоод лэ, золой харгыгаар ябыт даа гэжэ үрээһэбди.

Тимур СОДБОЕВ,
БГУ-гай үндэһэтэнэй
гуманитарна институтдай
3-дахи курсын оюутан.

«Гуа сэсэн хатан-2005» гэхэн конкурсно

НЮУСАГАЙЕ НЮСЭГЭЛӨӨД...

Энэ хүнэй зиндаа үндэр: химин эрдэмэй доктор, профессор, Россин эрдэмэй академин Сибириин таһагай байгаалие шэнжэлгын Байгалай институтай лабораторине даагша, Буряадай гүрэнэй университетэдэй кафедрын дарга, Буряадай ба Россин эрдэмэй габыята ажалтан, Материалуудай Ази-Номгон далайн Россин академиин гэшүүн-корресподент, химин элдэб янзын органическа-бэшэ холисолдоонуудые шэнжэлхэ талаар дэлхэй дээрэ мэдээжэ эрдэмтэн. Химезр Дж.Соросой грантда хүртэһэн, «Россин эрдэмтэд» гэхэн жасын гурба дахин стипендиат. Мүн баһа химин ороё шухала зүйлнүүдые шэнжэлхэ асуудалаар бэшэгдэһэн 300 гаран статья, брошюра, ном мэтэнүүдые хэлбүүлэһэн, толилуулан, барлуулан байна. Шэнжэлгэнүүдэй гол шэглэл хадаа оксидна нилээдээнүүдэй физикэ, тэрэнэй үндэһөөр бии болгодоһон зүйлнүүд. Олохон шэнжэлгэнүүдээрэ патент абһан байна.

Энэ хэн тухай хэлэнэби гэжэ уншагдаһан асууха байха. Энэ хадаа бэшэлгын эхиңдэ бэшэгдэһэн үндэр-үндэр зиндаануудые эхэнэр хүнэй хүдэршье бэшэ эм дээрэ даанхай Жибзема Гармаевна Базарова болоно. Дунда хургуули дүүргэжэ, Эрхүүгэй гүрэнэй университетэдэ ороһон саһаа химин нюусанууд руу «тархьяа хабшуулаар», нэгэтэшье хадуурагуй. Бүри хоёрдохи курсада хуража ябахандаа (1955 он), Яруунынгаа эм

домто аршаануудай химическэ бүридэлнүүдые шэнжэлэһэн байна ха юм.

Эндэ нэгэл жэшээ дурдая. Яруунадаа хэр уһаа суутай, олон зоной бээ эмшэлдэг байһан Мүнэхэйн аршаанай химическэ бүридэлые бүри 2-дохи курсада хуража байхадаа шэнжэлжэ үзөөд, радонтой уһан гэжэ элэрүүлһэн юм. Тэрэ шэнжэлгын ээринь баһа ИГУ-гай профессор Н.А.Власов хүтэлбэрилөө.

Дээдэ хургууля дүүргээд, СССР-эй АН-ай СО-гой Буряадай эрдэм-шэнжэлгын комплексно институтда химин научна лабораторида ажаллажа эхилээ. Удаань 1965-1968 онуудта СССР-эй АН-ай СО-гой катализай институтай аспирантурада хураба. Хүтэлбэрилгэһэн Социалис Ажалай Герой, СССР-эй гүрэнэй шангай 3 дахин лауреат, академик Г.К.Бересков байгаа. «Исследование модельных систем ванадиевых сернокислотных катализаторов, промотированных щелочными металлами» гэхэн нилээдгүй орбохон асуудалаар бэшэгдэһэн диссертаци хамгаалжа, эрдэмэй кандидат болоһон байна.

хургуулида нэгэтэшье муу

сэгнэлтэ абадаггүй, номоо үзэжэ, шэнэ юмэ мэдэхэ гэжэ оролдодог абари зангын бүхэ наһанайн олзо болоһон байна бшуу. Эрдэмэй кандидат болобо, намда хүрөө гэжэ наһаагаа дүүргэнгүй, химин ямар нэгэ шэнэ асуудал олоод лэ, тэрэнэ шэнжэлжэ орохо. Илангаяа 1969 онһоо 1975 он болотор СССР-эй АН-ай СО-гой органическа-бэшэ химин

институдта тархьяа үргэхэ тухагүйгөөр ажаллахадаа, эрдэм мэдэсэнэ нилээдгүй гүнзэгьрөө. Тэндэ ажаллахадаа, бүхэ дэлхэй дээрэ мэдээжэ болоһон үндэр нэрэ солотой болоһон эрдэмтэ химигүүдтэй харилсажа, тэдэнэй эрдэм мэдэсье, дүршэл шадабарине халажа абаха гэжэ наһанайн ехэ буян хэшэг байгаа даа.

Эрдэмтын ехэ ажал ябуулгын үшөө нэгэ шэнэ шата 1976 ондо эхилээ. Тэрэ үедэ СССР-эй АН-ай гэшүүн-корресподент, өөрөө эрдэмтэ-химик байһан М.В.Мохо-соевой урилгаар Ж.Г.Базарова СССР-эй АН-ай СО-гой БИЕН-дэ ержэ ажаллаһан байна бшуу. Тиигэжэ молибдадуудай, вольфрамадуудай органическа-бэшэ синтез руу «шургаа» лэ хэдэн жэл соо тоо томшоогүй олон шэнжэлгэ, туршага хээ даа. Тэрэнэйнгээ үндэһөөр диссертаци бэшээд, Москвада Д.И.Менделеевэй нэрэмжэтэ хими-технологическа университетэдэ эрдэмэй докторой нэрэ зэргэе амжалта түгэсөөр хамгаалһан габыятай.

РАН-ай байгаали ашагалгын Байгалай институтай (урданай СССР-эй АН-ай СО-гой БИЕН) тусхай

лабораторине 15 жэлэй туршада даажа ябана. Мүнөө баһа Буряадай гүрэнэй университетэдэй кафедрые 13 жэл соо даажа байна.

Эрдэм шэнжэлгын бүхэ ажал тухай богонихон бэшэлгэ соо хөөрэхын аргагүй. Эндэ нэгэл юмые онсолхо дуран хүрэнэ. Хоёрдожон, гурбалжан оксидна болон даблалж системэн зарим зүйлнүүдтэ фазова тэнсэлдээнүүд гүнзэгьгөөр шэнжэлгэһэнхэй. Тэрэнэй хүтэлбэри доро хэдэһэн шэнжэлгэнүүдэй ашаар химическэ шэнэ зүйлнүүд бии болгодоһон гэшэ. Энэнь дэлхэйн томо химигүүдэй һонирхол үүсхэһэн байна. Зарим хүдэмэринүүдэй үйлдэбэридэ нэбтэрүүлгэһэнхэй юм. Жэшэнь, бишыханшье холисогуй сэбэр туулаа абаха арга Новосибирскын үнгэтэ металлнуудай заводто бэлдүүлгэдэ һэн. Эрдэмтын туйлаһан туйлаһануудай нэгэл зүйл эндэ дурдагдаба.

Ж.Г.Базарова эдэ үдэрнүүдтэ 70 наһанайнгаа оёе тэмдэглэхэ ёһотой. Эхэнэр хүнэй наһан тухай бэшэхэ ёһотой юм бээ. Гэбэшье тэрэмнай наһанайнгаа ашаанда дарагдаагүй, эрдэм шэнжэлгын эршэ хүсэн хүгжэлтэньгөө түлэж дунда байна. Үшөө ямар нэрэлгэнүүдэ хэгшэ ааб гэжэ хүлээхэбди. Юундэб гэхэдэ, эрдэм-шэнжэлгын тусэб ехэ, байгаалин элдэб нюусануудые нюсэглэн, нүдэндэмнай асаржа харуула шэдитэй заанда.

Иимэ эхэнэр манай сагай гуа сэсэн хатан гүүдэхэ зэргэтэй!
Ц.ДОНДОГОЙ.

На конкурс «Батор мэргэн - 2005»

ДЖИДИНСКИЙ РЕНЕССАНС, или
УРОКИ ЖАРГАЛА БАТУЕВА

Президент В.В.Путин, Патриарх Московский и Всея Руси Алексий II, Главный равнин России А.С.Шаевич, председатель Правления Союза писателей России В.Н.Ганичев, глава Джидинского района Республики Бурятия Ж.Д.Батуев... Вы спросите: «Кроме того, что они руководители, что у них еще общего?» Этих людей объединяет еще и то, что они первые кавалеры учрежденной 5 мая 2004 года высшей общественной награды России - ордена Золотой Звезды «За верность России». Этим поистине всенародным орденом награждаются граждане, предприятия и организации, города и регионы, которые преумножают славу страны, ее международный авторитет.

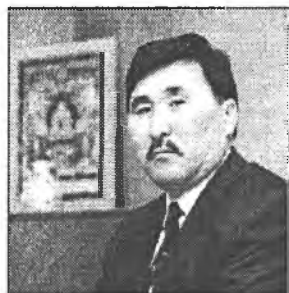
Не случайно Жаргал Дабасамбуевич Батуев снискал всероссийское признание. Район, руководимый им с декабря 1999-го, из года в год улучшает показатели во всех областях жизни - в сельском хозяйстве, промышленности, культуре, социальной сфере, спорте... И потому Джидинский район первым из муниципальных образований России в июне этого года, как и его глава, удостоился Золотой звезды. А все джидинцы, как и москвичи, и Санкт-петербуржцы (среди российских городов Москва и Санкт-Петербург награждены этим орденом) стали пожизненными членами клуба кавалеров ордена Золотой Звезды «За верность России».

Недавно Джиди снова подтвердила свое лидерство: по итогам трудового соревнования за 2004 год район стал первым среди муниципальных образований республики. Это не первая победа в агропромышленном комплексе: в 2002 и 2003 годах район также занимал призовые места в Бурятии. Ныне из 70 отличившихся коллективов и работников агропромышленного комплекса республики 15 наград получили лучшие хозяйства и труженики Джиди. Это ли не успех?! А ведь многие районы, когда-то бывшие лидерами в сельском хозяйстве, в последние годы сдали, а то и утратили свои позиции. А то, что Джидинский возвращает свою славу сельскохозяйственного форпоста республики, согласитесь, заслуга и главы Ж.Д.Батуева. В свое время самой большой проблемой было уйти от прежнего отношения человека к своему труду в колхозе, где было все общее, а стало быть, ничье. Пусть глава шел на непопулярные меры, но умелым руководством, дальновидностью, он добился того, что каждый человек начал осознавать свои задачи, а также общие проблемы, стоящие перед сельским хозяйством, сумел на многопрофильность в производстве переориентировать хозяйство района, которые в рыночных условиях стали крепнуть. Недаром со всей Бурятии едут за опытом в Джиду, а весной здесь прошло республиканское совещание по вопросам развития АПК.

...Профессия журналиста удивительна: она всегда зовет в дорогу, знакомит с людьми. Вспоминается случай. В последние дни марта этого года я побывала в Джиде во время приезда туда руководителей хозяйств Еравнинского района. Помню, несколько машин мчались из Оера в районный центр. Вдруг на окраине Петропавловки первая машина, в которой ехал Жаргал Дабасамбуевич, остановилась, а вслед за ней - остальные. Оказалось, по трассе шли пятеро мальчишек 10-12 лет. Жаргал Дабасамбуевич, широко распахнув двери автомобиля, пригласил в салон всех ребятшек. Как они вместились в полную машину, это вопрос второй, но факт остается фактом: как больших и важных людей глава развез этих мальчишек по домам.

Этот поступок главы, я уверена, послужил для молодых руководителей хозяйств Еравны и Джиди хорошим уроком. Недаром они так долго обсуждали его.

Тогда же не раз пришлось услышать от еравнинцев: «В Джиде все свое. Осталось посадить сахарную свеклу

и развести чайную плантацию». А еще руководитель Еравнинского района Д.Б.Дамбаев признался: «Хотя Жаргал Дабасамбуевич и молод, но научил меня многому. Чем сильнее соперник, тем интереснее с ним соревноваться». Это, я думаю, высшая похвала главе Ж.Д.Батуеву.

А еще я знаю, что главы, работающие первый срок на своих постах, уважают и называют Жаргала Дабасамбуевича старшим братом. А ведь только старший брат будет учить и направлять, делиться опытом, тем более, если он, этот опыт, богатый и результативный.

Возьмем культуру. Здесь ансамбль «Аяганга», носящий звание «Образцовый детский эстрадный ансамбль Российской Федерации», - единственный из сельских детских ансамблей, который дает отчетный концерт на сцене театра бурятской драмы. Район дважды, в 2003-2004 годах, занимал призовые места в республиканском смотре-конкурсе, посвященном юбилею Бурятии. На республиканских конкурсах «Дангина» и «Гэсэр» традиционно побеждают юные дарования из Алцака, Нижнего Торяя, Ичетуя. Это неспроста: есть, где оттачивать свое мастерство, талантам Джиди. Только за последние четыре года в районе отремонтированы все клубы, девять из них - капитально. Ежегодно на эти цели выделяется из районной казны от 3 до 5 миллионов рублей. В последние два года введены в эксплуатацию культурно-спортивные комплексы в Желтуре, Алцаке, Боргое, Боции. Особая гордость джидинцев - полностью реконструированный Петропавловский КСК.

Почти во всех селах или отдельно взятом селе - музеи. А в детской библиотеке с. Петропавловки один из лучших в республике книжных фондов.

Большое внимание районная администрация уделяет спорту. Здесь проводятся республиканские и районные соревнования по всем традиционным для Бурятии видам спорта. При таком отношении главы Ж.Д.Батуева к популяризации спорта, здорового образа жизни из Джиди выходят даже мастера международного класса. Одна из четырех книг, изданных к 70-летию района - «Моя Джиди, долина богатейшая» как раз об известных спортсменах и тренерах.

В октябре впервые в республике создана федерация конного спорта Бурятии, ее вице-премьером избран глава Ж.Д.Батуев. По этому случаю в Петропавловке прошел республиканский конно-спортивный праздник на призы главы района. Чем примечательны эти соревнования? Жаргал Дабасамбуевич учредил солидный денежный фонд. В некоторых районах громко объявляются всевозможные соревнования республиканского масштаба, но при этом победители порой награждаются парой сотен рублей. А ведь при таком отношении спортсмены могут утратить стимул к соревнованиям, к спорту вообще.

В Джидинском районе наряду с возрождением Атаганского дацана, строительством культовых буддийских сооружений в бурятских селах идет восстановление и православных храмов и приходоов. Они открылись в Джиде, Петропавловке, Желтуре, строятся в Боции, Баяне.

Судить о переменах можно не только потому, как люди строятся, но и по новым машинам, открывающимся магазинам и по такому важному показателю: в районе рождаемость превышает смертность. А ведь демография - это зеркало жизни.

Рассказ об успехах Джидинского района во главе с Батуевым можно бесконечно продолжать. Главное, живут люди там интересно и достойно. Здесь хочется передать известную поговорку о попе и его приходе и сказать: «Каков глава, таков и район».

Светлана НАМСАРАЕВА,
наш корр.

На конкурс «Мир и Бурятия-2005»

К ПОБЕДЕ ПЕТЕПА
«НЯ КРЫЛЬЯК»

ДУМНОВА Елена Дмитриевна родилась 4 августа 1970 г. в с.Харанхой Кяхтинского района. Мастер спорта международного класса по биатлону, заслуженный мастер спорта, мастер спорта международного класса по летнему биатлону. Чемпионка России, СССР и Европы. Чемпионка Всемирной Универсиады студентов в личном и командном зачете. Неоднократная победительница этапов Кубка Европы. Бронзовый призер чемпионата мира по летнему биатлону в эстафете (1998г.).

В ее спортивной жизни было много побед - больших и малых. Еще в детстве она училась терпеть и побеждать на лыжне. А самую важную для себя победу она одержала двенадцать лет назад в польском курортном городе Закопане на Всемирной Универсиаде студентов: один из главнейших экзаменов в жизни она сдала на пять с плюсом. Первую золотую медаль Всемирных студенческих игр она завоевала на своей коронной дистанции - 15 км, а вторую - эстафете 3x7,5 км. Тренеры сборной страны доверили нашей землячке бежать на первом этапе. Пятикурсница пединститута из Бурятии успешно справилась с волнением. Спринтерскую дистанцию она пролетела стремительно - как на крыльях. Стреляла спокойно, без промахов и первой передала эстафету Елене Гуреевой...

Кстати, в Закопане Елена завоевала и бронзовую медаль - в лыжной эстафете, а несколькими днями раньше была пятой в спринте. О чем же думала «стреляющая» лыжница из Бурятии, держа в своей ладони заветную золотую медаль Универсиады? Конечно же, о своей малой родине, родителях, наставнике В.П.Бусовникове и первом тренере А.В.Ушакове. Именно Александр Викторович сумел разглядеть в невысокой застенчивой девочке талантливую лыжницу. Таким тренерам, как А.В.Ушаков, надо при жизни памятники ставить, потому что они, беззаветно преданные спорту люди, отдают себя без остатка делу всей жизни.

Ей повезло, что первые шаги в спорте она делала под руководством А.В.Ушакова, воспитавшего много хороших лыжников. И, конечно же, немаловажно и то, что Усть-Баргузин расположен на берегу Байкала, где своеобразный климат: много снега, зимой здесь температура редко опускается ниже двадцати градусов. Словом, благо-

дать и идеальное место для занятия лыжным спортом.

Лыжами я начала заниматься в пятом классе, - рассказывает Елена Думнова. - Александр Викторович много работал с нами, не считаясь с личным временем. Не только готовил нас к большому спорту, но и делал все, чтобы мы нашли свое место в жизни.

В феврале 1989 г. я выполнила заветный мастерский норматив - на чемпионате Дальнего Востока по программе IX зимней Спартакиады народов СССР стала двукратной чемпионкой.

Почти треть своей жизни Елена отдала большому спорту. Она знает, что такое сверхнагрузки, постоянные старты, тренировки, сборы. И с благодарностью говорит о спортивном педагоге Владимире Лазаревиче Балдаеве.

Елена почти шесть лет входила в молодежную сборную России, а два с половиной года - в главную команду страны. Один из важнейших этапов ее спортивной биографии - чемпионат Европы в финском городе Контилахти (1994 г.), где она была четвертой на дистанции 4x7,5 км.

К сожалению, Елену не включили в сборную команду России на Олимпийские игры 1994 г. в Лиллехаммере - помешала пресловутая закусочная борьба.

Е.Думнова достаточно успешно выступала и в соревнованиях по летнему биатлону. Премудростям бега ее учил известный специалист, заслуженный тренер СССР Виктор Дмитриевич Дмнин.

«И вообще я благодарна моему тренеру Владимиру Петровичу Бусовникову за то, что он помог мне добиться высоких результатов в спорте. Благодаря ему мы, его воспитанники, вышли в люди», - говорит Е.Думнова. Елена призналась, что спорт помог ей обрести уверенность в себе, стать целеустремленной, закалка характер.

После ухода из большого спорта Елена Думнова вышла замуж. Сейчас она воспитывает дочь и работает консультантом в салоне-магазине цветов. Жизнь после спорта продолжается...

Баясхалан ДАБАИН.

«Сагаан үбгэн - 2005» гэнэн конкурсно ОЮУН ТҮЛХЮҮРЭЭ ЛАБХАН БАРЯАД...

Аенинградтай театрай, хүгжэмэй болон кинематографин институтай үндэсн 2-дохи студи 1969 ондо дүүргэгшэдэй дунда Чингис Цыренович Гурьев онсо хүндэтэй хуури эзэлдэг одоол дүрбэн тэгшэ бэлгитэн болоно. Түүрүүшын бэлгитэн болон, тэрэнэй түрэлхин доторой соёлой баялг мүн. Наяшаг уулзахдаа: "Чингис Цыренович, тамнай хүзэгтэй байгаа ёһотойт?" гэжэ бага зэргэ туршаһан янзатайгаар ахатанһаа асуужа зүрхэлбэ. Тэрэмни минни зорёолон татаһы хүрһөөр таагаад, нүдөө энеэб-энеэб гэн, хитгэнгшэ-гээр мнхэлээн: "Байгаал бээб даа. Юүндэ байхагүй һэмбиб?" гэжэ баһал шогтойхоноор харюусаади-хаба. Угы, юрэдөө, Хожжын Хөөрхэ хууринда түрһэн хүнһөө юу гэжэ һураба гэшэбиб? "Эжымни, Шагдаа Бүүбэй, 1997 ондо, бархамни, мордоо блэй. Нүүдлынгээ амин болотор эхэ зургаан зүйл хамаг амитанай аша туһын түлөө мааня татаһаар һэн," гэжэ нэмбэ. Баабайнь, Гүрэ Цыренов, колхозой, сомоной түрүүлэгшэ ябаһан хүн, залуугаар һаһа барашаһан байгаа. Олон жэлэй туршада манай соной редактор кадрова таһагай инспекторээр хүдэлдэг Галина Гурьевна Цыренова эгшын тон хүзэгтэй һайн мэдэхэ бээбэди даа.

Гушан зургаан жэлэй туршада Буряад Республикын арадай артист Чингис Гурьев зуугаад роль түрэл театрайнгаа тайзан дээрэ наадажа үрдэ юм. Тэдээн сооһоо эгээл гол болохо бүтээлүүдэнь һануулаа. Ахмад эльф Оберон (Шекспирэй "Зунай хүннин зүүдэн"), Оросын Сагаан хаанай министр Витте, Сүүгэл дасанай ламхай (Батожабайн "Төөригдэһэн хуби заяан"), Балдан (С. Эрдэнийн "Хойто наһандаа уулуужамди"), аля мэхэтэй хасар (Ц. Шагжинай "Шүдхэртэй сүндүүг"), Дандар Арсентьевич (Б.М. Пурбуевай "Эрхэхэ наран"), Абдулла ("Хүгшэд хадамда гаран алдаба"), Кочкорбаев (Ч. Айтматовай "Глаха") гэхэшлэн тоолоо һаа, үшөөшье олохон даа. Ондо ондоо сагта ажаһууһан ондо ондоо яһанай, олон түмэнэй ондо ондоо бүлэгүүдэй хүнүүд, бүри хии амитаншы тэдээн соо бии. Энэ мэтээр тоолоходо, томо артистын бэлгитэй шэгнүүр яаха аргагүй гаража ерэнэл даа. Тезд би театрай шүүмжэлэл бэшэжэ байгаа бэшэ хадаа тайзаны темэ - Гурьевай наһанда тэрэнэй хэр ехэ хуури эзэлдэг байбашье - хуряан татаһууб.

Минни геройн ажабайдада уран зохёолой онсо удаха шанартайнь мэдээжэ. Гол артистнуудай нэгэн байгаа, шүдлэгэй зургаан, прозын нэгэ ном гаргашанин, гадна тайзан дээрэ табидаһан "Алдуу" гэнэн жүжгэ бэшэһэниие юу гэхэбта? Энэ ушар бэлгитэй олон янза баялгыг хурсаар гэршэлнэл даа. Гаршагуудын хүгжэм шэнгээр эдэлһэндээ: "Хэбэд номхон Хэжэнгэмни", "Улаан Хада", "Улы хэмэй", "Хунахан", "Найда" гэхэ мэтээр. "Хунахан" гэжэ сулуулабарин гаршаг болоһон уран хурса үгэ, найруулгатай, үргэн дэлсэтэй хонгёо дуунын (хүгжэмьнь Вл. Пантаевай) одоол арадай болоһой. Гушаад жэл соо эзэлһээр, бүри эгүүридэ суурятан ханхинахал. "Жаран Хашарай субарга" гэнэн дуун (хүгжэмьнь Б. Батадоржиевай) байха.

Республикын арадай артистһаа гадна нэрэ эргэргүүдэнь олон ондоо. Россин Уран зохёолшодой, Журналистнуудай, Театрай ажал ябуулгашадай - нимэ гурбан холбоонуудай гшүүн. Гадна Эрдэм болон искусствын Петровско академиин гшүүй-корреспондент. Шагналуудын гэбэл, Буряад Республикын Хүндэлэлэй грамота, Буряад Республикын Арадай Хуралай грамота, Монголын зохиолчдын эвлэлийн Алтан медал, Чингис хааны "Алдын одон", Россин Уран зохёолшодой холбооной Хүндэлэлэй грамота, Монголын Уран зохиолын академиин, Монгол улсын боловсрол, соёл, шинжлэх ухааны яамны "Жуух бичгүүд" гэхэ мэтэ мун. Бүри һая 60 жэлэйнгээ ойн баяр тэмдэглэхэ үер Россин Соёлой болон олон түмэнэй хэлхэ холбооной министрствын, соёлоной профсоюзай Хүндэлэлэй грамотаар шагнадаба.

Толгойнь бууралтажа, Чингис Цыренович сэдхэл бодолойгоо, зохёохы бэлгитэйнгээ түгэлдэржэхэ наһанда хүрэнхэй. Наһанайнгаа нүхэр Саяна Добчиновна-таяа хоёр хубууд, хоёр басагадтай, нэгэ-нэгэ аша, эзэ-тэй. Саашадаашье Бурхантай буянтай, хамаг амитанай аша туһада заншал ябадалаа наринаар залан хинажа, буряад арадтаа хэшгэтэй, солотой, оюун түлхюүрээ лабхан баряад, үнэр баян, уга наһатай, удаан жаргалтай ябахыетнай хүсэл!

«Баатар мэргэн-2005» гэнэн конкурсно АМИ НАНА АБАРАГША, БҮРЯАД ОРОНОО МАГТАГША БҮЯНТАЙ

Николай БАДАРИНЧИНОВ.

Доржопалан ДЫМБРЫЛОВ, уран зохёолош, СССР-эй кинематографин отличник.

Ц.Х.ДАРИБАЗАРОВА.

«Аламжа Мэргэн Ариун Гоохон хоёр - 2005» гэнэн конкурсно

УТЫНГАА ХАРГЫДА

Һүнийн тэнһээ хойшо шэмэрүүн жабар тооһоржо, оршон тойроние шэб-балай болгоно. Гэрнүүд, харша хорёонууд лүнхын харлажа, утаар һунаһан сэлээн хара мананай оёорто хэбтэһэн үлгэрэй адар амитание һануулаха юм.

Зарсанги хон-жэн байдалые гэнтэ гүндүү абяан дорбоожо, ашаанай хүндэ машина сэлээнэй аманһаа гал сасаран гаража, хүнхинөөтэйгөөр хойшолоно. Хамаг амитанай бүхэ нойроо бариха үер дулаан байраһаа хулжан гаралга зүүдэрүүтэйшье бэээ. Тиибэшы хамтын ажалай туһада үнэн бэээ бээлжэ, үнэгэн малгайгаа үмдэжэ, оньһото мантан хүдлэгэй жолоое бахим адхан ошоошонмай хэн зүрхэтэн юм ааб? Түхэл хэбэрээр түншэртэй, олоной хэрэгтэ этигэмжэтэй, СПК "Ульдаргын" урдаа хаража жолоошон Ширапов Дондок-Доржи Цыдыпович ха юм даа. Энэ хүнэйнай магтаал хайра ехэ - тоогүй олон Хүндэлэлэй грамотанууд ябтаалаатай, нёдондо Яруунын аймагай «Эрхим жолоошон» гэнэн нэрэдэ хүртэжэ, үнгэтэ телевизээр шагнагдаа һэн. Наяар Агропромышленна комплексын габыяата ажалшанай үнэмшлэгэ абаха тухай һураг бии. "5 жэлэй залуу гвардеец" гэжэ анхан абаһан тэмдэгшье байха. 70-аад онһоо хойшо колхоздоо жолоошоноор ороһоо, бүхы түхэлэй ашаанай машина-нуудта луужа, хаагуур ябаагүйб даа, юу шэрээгүйб даа. Буряадай бүхы аймгуудаар, Ага, Монголышье тала дайда эсхэгдээ. Үбһэ, ороһоо, модо, түмэр, мал адууһа, шулуу нүүрһэ гэхэ мэтые һайсал шэрэгдээ.

Ханаһаашье, хээзэшые бусажа ерэхэдэнь, гэрнын дулаахан амисхалаар, халуун эдеэнэй хоншуухан хангалаар сорьён утгала. Долгоржаб Хандуевнаһан нэрэгэ, машинын абяа үни дууланхай, пахы-һалаг боложо байхал даа. Аяар 1975 оной тэрэнгийн дүлэтэ хабар, хүдөө ажахын дээдэ һургуули дүүргэжэ ябаһан залуухан ветеринар басаган практикада ерэхэ, Адеэн Жамбалган гэжэ түрэлэйн айдда байрлаа һэн. Тэдэ хүгшэдтөө нэгтэ түлэс асаржа ерэхэдэнь, улаахан сасартай, соморхон бээтэй танигдаагүй басаган хаамжынь сэлэн утгаба. Залуу хоёрой дунда зайн гал сасаран мэтэ болоод, шэдигтэ дуранай суранзан хүсэндэ абагадашоо бэлэй. Тэрэл намартаа шэнэхэн бүлэ мүн-дэлжэ, саада жэлһэнь үхи-бүүдэнь һубаряа һааб даа. Дүрбэн үринэрөө бүлгэнь һуулгаад, хүнгэн машинаараа зунай сагта Ага, Могойтоор хадамуушалаад ерэхэдэнь гоёл һэн. Догойдоо хабсагай шулуута Боомой бооридо дүтэлхэдөө, Долгоржабын хүүгэдэ мэтэ хуигишэ бэлэй. Ти-гоншыгуй яахаб, түрһэн унаһан тоон-тынгоо шарые улаан зүрхэнэйнгөө оёорто бултал хадагалжа, тахижа ябадаг ха юм даа. Мүнөө хүүгэдэнь хараасгайн дальбараануудал дэгжэн гэрһээ булгадаа гаража ошонхой.

Сэндэмэнь, ууган үринь, анханһаа өөр, хэлэ амацда хурса, эдбхи үүсхэлтэй һэн. Нургуулиа мүнэн медаль-тайгаар дүүргэжэ, БГУ-гай географин таһаг улаан дипломтойгоор түгсэхэжэ, тэндээ аспирантурада орожо һуралсаа. Тэрэ үедэ хэдэн грантнуудые бэшэжэ, хамта дүрбэ дахин, хоёр дахин Соросой грант шүүгээ юм. Эрдэмэй кандидатдай нэрэ зэргэ аргагүй магтаалтайгаар хамгаалаа. Энэ һургуу-линь багша Мария Очирова Эрдэ-неева, мүнөө начна хүтэлбэрлэгшэнь байһан профессор Трофим Табанович Тайсаевай оролдоглын аша ехэл даа. Нёдондо хадамда гараһан Тимур нүх-рын ВСПТУ-да заадаг, Наяар аспи-рантура дүүргэһэн.

«Аласай холбоон-2005» гэнэн конкурсно

ЖАРГАЛСАЙХАН - АЯЛГА ДУУНАЙ, АНДА ХАРИЛСААНАЙ ХААН

ТАБИСУУР

Бүмбэрсэг энэ дэлхий дээр хүн бүхэн мүнхэлэн түрэхдөө, хүрхэтэ Эх газарайнгаа ульһаар дулаасан, аршаан булагта уһа амсажа, эхэ эсэгынгээ үршөөһөн заяагар наһанайнгаа замаар даһнадаг табисууртай. Имагтал өөрынгөө табисуурые зүб эдлэжэ, «Монголой арадай артист» гэнэн үндэр нэрэ зэргэдэ хүртэһэн, буряад-монгол угсаатанай нэрэ һудые холын хизаар ороноуудаар дээрэ үргэн даһнаһан дуушан Дэмбэрэлэй Жаргалсайханай зохёохы ажалаар, оюун бэлгээрнэ омогорхонгүй байхань аргагүй юм даа.

Жаргалсайханай намтар ехэ һонин. Дорнод аймагай Дашбалбар сомоной Доргон нотагта 1939 ондо тэрэ түрэнэ байна. Уг уудамын агаар хайхан Ага нотагһаа гарбалтай Хуасай омогтон юм. Аяар холын 1910-аад онуудаар шадла шаандаһатай, ажалша, бата бэрхэ буряад олохон айһнууд хилэ дабажа, Монгол болон Хитад руу зөөһөн түүхэтэй. Эгээл тэрэл үеэр гэртэһинийн Монголой эрхэтэн болоо бэлэй. Сэхыен хэлэхэдэ, эдэнэй урда хэдэ ехэ бэрхшээлүүдэй байбаше, бултые дабажа, эрхим хайнаар ажал хэжэ, мэдээжэ болоһон хүнүүд олон юм. Тэдэнэй нэгэн болохо Дэмбэрэлэй Жаргалсайханай хуби заяанай, наһанайн замтай Монгол ороной хүржэлтэтэй нягта холбоотой байһанин ойлгосотой ааб даа.

Юрэдөө, юрын лэ ажалша малша буряад айлай хүбүүнэй одо заяан аргагүй урагштай байгаа. Жаргалсайхан дуушанай зам шэлэжэ, олон лэ конкурсуудта, тэрэ тоодо, Залуушуу болон оюутайды 6-дахы, 7-дохи, 9-дэхы бүхэдэлхэйн фестивальнуудта хабаадасажэ, хильн саанхай олон гүрэнэй түбүүдээр ябажа, дуушадай мурсысөөнүүдэй медальнуудта хүртэһэн габыятай.

ДУУШАН

Бардаастай бүдүүн хоолойтой буряад хүбүүн 1961-66 онуудта Болгарийн София хотын консерваториодо дуушанай мэргэжэлдэ арадай артист, профессор З.Черкининн хүтэлбэри дору һуража гараа. Мэргэжэлтэ дуушан боложо, Монгол ороноо бусаад, Гүрэнэй оперо болон балетэй театрта дуушанаар ажаллаа. Монголойнгоо, мун дэлхийн классигуудай оперонуудта гол партинуудые эрхим хайнаар гүйсэхэдэһэн байна. Нэрлэдэ, Б.Дамдинсүрэнэй «Ушартай гурбан толгойдо» - Балганай, «Мартагдашагүй 42 хонотго» - партизан Хасбаатарай, «Тэмсэлдэ» - Дандарай болон бусад. Мун тийхэдэ А.Бородинай «Игорь тайжада» - хаан Кончак, С.Смертанин «Худалдаһан бэриэдэ» - Кедала, Ш.Россинин «Севильский цирюльнич» оперодо - Дон Базилио дуушанай арга шадабаряар монгол тайзан дээрэ мүнхэлдөө. Д.Жаргалсайхан ирагуу хайхан хоолойгоороо дун хамта 30 гаран оперодо гол партинуудые шагнашад, харагшадта «шэхэнэй шэмэг» болгон хүргэһэн габыятай.

БЭЛИГ

Ушөө Жаргалсайхан-гуай уран зураг аргагүй гоёр бүтээдэг, олон талын шадабаритай уран дархан хүн мун. Зүжэгтэй урдахаа грим өөрөө хэдэг юм. Оперно зүжэгтэй героинуудайнгаа дүрснүүдые зуража, абари зантайн, түхэл маягтайн танилсадаг заншалтай. Аялга дуушые зохёохо шадалтай, дуушанай зам шэлэһэн олон шабинарай багша юм. Эдэ бүтэдэе хаанаһаа мэдэнбэши гэхэдэ, 1999 ондо Монгол орон зориута ошожо, нотагайнгаа суута хүбүүн тухай теле-дамжуулага бэлдэхэдэ, хэдэн концерт-наадануудтань һуужа, бэлиг талаанайн олон талаат танилсаха золтой байгдаа. Юрэдөө, алишые талаараа жэгдэ, дүрбэн тэгшэ хүн гээшэ. Үнэхөөрөөшье, Бурханай хайраар үгтэһэн үндэр бэлгэтэ хара хүлһөөрөө болбосоруулан

мүлижэ ябаһанай ашаар лэ олон арад түмэнэй бахархама һур жабахалтай, Жаргалсайхан гэжэ нэрэ солотой. Одон Монголой оперно искусствын, А у у н а й огторгойдо мүнхэлдөө бшуу. Бардаастай хоолойгоороо дэлхэе дүүрэн хүнхинуулһэн арадай дуушанһаа мун лэ үзэхсэхэн хоолойтой Чингис хубүүн түрөө. Абадаад ади Болгарийн Софийскэ консерватори түгэхсөөд, Улаан-Баатартаа оперно театрта хүдэлөө, мунөө Канадада мэргэжэлээ нарижуулжа байнхай. Энэмнай ихэдээ үйлын үрээр үгтэһэн үндэр заяае үнэн сэдхэхээрээ үргэжэ ябаһанай ялас гэмэ жэшээ болоно ха гэжэ тобшололтой.

«АЛТАРГАНЫЕ» ҮЛГЫДЭГШЭ

Жаргалсайхан - гуайда сүлөө саг гэжэ үгыл хаш. Гүрэн түрэдэ хабаатан хэрэгүүдтэ, олонитын удхатай ажалдаше оролсодог хүн гэшэ. Илангаяа буряад угсаатандаа али болохоор туһа хүргэжэл байдаг. һүүлэй жэшээһээ гзбэл, Жаргалсайхан-гуайн үгсхэлээр, ехэхэн оролдогдоор Монгол орондо ажаһуудаг буряад угсаатанай «Алтаргана» гэнэн хайндэр мүнхэлһэн байна. Арадай дуунуудай эгээ түрүүшын энэ хайндэр 1994 ондо Хэнтэйн аймагай Дадал сомондо болоо һэн. Саашадаа хоёр жэлэй нэрэ удаа буряад угсаатанай ажаһуудаг Батшэрээтэ. Биңдэр, Дашабалбар, Дорнод нотагуудта үнгэргэгдөө бэлэй. «Алтаргана» гэнэн нэрэ юундэ үгтөө юм гэжэ ямарихоодо, «... Алтаргана сээсг хадаа ямаршые сагта - ган гасурта, үер уһандаше диилдэдэггүй. Үндэһинийн бүхэ, ехэ доро байдаг, хадхуурнын түбһэн юумэ дүтээлүүдэгтэй бшуу. Ушар тиймэһээ, алтаргана ургамал мэтэ бүхэ, үнгэ зүһээ адалахагүй, буряад арадаймнай соёл болбосорол хуужахэ, шэнэ аялга дуунууд мундэлжэл байха ухаантай... Бидэ, бурядууд, ямаршые орон нотагта ажаһуушааше һаа, түрэл хэлээ, соёлоо, түүхээ, ёһо заншлаа хамгаалха, саашань хуужөөхэ эрхэтэй, уялгатайди. Энэ хэрэгтэ бултадаа сун оролсохо ёһотойди...» гэжэ Жаргалсайхан-гуай хариуһаа һэн.

2000 ондо Дашбалбар сомондо болоһон «Алтаргана» нааданда Агын Буряадай Автономито тойрогой түлөөлгүшэд хабаадаа һэн. Одоо тэндэ хэдэн тээһээ сугларжа, «Алтарганын» тугые буряад угсаатанай ажаһуудаг нотаг ороноуудаар саашадаа дамжуулжа байха, хамтын хүсөөр, оролдогдоор арадайнгаа баялигуудые нэргээхэ» гэнэн һонин үгсхэл буряад түлөөлгүшэд гарһан юм. Тийгэжэ 2002 ондо «Алтаргана» наадан Агын Буряадай автономито тойрогто эрхим хайнаар үнгэрөө. Юрэдөө, үйлын үрээр хэдэн тээшээ таһаршаһан буряад угсаатан уулзажа, бии байһанаа хэлэхэдэ, мурсысэжэ, урдаа зорилго табижа, тараа һэн. Эндэһээл бүгдэ буряадай хайндэр «Алтаргана» уласхоорондын хэмжээндэ гарһан түүхэтэй. Гараха 2006 ондо «Алтаргана» фестиваль Буряад орондо үнгэрэхэ юм.

Ямар нэгэ фестиваль гү, харалга-мурсысөөн гү, олопитын ажал ябуулагша Жаргалсайхан-гуай бөө абаад байдаггүй, өөрынгөө сэсэн үгэ, һанамжа дурадахадаг бэлэй. Буряад угсаатанайнгаа саашанхи хуби заяагар наһаата болдог аха нүхэрнай арад зонойнгоо дунда аргагүй хүндэтэй хүн юм. Урихан налгай абари зантай, түншэн түни, зөөлөхэн сагаан сэдхэхэлтэй, юрэдөө, нимэ хүнтэй танилсаха, харилсаха азатай байгдаа. Буряад арадаа нэгдүүлэхэ «Алтаргана» нааданай булагын шэргэшгүй, Дэмбэрэлэй Жаргалсайхан-гуайн дүрбэн тэгшэ оюун бэлгигын хэтын хэтээ дундархагүйн лабтай. Урданнай бүри һонин уулзалганууд хүлэһээр.

Дарима ЖАМСОЕВА, Россин Журналистнуудай холбооны гэшүүн.

На конкурс «Баатар-мэргэн-2005» НИКОЛАЙ КОНДАКОВ - НАШ ПЕРВЫЙ ДЕПУТАТ ГОСДУМЫ

О нем, о его делах знает вся Бурятия, поэтому можно ограничиться лишь не-которыми вехами его биографии.

О нем, Николае Яковлевиче Кондакове, первом депутате Государственной Думы Российской Федерации первого постсоветского периода (1993-1995 гг.) можно рассказывать много и разнообразно. Однако я ограничусь лишь несколькими штрихами, характеризующими его и показывающими характер, присутствующий ему. Сложный и характерный для крупного, масштабного человека, который столько сделал для Бурятии.

- Я всю свою жизнь пытался брать пример с деда - Якова Яковлевича Кондакова, несомненно выдающейся личности, многие годы проработавшего в Монголии и отлично знавшего много языков - монгольский, китайский и другие, в частности, японский и ряд других языков народов Восточной Азии, за что был глубоко уважаем в этих странах, и в Восточной Сибири. Кстати, о нем, у которого и воспитывался, и брал пример, я, повзрослев, написал книгу и она, насколько я знаю, пользуется серьезным вниманием не только в республике, - рассказывает Николай Яковлевич и продолжает:

- Что касается меня, то я родом из старинного города Хаяты и в юности поступил в местный гидромелиоративный техникум. И окончив его, остался верным избранной профессии. Лишь избрание в 1993 году депутатом Государственной Думы страны прервало на два года основную работу.

Николай Кондаков далее рассказывает:

- А в Государственной Думе я, как и называли избиратели во время предвыборных собраний, занялся прежде всего работой над законом о защите озера Байкал. Вошел в соответствующий Комитет (по природопользованию и защите природных ресурсов) и начал активную работу в данном направлении.

- Конечно, тяжело переживать, какие перипетии Н.Я.Кондакову пришлось пережить сказать довольно сложно, да и не просто рассказывать. Лучше будет остановиться на финальной части принятия важнейшего для республики закона по защите озера Байкал.

Его не восприняли многие коллеги Н.Я.Кондакова. Их довод - в стране немало водоемов, нуждающихся в защите и очень странно, почему озеро Байкал должен быть законодательно первым защищен? Мол, даже река Волга давно нуждается в таком же законе, ведь это - главная река всей России.

Возникла, как и ожидалось, непростая ситуация: как быть? В четвертый раз Николай Яковлевич попытался взять слово, хотя по регламенту было положено выступать по одному вопросу не более трех раз. Председательствующий И.Рыбкин не разрешил выйти к трибуне. «Разговор о принятии Закона о защите озера Байкала идет уже три десятилетия. Озеро, крупнейший пресноводный водоем Земли с огромным запасом пре-

сноводной воды - более четверти всех запасов на Земле, давно устал от ожидания. Давайте все же пожалеем и его, и всех нас, - ждущих принятия Закона», - умоляюще попросил Кондаков, и его данное прошение сыграло свою роль: закон был принят 246 голосами «за», когда требовалось всего 226. Закон сегодня действует, правда, по убеждению Н.Я. Кондакова не так эффективно, как должен был...

Немного погодя, завершив депутатскую деятельность, Николай Яковлевич вернулся в г.Улан-Удэ на свою прежнюю работу - председателем Комитета по мелиорации и водному хозяйству Республики Бурятия, в котором за время его отсутствия появилась и масса проблем, и незавершенной работы.

Первым делом он взялся за завершение строительства водозабора от поселка Тапхар до районного центра пос. Иволгинск, протяженностью более 15 километров. Нужны были немалые деньги. А как их достать? То, что он был депутатом Государственной Думы страны и успел познакомиться со многими нужными людьми, сыграло свою роль. Два с небольшим года назад водозабор был сдан в эксплуатацию, и поселок Иволгинск, всегда страдавший от отсутствия пресной воды и в котором более 16 тысяч жителей населения и который бурно развивается (рядом все же Улан-Удэ), вздохнул, без преувеличения, свободно.

Правда, не обошлось при этом и без неприятностей для Н.Я.Кондакова. Кое-кто из чиновников разного «калибра» попытался уменьшить заслуги генерального директора ФГУ приписав их себе. Николай Яковлевич и тут «проявил характер» не стал доказывать, что возглавляемое им мелиоративное управление все же было основным строительным подразделением. Полагаю, что иволгинцы все же уяснили, кто все же решил их многолетнюю и так долго не решающую проблему. Еще бы! Ведь из-за постоянного отсутствия жилой площади в многоэтажном поселке росло число заболелых разными заболеваниями, и даже умирающих преждевременно.

А Н.Я.Кондаков занялся другими проблемами, которых, как всем известно, всегда более чем достаточно. Особенно в такой сложной отрасли как мелиорация. Ведь без орошения в такой засухоподверженной территории, как Бурятия, просто не обойтись. Потому он, образно говоря, «на колесах», иначе говоря, постоянно ездит по республике.

- Уже ряд районов республики могут серьезно влиять на урожайность разных сельскохозяйственных культур, это результат и наших мелиораторов, - считает Николай Яковлевич, - правда, нам необходимо немало приложить еще усилий, чтобы урожаи достигли необходимого предела. Над этим и работаю.

Таких людей, как Н.Я.Кондаков, согласен, не так уж много. Что же, они нам своего рода пример. Думается, не только для подражания...

Бато-Доржо СОДНОМОВ.

«Баатар-мэргэн-2005» гэнэн конкурсно

БААТАР БОЛОХО БАГАНАА...

Байгал далайн баруун урда аймагта бухгалтер Буда Шулу-мович багша Мария Дугаровна хоёрой эбтэй эетэй бүлэдэ 1966 ондо табадахи хүбүүн Гомбо алтан дэлхэй дээрэ мүнхэлөө бэлэй. Үндэр Баабайн хормойдо ушөө нэгэ баатар түрбэ гэжэ нотагай наһатай үбгэн үрэгтэ бэлэй.

Дунда хургуудта һуража байхада, эдиршүүлэй дунда республикын түрүү һуури эзэлхын мурсысөөндэ анха түрүүн хабаадасахада, чемпион боложо тодорло. Барилдаанай ороо, хүнгэн бшэ зам тээшэ үгтэһэн эгээл түрүүшын хурган хүмүүжүүлэгшэ, Россин габыята тренер Ш.А.Хазатаев (сууга хур харбагша, гурбан Олимпиадада хабаадаһан Б.Цыремпиловэй тренер). Үндэр зиндаата шабинарые үргэмжлэн гаргаха заяатай Шагдар Александрович. Хазатаев иигэжэ хөөрөө бэлэй:

- Гомбо хүдөөгэй юрын хүүгэдтэ ади барилдаха дуратай байгаа. Барилдаанда айнаар дуратай байһан тула бусадһаа үсэд нэтрүүгээр хандадаг байһан юм. Г.Н.Манжуев барилдаагар уласхоорондын спортын мастер, Россин гүрэнэй консул Монголой орондо Гомбын бурханһаа үгтэһэн онсо барилдаха бэлигые обөөржө, Улаан-Удэ эрхыснэ уриһан байна.

1980 онһоо эхилээд, Гомбо орон доторой болон уласхоорондын ехэ-ехэнүүд мурсысөөнүүдтэ хэдэн дахин хабаадасахада шалгарһан байна. КПСС-эй ЦК-гай орган «Сельская жизнь» газетын шанда хүртэхын түлөө Улаан-Удэ хотодо үнгэргэгдэдэг уласхоорондын мурсысөөндэ хабаадасахада, хоёр дахин илаалта туйланхай.

Улаан-Баатар хотодо үнгэргэгдэдэг 12 гүрэнэй хабаадалгатайгаар үнгэрһэн «Интернационал» гэжэ мурсысөөндэ хүрэл медальар шагнадаһан юм. 1984 онһоо 1986 он болотор Совет Армида алба хэхэдэ, бүхы сүлөөтэй сагаа барилдаанда зориулдаг байгаа гэхэдэ, алдуу болохогүй. Үсэд нэтрүүү һорёонуудай эсэстэ амжалтануудые туйлагдаба. Гомбо СССР-эй «Збсэгтэ хүсэнуудэй» түрүү һуури эзэлхын түлөө мурсысэ шүүһэн, 1990 ондо Ордоникидзе хотодо болоһон СССР-эй арадуудай зунай спартакиадада хүрэл медальда хүртэһэн. Чебоксары хотодо үнгэргэгдэдэг Василий Чапаевай шанда хүртэхын түлөө мурсысөөндэ

нэгэдэхы һуури эзэлжэ, хайн хорилго бэлдэхэлтэй байһанаа гэршэлээ. Удаадахи жэлүүдтэ мэргэжэл шадабария бүри мүлин, Гомбо Буряад Республикын таба дахин чемпион болоһон. Благовещенск хотодо «БАМ-ай хибэс» гэнэн мурсысөөндэ хоёрдохи һуури эзэлээ. Наһаар залуу, хүсэн дундаа

ябаһан тула, барилдаха хүсэл эрмэлзэлтэй Гомбо Россин чемпионда хабаадасахада, хоёр дахин хүрэл медальар шагнадаһан гээшэ. 1986 ондо Россин түрүү һуури эзэлхын мурсысөөндэ шангай гурбадахи һуури эзэлжэ, СССР-эй спортын мастерай нормо дүүрэг болон байха. Тийгэжэ Захааминай аймагай эгээ түрүүшын барилдаагаар мастер боложо, Үлэгшэн нотагаа суурхуулаа.

Россин габыята тренер В.М.Сыдеев өөрынгөө һанамжа хэлэнэ: «Сэхыен хэлэхэдэ, Гомбын спортын зам тиймэ хүнгэһэн жэгдэ сарион байгаагүй. Амжалта илаалтануудые туйлагдаһан, голхорол урагшайдэлгэнүүдые тохёолдоһон байха. 1991 ондо Захааминда республикын «Сельские игры» гэжэ нааданда Буряадай сууга барилдааша А.Востречевые илажа, абсолютна чемпион болоо бэлэй. Бэзын шэргүүн Гомбоһоо хоёр дахин хүндэ байһан. Хүсэл эрмэлзэл эхэтэй байха, зориггоо мохоогүй гээшэ ёһотой спортсменэй шэнжэ шанар мун гэжэ Гомбо гэршэлээ».

Н.С.Ивахинов СССР-эй спортын хоёрдугаар мастер, Россин габыята тренер, буряад барилдаанай хургуулин эхи табигшадай нэгэн иигэжэ хөөрөнэ һэн: «Буряад зон зүлгэ ногоон дээрэ барилдажа, хүсэ шадалаа туршажа элирүүлдэг байгаа. Эгээл тиймэһээ барилдаан буряад арадай зурхэ сэдхэхэдэ ходоодо дүтэ юм. Энэ Гомбо олон жэлүүдэй туршада барилдажа, олоһон дүршэлөө эдир барилдаашадта дамжуулаа. Энэнь сэгнэ-шүүгэй!». Зүб даа, барилдаанай олбог дээрэ амжалтатай мурсысэһэн нотагаймнай баатар мүнөө эрхим барилдаашадые олоор хүмүүжүүлэхэ зорилготой тренер Шагдуржалов Гомбо Будаевич оролдосотой хүдэлэн. Буряадай гүрэнэй университет дүүргэжэ, эрдэм мэдэсээ дээшлүүдээ. Наһанайнгаа нүхэр Дарима Юрьевнатыйгаа Ира басагаа ажалтай үргэн замда гаргажа байнхай. Абын хургаал сахижа, эжын энхэрэл сэгнэжэ ябах гэжэ сэдхэхэдэ шэбшэн-мэдэрэн ябадаг зандаа.

Бара, бара, бара даа. Баатар мэргэн байнаш даа!

СЭБЭГЭЙ Бата-Мүнхэ, арадай дархан, Р.Н.БАЗАРОВАЙ фото.

XVII ЖАРАНАЙ МОДОН ТАХЯА ЖЭЛ ҮБЭЛЭЙ ДУНДА ШАРА ХУЛГАНА НАРА

Буряад литэ	4	5	6	8	9	10	11
Европын литэ	5	6	7	8	9	10	11
Гараг Нэрэ Үдэр	Дабаа Нара понед.	Мягмар Марс вторник	Лагда Меркури среда	Лүрдэ Юпитер четверг	Баасан Салбан пятница	Бимба Сатурн суббота	Нима Наран воскр.
Үнгэ Үдэр	харагшан Гахай	хүхэ Хулгана	хүхэгшэн Үхэр	улаан Бар	улаагшан Туулай	шара Луу	шарагшан Могой
Мэнгэ	5 шара	4 ногоон	3 хүхэ	2 хара	1 сагаан	9 улаан	8 сагаан
Һуудал	хий	гал	шорой	түмэр	огторгой	уһан	уула

Гарагай 2-то шэнын 4 (декаб-рийн 5).
Харагшан Гахай, 5 шара мэнгын, хиндэ һуудалтай үдэр.

Номнол хэхэ, тэрэниие шагнаха, олоор таринуудыг уншаха, субарга болон мүргэл шүтээнэй бусад зүйлнүүдыг бодохоо, гэртээ бэри буулгаха, наһа барагшын хэрэг үйлэдэхэ, шэрдэг оёхо, бүрихэ, бурханай ном оршуулаха, үри эзэлиез бусааха мэтын үйлэнүүдтэ һайн байна.

Зүгөөр худалдаа наймаа болон олзын хэрэг эрхилхэ, бөөгэй хэрэг үйлэдэхэ мэтын үйлэнүүд хориюлтай. Энэ үдэр хүнэй үһэ абаа һаа, хоолой үбшлэхэ.

Гарагай 3-да шэнын 5 (декабрийн 6).

Хүхэ Хулгана, 4 ногоон мэнгын, галда һуудалтай үдэр.

Энэ үдэр бурханда мүргэхэ ба зальбарха, лусуудта үргэл үргэхэ, һаад тодхор зайсуулаха, дайсантай тэмсэхэ, тэрэниие илаха, олзын хэрэг эдэбхижүүлхэ, түмэр хайлуулаха, гал тахиха, эм найруулаха мэтын үйлэнүүдтэ һайн.

Гэхэ зуура үхибүү хүлдэ оруулаха, бага хүүгэдэ гэрһээ холо эльгээхэ, үһээ угааха мэтын үйлэнүүд хориюлтай.

Энэ үдэр хүнэй үһэ абаа һаа, эд зөөри арьбажаха, мал үдэхэ.

Гарагай 4-дэ шэнын 6 (декабрийн 7).

Хүхэгшэн Үхэр, 3 хүхэ мэнгын, шоройдо һуудалтай үдэр.

Бисалгал хэхэ, лусууд тахиха,

«чавдор» (уһан балин), «лудор» (лусуудай балин) гаргаха, эм найруулаха, эм залаха, ада шүдхэр дараха мэтын үйлэнүүдтэ һайн.

Харин абаһанаа бусааха, модо сабшаха, хүрөөдэхэ, гэрэй һуури тахиха мэтын үйлэнүүдыг тэбшэхээр. Энэ үдэр хүнэй үһэ абаа һаа, юумэнэй үнэр мэдэгдэхэ болшо.

Гарагай 5-да шэнын 8 (декабрийн 8). Энэ һарада 7-ой үдэр байбагүй, забһарлаба.

Улаан бар, 2 хара мэнгын, түмэртэ һуудалтай үдэр.

Бурхан тахиха, дасан (дуган), субарга болон мүргэл шүтээнэй бусад зүйлнүүдыг бодохоо, модо сабшаха, тангаригаа болуулаха, ада шүдхэр зайлуулаха, хараал сараха, хэрүүл шууяа унтарааха мэтын үйлэнүүдтэ һайн.

Гэхын хажуугаар худаг малтаха, үхибүү хүлдэ оруулаха, бага хүүгэдэ гэрһээ холо эльгээхэ, шуһа ханаха,

төөнхэ мэтын үйлэнүүдтэ муу.

Энэ үдэр хүнэй үһэ абаа һаа, наһан ута болохо.

Гарагай 6-да шэнын 9 (декабрийн 9).

Улаагшан Туулай, 1 сагаан мэнгын, огторгойдо һуудалтай үдэр.

Бурханда мүргэхэ, ехэ сахюуса тахиха, бисалгал хэхэ, гүрэм уншуулаха, эльбэ дараха, эм найруулаха, юумэ худалдаха, тангариг үргэхэ, эһээбэри тахиха (тарга,

айраг), буян ехээр үйлэдэхэ, наһа барагшыг хүүдөө тахиха, холын аянда мордохо, лүн абаха, барилга эрхилхэ мэтын үйлэнүүдтэ һайн.

Зүгөөр даллага абаха, үхибүү хүлдэ оруулаха, бага хүүгэдэ гэрһээ холо эльгээхэ мэтын үйлэнүүд сээртэй. Энэ үдэр хүнэй үһэ абаа һаа, үбшэн хүрэхэ.

Гарагай 7-до шэнын 10 (декабрийн 10). Бадмасам-баавын үдэр.

Шара Луу, 9 улаан мэнгын, уһанда һуудалтай үдэр.

Бурханда мүргэхэ, бурхан, сахюуса, лусууд тахиха, бисалгал хэхэ, абаһанаа бусааха, холын аянда мордохо, олзо олохо, лүн абаха, үргэл хэхэ мэтын үйлэнүүдтэ тон һайн. Энэ үдэр эрэ хүнэй хүсэн угаа ехээр дэбжэхэ.

Харин гэрһээ хэрэглэл гаргаха, ехэ уһа гатааха, заһаһа бариха мэтын үйлэнүүдтэ муу.

Энэ үдэр хүнэй үһэ абаа һаа, талаан ушарха.

Гарагай 1-дэ шэнын 11 (декабрийн 11).

Шарагшан Могой, 8 сагаан мэнгын, хада уулада һуудалтай үдэр.

Энэ үдэр бурханда мүргэхэ, бурхан, сахюуса, тэнгэри, лусууд тахиха, бурханай ёһо сахиха, таринуудыг олоор уншаха, лүн абаха, сан тахиха, амгалан байдалай түлөө ном уншаха, эмниг мори, сар һургаха мэтын үйлэнүүдтэ һайн.

Хүншүү хөрбоһо гаргаха, модо сабшаха, худалдаа наймаа эрхилхэ мэтын үйлэнүүдыг хориюу.

Энэ үдэр хүнэй үһэ абаа һаа, ухаан һонор болохо.

«Вершина мудрости -2005» - Сагаан үбгэн-2005»

БЕССТРАШНЫЙ ЗАЩИТНИК ОТЕЧЕСТВА, ВЫДАЮЩИЙСЯ ДЕЯТЕЛЬ НАУКИ

О выдающемся ученом-педагоге, бесстрашном солдате, прошедшем с боями всю войну от начала и до конца, докторе филологических наук, профессоре Улзы-Жаргал Шойбоновиче ДОНДУКОВЕ можно говорить и писать бесконечно много и долго. Потому что У.-Ж.Ш.Дондуков - это незаурядная личность, это выдающийся ученый-лингвист с мировым именем, один из знаменитых асакалов научной мысли, вложивший бесценный вклад в исследование и развитие монгольского, бурят-монгольского и русского языкознания.

Конечно, талант исследователя у Улзы-Жаргал Шойбоновича очень многогранен. Он высокообразованный, эрудированный человек, настоящий интеллигент, человек высочайшей культуры с энциклопедическими знаниями. О его интеллекте и обширном кругозоре говорят его глубокие научные познания, а также свободное владение языками, как немецким, монгольским, французским, киргизским, калмыцким, русским и, естественно, бурят-монгольским. Вся жизненная биография профессора богата и интересна блестящими научными открытиями и плодотворной педагогической деятельностью. В 1955 году он с успехом защищает кандидатскую диссертацию и более 15 лет является старшим научным сотрудником БКНИИ и БИОН СО РАН СССР и опубликовывает 100 научных трудов. С 1968 г. по 1973 г. работает в Киргизии заведующим кафедрой русского языка и общего языкознания в Пржевальском университете. Далее в БГПИ им. Д. Банзарова заведующим кафедрой русско-бурятской филологии. С 1982 г. по 1986 г. он занимает должность профессора-консультанта в Монгольском пединституте. Здесь он подготовил 4-х кандидатов наук. В 1989 г. У.-Ж.Ш.Дондуков успешно защищает докторскую диссертацию и публикует и выдает в печати ряд фундаментальных научных исследований: «Словообразование монгольских языков в сравнительном освещении с тюркскими языками», «Как одолеть застой в языкознании», «Бурятский язык: «Вчера, сегодня, завтра», «О достижениях и проблеме бурятского литературного языка», «Проблема из глубины веков о единой письменности и общемонгольском языке», «К вопросу о становлении общемонгольского письменного языка», «Морфолого-семантическая дивергенция в лексике героического эпоса «Абай Гэсэр» и другие. А

чив среднюю школу в 1941 году, становится курсантом Черниговского военно-инженерного училища. И уже в этом же году в составе кавалерийского корпуса генерала Л.М.Доватора участвует в разгроме немецко-фашистских войск под Москвой. О подвигах командира 45 мм противотанкового орудия, о гвардии старшем сержанте У.-Ж.Ш.Дондукове написал полковник С.Н.Северюгов в своей книге «Так это было». «В единоборство с врагом вступили комсомольцы эскадрона во главе с комсоргом полка Дондуковым. Рядовые Ковин и Габидулин погибли. Тогда Дондуков стремительно выскочил из окопа со связкой гранат и после трех отчаянных прыжков был у цели - броня достигла танков. «Королевские тигры» загорелись. В живых остались 4 человека, среди них тяжело раненный гвардии старшина Дондуков». О фронтовых дорогах и боевых товарищах У.-Ж.Дондуков написал четыре книги: «От Москвы до Берлина на боевом коне», «Эсэргэ ороноо хамгаалгын шуната дайнай замаар» и две книги «Война глазами солдата». В боях он был трижды ранен, за боевые подвиги дважды награжден орденами Красной Звезды, Славы III степени, Отечественной войны I степени, медалами «За отвагу», «За боевые заслуги», «За взятие Берлина». Войну он закончил в Берлине и был назначен командантом города Людвигсбург. Затем был демобилизован и поступил учиться в Ленинградский университет. В настоящее время У.-Ж.Ш.Дондуков - доктор филологических наук, академик Академии наук высшей школы, академик Петровской Академии наук России, профессор кафедры начального обучения языкам БГУ. За большие достижения в области науки и преподавательской деятельности ему присвоено почетное звание заслуженного деятеля науки Республики Бурятия и Российской Федерации. У.-Ж.Ш.Дондуков - ветеран войны, известный публицист, часто выступает перед горожанами с воспоминаниями о Великой Отечественной войне. Улзы-Жаргал Шойбонович Дондуков - выдающийся ученый, бесстрашный воин, героический защитник Отечества, солдат-победитель! Пожелаем уважаемому профессору У.-Ж.Ш.Дондукову крепкого здоровья, новых научных открытий и чистого, мирного неба!

Бакалин ВАСИЛЬЕВ, народный артист РБ.

«ДУУЛГАТА САЯАНАЙ ДУУШАН»

Поэт Георгий Дашабылов Бурядай багшанарай дээдэ һургуулида сугтаа һураһан, нэгэ үедэ буряад поэзингээ алтан богoho алжаа ороһон унаган нүхэр, уран шүлэгшэн Лобсон ТАПХАЕВАЙ зохёохы ажал шэнжэлжэ бэшһэн статьягаа ингэжэ нэрлэһэн байдаг. Мэинэ һаяхан «Морин хуур» сэтгүүлдэ гараһан уран зохёол шэнжэлгээ Е.Е.Балдан-максаровагай Лобсон Тапхаев тухай статья «Буряад литературы уран жасада оруулан хубита» гэжэ бүри тодоор нэрлэгдэһэн байба.

Ганса энээхэн хоёр шэнжэлгэнүүдээр бодоходо, Бурядай комсомолой шангай лауреадаһаа арадай поэт хүрэтэр олон нэрэ солодо хүртэһэн Лобсон Тапхаевай хэһэн, хэжэ ябаһан ажал, зохёоһон, хэблүүлһэн уран гоё, удах түгэлдэр зохёолнууд тэрэнэй түрэл арадынгаа соёлодо оруулан хандиб, хубита, үнэнхөөр, ехэ.

Арбаад гаран жэлэй саада тээ Буряад дайдаһаа Үбэр-Монголһоо бусаад байхадаа, Лобсон Тапхаев гэжэ бэлгитэй яруу найрагша, бэрхэ редактор бии юм гэжэ дуулаад, тэрэнэй Бурядай номой хэблэлэй ахмад редактор байхада, анха түрүүн танилсаа нэм. «Түрэл арадынгаа урднай ажаһуудал, уг ёһо заншалууд, эдэз хоол, хубсаһа хунар тухай бэшһэн болодогби», - гэжэ мэдүүлхэдэмни, Лобсон Дунзынович уриханаар мийһэрэн, «Ай, ямар һонин юм?! Асартай», - гэжэ, эзмэтэй юм шэнги, «Битнай хуушан монголоор уншажа шадахагүйлби»... - гэжэ юм һэн.

Өөрөө би кирилл үзгөөр бэшэжэ шадахагүй хүн хадаа багшанарай колледжийн оюутанта хэлэжэ үгэжэ бэшүүлээд, Намжилма Бальжинимаевада («Хараастайда» хүдэлдэг байгаа) машинкаар сохиоулжа асарбаб. Тэрэ арай гэжэ ормоглоһон гар бэшгэ дээрэм Лобсон Дунзынович тон анхаралтайгаар хүдэлжэ, нарин нягтаар заһабарилжа, гурим хэмын оложо, нилээхэн сагаа бараа һэн даа. Зарим материалым удхын адуулангүй, шэнээр бэшэжэ гараһан байлша. Тийгэжэ «Угаа уһанда хаянгүй»... - гэжэ номни «Заяанайнай заншал» - гэжэ нэрлэһэн дахад хэблэгдэбэшье, мүнөө олон уншагшадай бэлдэрдэг шуухаг хоморой ном болоһон.

Олон шүлэггем хаража, заһажа байжа, сониндо дурадхаһаа гадна, «Хуушарһан буряад үгэнүүд», «Буддын шажанай томьёо нэрэнүүд» (терминүүд) гэжэ зэргэ толинууд болохо гар бэшгүүдмем дүйтэй, мэргэжэлтэй нидөөр хаража, шударгы оролдосотойгоор хинажа үгэбэ. Тэдэмни үшөө хэблэгдээгүй байна.

Ганса минни жэшээ дээрэ харахада, эдир залуушыг, наһажаал болоһоншыг хэды бэшээшэдэ бэлгитэй поэт, редактор, шүүмжэлэгшэ, олонитын эмхидхэлгэ Лобсон Дунзынович Тапхаев хүтэлбэрлэгшэни, найжань болоогүй баа.

Шагнахада, «Минни бапша» - гэжэ хүндэлэн нэрлэдэг гуурһа баряшан олон агша. Харин мүнөө БГУ-гай буряад хэлэ, бэшгээгэй таһагта һурадаг бүлэг оюутанта уран зохёол бэшэхэ эрдэм багшала. Республикаһаа гадуур мэдээжэ болоһон Түпхэнэй литература нэгдэл бии боложо, олон жэлэй туршада үрэ ехэтэйгээр хүтэлбэрлэһонинь, Бурядай Уран зохёолһодой холбоондо поэзии талаар зүбшэгшөөр, гүрэнэй номой хэблэлдэ ахмад редактораар, «Буряад үгэндэ» хэблэлэй таһагыг даагшаар хүдэлһонинь айнабтар ехэ алдар шэнги дүй дүршэл, эрдэм мэдээс, уран бүтээлшэдыг һургажа, дахуулаха ябаха хүндэтэ эрхэ, туһалжа, дэмжэжэ ябаха буурашагүй буян ха юм даа.

Дэлхэйн арадуудай арбаад хэлэн дээрэ оршуулагдаһан тэрэнэй уянгата шүлэгүүд, хэблэгдэһэн арбаад номууд - ганса өөрын баялгит бэшэ, поздэй улад зондоо шэн сэдхэлхээ бэлгэлэһэн сэгнэшгүүгэй бэлэг. Оюун ухаанай, хуби заяанай бэлэг.

Улад зонойнгоо сэежэдэ
Ульһа нэмэхын түлөөдэ

Дэлгэр сэдхэлээ хайлуулжа,
Дэн шэнгээр шатаналби.

Өөр тухайгаа тон зүбөөр бэшэ. Өөрын «Мундаргын сээсгүүдтэй», өөрын «Хэнгэргэтэй», өөрын «Зангилаатай», «Гол харгытай», өөрын «Алтан үндэһэтэй», өөрын «Угай бэшгэтэй», өөрын «Наһанай найргай» Лобсон Тапхаев золтой хүн гэжэ би баясан ойлоноб.

Хонгодорнуудай ээлжээтэ найрта (энэл хүмнай үүдхэлсэһэн түүхэтэй) Ахада ошоходоо, хүртэ орьёл мундаргануудаар хүрээлэгдэһэн Түпхэн соогуур гарахадаа, үльгэрэй гү, али зүүдэнэй орондо ябана гүб гэжэ бэлэрээ бээлб. Иймэ ниотагта түрэнһэндөө поэт золтой.

Хүн болгоной ойрһон хүрээшгүүгэй «Яруу найраг» («Поэзи») гэжэ ариуан ажалтай. Тиймэ хадаа золтой.

Гэртэн ороходо, нэрьежэ байха шаг шууян. 8 аша эзэнэр наадана, шууялдана, бархиралдана, энеэлдэнэ гэшшэ. Тиймэһээ халсаран алдана «Сагаан үбгэмнай» баһал золтой хүн.

Батажаргалай Сэрсэгмаа.

Амаршалганууд

Нютагаархидтаа, айл ашаандаа, ураг таригуудтаа, нүхэдтөө хүндэтэй Гомбо Эрхитуевич ДОГДАНОВЫЕ түрэхөөр 75 наһанайнь, Елизавета Сынгеевна САН-ЖИЕВАЕ 70 наһанайнь ойн хайндэрөөр халуунаар амаршалнабди. Гомбо Эрхитуевич малай эмшэлэгшэ, Елизавета Сынгеевна «РСФСР-эй гэгээрэлэй отличник» ород хэлэнэй болон литературын багша хоёр Дэрээн нютагтаа амаралтада гаратараа таһалга, рьягүй хайнаар ажаллаһан баян намтартай.

Хүндэтэ Гомбо Эрхитуевиче 75 наһанайнь, хани нүхэр Елизавета Сынгеевнае 70 наһанайнь ойн баярнуудаар үнэн зүрхэнһөө амаршалаад, энхэ элүүр, золтой, согтой, ажана тэнюун, үнэр баян, Гармаевтан, Галсановтан, Лубсановтан үри хүүгэдээрээ.

Удэһэн түрэхэн тоонтотнай Үзэсхэлэнтэ Дэрээн, Баянгол, Баярхан ябаһан бэетнай Баабай эжын үршөөл! Олон жэлэй туршада Оролдосотой бэрхээр ажаллаад, Арад зонийнгоо хүндэдэ Олон магтаалда хүртөөт!

Нүхэдынь.

САГААРУУЛАГДАҢАН ЗОНДО - ХҮНГЭЛЭЛТЭНҮҮД!

Хашалган хамалганда дайрагдаһан зоной тоо манай республикада бүхыдоо 4000 мянгаад шахуу болоно. Нёдондо жэлдэ тэдэнэй тоо 4300 хүн байһан аад, жэл бүри тэдэнэр үсөөрнэ.

Наяын үдэрнүүдтэ Буряад Республикын хашалган хамалганда дайрагдаһан зоной эблэлэй суглаан үнгэрбэ. Тус хэмжээ ябуулгада эблэлэй шэнэ хүтэлбэрилэгшэд хунгагдаба. Тийхэлээрээ түрүүлэгшээр - А.П.Богданов, орлогшоор - М.Н.Борсоев, харюусалгата секретаряар - О.И.Молопов гэгшэд хунгагдаба.

Сагааруулагдаһан зондо гүрэнэй туһаламжа тон хэрэгтэй. Засагай талаһаа хүнгэлэлтэнүүдышье тэдэндэ олгогдобол, тон хайн лэ хэн. Тийн түмэр харгыгаар жэлэй нэгэ дахин мүнгэ түлэнгүй ябаха арга, федеральна хүнгэлэлтэнүүдтэ хүртөөхэ гэхэн гуйлтанууд тэдэнэй зүгһөө ороно.

Нийслэл хотын болон республикын ажаһууштадай дундаһаа хашалган хамалганда дайрагдаһан зон асуудалнуудаараа 21-76-52 гэхэн утгаһаар хонходоходонь болохо, али хаа, Ленинск гудамжа, 56, Правительствоын байшанда, 108-дахи кабинет хандажа болохо.

Я.ЖАПОВА.

«Буряад үнэн - Дүхэритгэ» ТОЛЛОГООНОЙ НҮҮЛЭЭР

АРАД ЗОНОО БАЯРЛУУЛЖА БАЙХАНЬ БОЛТОГОЙ!

2005 оной октябрийн 27-до гараһан «Буряад үнэн-Дүхэритгэ» соо үндэр наһанан «Үльгэрэй далай» гэжэ судар оршуулаба гэхэн статья уншаад байхадаа, аргагүй эхээр баярлаад, ямар буянтай байдаг юм гэжэ бодоод, Г.Чимитов Ц.Чимитова хоёрые бүхы дэлхэйн хайн хайхание хүсөөд, үшоол олон бурханай номуудые оршуулжа байгыт, ута наһа, удаан жаргал эдлэжэ олон жэлнүүдтэ, олон мянган зондоо, хүзэгшэдтөө буян олгуулжа, туһа хүргэжэ байхатнай болтогой!

Баһа хэлэ бэшэгэй доктор, профессор А.Д.Шагдаровта эхэ халуун баярые хүргэхэ байнаб, иигэжэ «Буряад үнэн - Дүхэритгэ» гаргажа, манда ойлгуулаһанайнь, мэдэрүүлһэнэйн түүшөө. Ямар урда шанартайгаар, тодоор бэшэбэ гэшэб. Минии арбаадтай байхадам, урдаа нуулгаад, «Үльгэрэй далай», Саран хүхын намтар Батор баабаймни уншадаг хэн. Бархиржа нуужа шагнаһаана мартадаггүйб, эхэл хайратай юуэнүүдые уншагша хэн, зобонотулиһан зоной намтар. Мүнөө кирилл үзэгөөр буряадшалба гэжэ ойлгоходоо, үшөө хуушан монгол текстэйнь хэблэхэдэнь, ёстой гуримаар лама, багшанартаа арамнайлуулаад лэ уншажал байхам гэшэб. Минийгээ наһа барахада хүгэдэни тахижа, уншажа, буян хэжэ байхал даа.

Хайшан гээд энэ сударай бэлэн болоходо, гартаа оруулхаб? Дуулан мэдэнгүй үлэһэнэе аа түб гэжэ ханаад, намда дуулгажа хүртөөлсыг гэжэ гуйха байнаб.

Бурхан шажан дэлгэржэ, хүн зон хүзэгтэй болоо, энэ «Үльгэрэй далайн» гарахада, үрдидэжэ байжа абаха байхабди.

Ум маани бадмай хум! Ц.НИМАЕВА.

ТҮРЭЛ НЮТАГАЙ ТАТАСААР

Агын автономито округһоо гарбалтай Улаан-Үдэдэ ажаһуудар нютагаархидай «Алхана» нэгэдэлэй, «Ага спортивная» гэхэн региональна олонийтын жасын үүсхэлээр Бурядай академическэ театрай тайзан дээрэ Агын округой артистнар концерт наадаа дэлгэхэнь. «Нютагай хүгжэмүүд» гэхэн программын ёһоор агынхидай гастрольнууд хэдэн шатаһаа бүридэхэ байна.

Байгша оной декабрийн 6-да Дулдаргын аймагай түлөөлэгшэд - Зүдхэлийн арадай театр Улаан-Үдэ ерэхэнь. Жэнхэни буряад хэлэтэй артистнар олоной онорто «Энхэ Булад Баатар» гэхэн жүжэг харуулаха. Энэл үдэшэ, концертын хоердохи хубида хатар наадан гүйсэхэдгэхэ, луунууд эдэлхэ юм.

Зүдхэлийнхидэй удаа, ерэхэ жэлэй эхээр Агын районной артистнар концерт наада харуулаха байна. һүүлээрнь Могойтын районной бэлиттэй артистнартай танилсаха аргатайбди.

Ешигма ЦЫБЕНОВА.

ЭРДЫНЕЕВ РЫГЗЕН ЭРДЫНЕЕВИЧ

Ноябрийн 27-до 97 наһатайдаа суута үльгэршэн, Россин Федерацийн социальна хангалгын отличник, Буряад Республикын соёлой габыята хүдэлмэрилэгшэ, 1997 ондо «Саган үбгэн» гэхэн нэрэ зэргэдэ хүртэһэн лауреат Рыгзен Эрдынеевич Эрдынеев наһа бараба. Р.Э.Эрдынеев 1909 ондо Яруунын аймагай Эгэтын-Адаг хууринда таряашанай бүлэдэ түрэхэн намтартай. Арбан наһатайдаа Эгэтын дасанда хуваргаар үгтэһэн байна. Удаан болзорто үбдэхэнэйнгөө удаа арбан долоотойдоо хохор болоо. Гэбэшье Рыгзен Эрдынеевич шотагайнгаа нийтын ажабайдалда эдэбхитэйгээр хабаададаг, түрэл хууриндаа хамтын ажахы эмхидхэгшэдэй нэгэн хэн.

Р.Э.Эрдынеевэй габыяа правительствын олон тоото шагналнуудаар тэмдэглэгдэнхэй, тэрэ аймагтаашье, республика доторшье эрхим хүндэтэй байһан юм. Залуушуулай хүмүүжүүлгэдэ ехэ алхарал хандуулдаг байгаа.

Түрүүлэгшэ тоодо КПСС-эй зэргэдэ ороо. Яруунын, Хэжэнгын, Баунтын, Хориин аймагуудай хохор хүнүүдэй бүлгэмэй территориялна эхин шатын эмхийн түрүүлэгшээр хүдэлмэрилөө.

Түрэлхидтэнь, дүтын зондо үнэн зүрхэнһөө шанала гашуудалаа мэдүүлнэбди.

Д.Б.Дамбаев, Ц.Г.Шагдаров, Б.Д.Гуробазаров, М.Д.Дамбаев, Ц.Э.Доржиев, Д.Ч.Борсоев, В.И.Цыренжапов, Б.Г.Жигжитов, Н.Н.Найданов, К.А.Албашев, Ц.Д.Ж.Жалсанов.

Яруунын аймагай Эгэтын-Адаг хууринда декабрийн 3-да 11 сагта хүдөө табигдаха.

Буряад Республикын Соёлой болон олондо мэдээсэлгын министерство болон Буряад Республикын соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзудай реском Буряад Республикын соёлой габыята хүдэлмэрилэгшэ, түрүү буряад үльгэршэн ЭРДЫНЕЕВ Рыгзен Эрдынеевичэй наһа бараһан ушараар түрэлхидтэнь болон дүтын зондо гүнзэгы шанала гашуудалаа мэдүүлнэ.

2005 оной ноябрийн 27-до үльгэршэн, Буряад Республикын соёлой габыята хүдэлмэрилэгшэ Рыгзен ЭРДЫНЕЕВ 96 наһа хүржэ, наһанһаа нүгшэбэ. Энэ ушараар ИМБит-эй, ББҮСЭ-най зүгһөө бүхы түрэлхидтэнь, нүхэдтэнь, нютагайнь зондо гашуудалаа мэдүүлнэбди.

Педагогикын ажалай ветеран РАДНАЖАПОВА Будажаб удаан үбдэхэнэйнгөө удаа 81 наһандаа наһа бараба. «Ага нютагаархидай бүлгэм» БРОО түрэлхидтэнь, дүтын зондо гүнзэгы шанала гашуудалаа мэдүүлнэ. Исток хуурин, Прибрежная, 43 гэхэн хаягаар декабрийн 2-то 9 саһаа хүдөө табигдаха.

Байгша оной ноябрийн 24-дэ гараһан «Дүхэритгэ» газетын 24-дэхи нюурта корреспондентын зэмээр «Энхэрэн наһагдаха эжидэ аяла дуунуудые бэлэглэйт» гэхэн материал соо алдуу гараа. «Эхын сахихан гуамта» концерт ноябрийн бэшэ, декабрийн 3-да үнгэрхэ юм. Уншагшадайнгаа урда хүлисэл гуйнабди.

ОНСО ОРЁ АСУУДАЛНУУД ЗУБШЭГДӨӨ

Ноябрийн 28-да Монгол шудалалгын, буддологи болон тибетологийн институтта үнгэрһэн «Дүхэритгэ шэрээ» дээрэ аман зохёол болон литература шэнжэлгэдэ ушардаг бэрхэшээлтэ асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдээ. Энэ хэмжээ ябуулгада эрдэмтэд, уран зохёолшо, хургуулийн багшанар хабаадажа, дурдагдаһан асуудалнуудаар хэлсэхэдэ, хэлэн, соёл, арадай саашанхи хуби заяан тушаа бодолнуудта эрхэ бэшэ эзэлэгдэжэ, тэдэниешье зүбшэлсөө.

Филологийн эрдэмтэй доктор, ИМБит-эй таһагыс даагша Бата Баяртуевай тэмдэглэхээр, арадай аман зохёол ажабайдалда огто хэрэглэгдэнгүй. Хэрбээ үрээ, оньһон үгэ, таабари г.м. үшөө хаа-яахана хэрэглэгдэдэг хаань, эхэ хэмжээнэй үльгэр мэтын зохёолнууд мартагдажа байнхай. Буряад аман зохёолой жасада аяар 54 үльгэр бие гэжэ бүридхэгдэнэ. Харин тэдэнэй дундаһаа олонийтэдэ мэдээжэ болоһониинь гансал «Гэсэр» гэхээр.

Шэхэндэ хажараар соностоһон эдэ үгэнүүдэй хэлэгдэхээр байтар, Бурядай мэдээжэ үльгэршэн Рэгзэн Эрдынеев 97-дохи наһан дээрээ нүгшэбэ гэхэн гашуудалта мэдээнэй ерэхэдэнь, сугларагшад бодожо, үльгэршын дурасхаал ёһолбо. Энэ гайхамшаг хүнэй наһанай намтар тухай филологийн эрдэмтэй кандидат, мэдээжэ аман зохёол шэнжэлэгшэ Виктор Гунгаров элидхэл хэхэдэ, Хори буряадуудай үльгэр мэдэхэ гансал Рэгзэн Эрдынеев үлөөд байһан юм гэжэ тэмдэглээ. Залуу наһандаа юумэ харахаяа болижо, хохор болоһон энэ хүнһөө «Хүбшын хүхэлбын Хүхэлдүүр мэргэн» гэжэ үльгэр бэшэжэ абаһан тухайгаа, мүн тэрэниие хэблэхэ талаар хэрэг ябуулжа байһан тухайгаа тэрэ хөөржэ үгэбэ.

Филологийн эрдэмтэй доктор, БГУ-гай профессор Светлана Имехоловагай хэлэхээр, зохёолнуудай хэлэгүүдые, тэдэниие шэнжэлхэнэй дүнгүүдые согсолжо, тусхай номуудые хэблэхэ шухала. Эдэ үгэнүүдыень хургуулийн багшанар дэмжэжэ, хурагшадтай үзэхэ номуудай дутагдадаг байһан тухай онсо тэмдэглээ. Жэшээлхэдэ, Доодо-Ивалгын дунда хургуулида 7-дохи кластта хэрэглэгдэхэ оройдоол 3 ном бии юм ха. Тиймһээ элидхэн багша бүхэн хургуулийн номуудые хэблэхэ хэрэгтэ онсо анхарал хандуулыг гэжэ эрдэмтэдтэ дурадхаа.

Литературна буряад хэлэндэ монгол үгэнүүд, шотаг хэлэнэй үгэнүүд хэрэгтэйш, хэрэггүйшье ушарта нэбтэрхэдэ, хэлэнэй онсо шэнжые адуулхалаа гадуур, литературна хэлэнэй нормонуудта зохиногүй гэжэ сугларагшад дүн гаргана.

Бүхыдөө эндэ зүбшэгдэһэн асуудалнуудай онсо орёо байһаниинь эли. «Дүхэритгэ шэрээ» дээрэ хэлсэгдэхэнэй дүнгөөр бэрхэшээлтэ байдалһаа гараха талаар алибаа шиидхэбэри абтаха зэргэтэй.

Даша-Доржо БОЛОТОВ.

ЛЕКЦИИ ПО ЛАМРИМУ

Профессор буддийской философии геше Джампа Тинлэй 6-10 декабря с 18 часов в зале музыкального колледжа (ост. Рынок) читает лекции по Ламриму - «Ступеним благого пути» Дже Цзонхавы и Лоджонгу - буддийской тренировки ума.

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Генеральна директор - ахамад редактор А.А.АНГАРХАЕВ. Редактор Г.Х. ДАШЕЕВА.

РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: И.М.ЕГОРОВ, И.Б.ДАГБАЕВ (Буряад Республикын Правительство), Ф.П.БОТОВЕВА, Ц.Э.ДОРЖИЕВ (Буряад Республикын Арадай Хурал), Т.В.САМБЯЛОВА (генеральна директорэй 1-дэхи орлогшо), Д.Б.ГУРОДАРМАЕВА (харюусалгата секретарь), В.Г.ГОМБОЕВА, Н.Д.БАДМАРИНЧИНОВ, Б.В.БАЛДАНОВ, А.А.ФАДЕЕВА, В.Д.ДАМДИНОВА.

Манай адрес: 670000, Улаан-Үдэ хото. Каландаришвилиин үйлэс, 23. Хэблэлэй байшан "Буряад үнэн". Е-mail: unen@mail.ru

Газетэ хэблэлэй 6 хуудан хэмжээтэй. Индекс 73877. Хамтын хэблэг - 30010. Хэблэлэ тушаагдаһан саг - 17.00.

"Республиканска типографи" гэхэн ОАО-до бэлэн диапозитивүүдхэ газетэ 7000 хэзэгээр хэблэгдэ. Директорэйнь телефон: 21-40-45. Б-0165-дахи номертойгоор бүридхэлдэ абтанхай.

Хэблэлэй байшанай телефонууд: генеральна директорэй-ахамад редакторай - 21-50-96, приёмнын - 21-54-54 (факс), ген. директорэй 1-дэхи орлогшо - ахамад редакторай орлогшын - 21-68-08, ахамад редакторай орлогшонорой - 21-64-36, 21-33-61, секретариатай - 21-60-21; таһагууд: экономикын болон политикын - 21-63-86; соёлой болон түүхын - 21-54-93; «Морин хуур», «Вершины» журналнуудай редакци - 21-55-97; залуушуулай, оюутандай ажабайдалай болон олонийтын хүдэлмэрин, «Одон» журналай редакци - 21-54-93; мэдээсэлэй - 21-67-81, спортын - 21-54-93, рекламнын - 21-62-62, коммерческэ ажалай - 21-55-97, компьютерна түбэй - 21-66-76, бухгалтерийн - 21-23-67.

Редакцияда ороһон материалнууд шүүмжэлэгдэдэггүй, мүн авторнуудтань бусаагдадаггүй.

Тоонуудай, бодото баримтануудай, хүнэй, нютагай нэрэнүүдэй бэшэглэс хазгайруулаһан ушарта авторнуудын харюусалгатай. Редакциян ханамжа автарайхтай адли бэшэ байжа магад.